

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس اول: «هدایت الهی»	صفحه
۱	«آب، هوا، غذا و پوشاک»؛ یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی هستند که انسان همچون سایر موجودات، در زندگی به آنها احتیاج دارد. درست ☒ نادرست ☐	۷
۲	خداوند، پاسخ به نیازهای «طبیعی» و «غریزی» را در کجا آماده کرده است؟ با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: در جهان خلقت، البته راه آگاه شدن از آنها را نیز به وی نشان داده است. مثال (۱)؛ در وقت نیاز به آب و غذا، احساس تشنگی و گرسنگی می کند و سراغ آب و غذا می رود. مثال (۲)؛ هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می برد و برای خود لباس، پوشاک و مسکن تهیه می کند.	۷
۳	آیا نیازهای انسان، منحصر به نیازهای «طبیعی» و «غریزی» او می شود؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، زمانی که انسان اندکی از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهایی مهم تر رو به رو می بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه های ویژه ای است که خداوند به وی عطا کرده است و پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می کند. این نیازها، به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالأخره به سوال هایی تبدیل می شوند که تا پاسخ آنها را نیابد، آرام نمی گیرد.	۷
۴	نیازهای برتر انسان را بنویسید. (۳ مورد) پاسخ: ۱- شناخت هدف زندگی ۲- درک آینده خویش ۳- [کشف راه درست زندگی] یا [چگونه زیستن]	۷
۵	از نیازهای برتر انسان، «شناخت هدف زندگی» را توضیح دهید. پاسخ: انسان می خواهد بداند «برای چه زندگی می کند؟» و کدام هدف است که می تواند با اطمینان خاطر زندگی اش را صرف آن نماید؟ او می داند که اگر هدفی حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است.	۷
۶	دعای امام سجاد (ع) که در آن می فرماید: «خدا یا! ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده ای» با کدام یک از نیازهای برتر انسان، «ارتباط» دارد؟ (۱) شناخت هدف زندگی ☒ (۲) درک آینده خویش ☐ (۳) کشف راه درست زندگی ☐	۷
۷	در نیاز برتر «درک آینده خویش»، کدام سؤالات برای انسان مطرح می شوند؟ بنویسید. پاسخ: «آینده او چگونه است؟» / «آیا زندگی او با مرگ تمام می شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می گردد؟» / «اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟» / «زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟» / «خوشبختی وی در آن سرا، در گرو انجام چه کارهایی است؟» نکته مهم: پاسخ به این سؤالات فقط از عهده کسی بر می آید که کاملاً از جهان دیگر و زندگی پس از مرگ آگاه باشد و زاد و توشه آن را بشناسد و به دیگران اطلاع دهد.	۷

۷	۸	ایات زیر، با کدامیک از نیازهای برتر انسان «ارتباط» دارند؟ روزها فکر می‌است و همه شب می‌فهمم که چرا غافل از احوال دل‌خویشتم از کجا آمده‌ام که دردم بهتر چه بود به کجا می‌روم که نرسد به وطنم پاسخ: درک آینده خویش
۸	۹	چرا «کشف راه درست زندگی» یا «چگونه زیستن»، دغدغه‌ای جدی برای انسان است؟ پاسخ: زیرا انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند. بنابراین، در این فرصت تکرار نشدنی باید از بین همه راه‌هایی که پیش‌روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد و بتواند از همه سرمایه‌هایی که خدا به او داده است به خوبی بهره‌مند شود و به آن هدف برتری که خدا در خلقت او قرار داده است، برسد.
۸	۱۰	پاسخ به نیازهای برتر، باید حداقل چند ویژگی داشته باشد؟ بنویسید. پاسخ: «دو ویژگی»؛ (۱) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. (۲) همه جانبه باشد.
۸	۱۱	چرا پاسخ‌هایی که به نیازهای برتر می‌دهیم، باید «کاملاً درست و قابل اعتماد» باشد؟ زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه است تا کارایی آن مشخص شود، در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون است.
۸	۱۲	چرا پاسخ‌هایی که به نیازهای برتر می‌دهیم باید «همه‌جانبه» باشد؟ پاسخ: زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی انسان، پیوند و ارتباط کامل و هماهنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی، جداگانه برنامه‌ریزی کرد.
۸	۱۳	با توجه به ویژگی‌های دوگانه نیازهای برتر، یعنی «کاملاً درست و قابل اعتماد» و «همه‌جانبه» بودن؛ بنویسید چه کسی می‌تواند پاسخ صحیحی به این سؤال‌ها بدهد؟ کسی که؛ (۱) آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و فردی و نیز فردی و اجتماعی داشته باشد. (۲) همچنین؛ بداند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.
۹	۱۴	خداوند هر مخلوقی را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودش قرار داده است، هدایت می‌کند. ☒ درست ☐ نادرست
۹	۱۵	دو مورد از ویژگی‌های انسان، که سبب تمایز او از سایر موجودات می‌شود را بنویسید. پاسخ: (۱) قدرت تفکر و تعقل (۲) قدرت اختیار و انتخاب
۹	۱۶	انسان، ابتدا درباره هر کاری که می‌خواهد انجام دهد «.....» و سپس، آن را «.....» می‌کند و انجام می‌دهد. پاسخ: «تفکر» – «انتخاب»
۹	۱۷	شیوه هدایت انسان توسط خداوند، چگونه است؟ توضیح دهید. پاسخ: هدایت خداوند، از مسیر دو ویژگی «تفکر» و «انتخاب» انسان می‌گذرد؛ یعنی خداوند برنامه هدایت وی را که در برگرفته پاسخ به سؤالات برتر و بنیادین بشر است، از طریق «پیامبران» می‌فرستد تا انسان‌ها با «تفکر» در این برنامه و پی‌بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با «اختیار خود» این برنامه را انتخاب کنند و در زندگی به کار بندند و به «هدفی» که خداوند در خلقت آن‌ها قرار داده است، برسند.

۱۸	انسان با استفاده از کدام سرمایه الهی، در پیام الهی تفکر می کند و چگونه می تواند راه صحیح زندگی را بیابد و پیش برود؟ پاسخ: «عقل» - «با کسب معرفت و تشخیص باید ها و نبایدها».	۹
۱۹	در حدیث امام کاظم (ع) که خطاب به شاگرد برجسته خود هشام بن حکم است، تأمل کنید و به سؤالات داده شده پاسخ دهید: «ای هشام! خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن که در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان های الهی داناترند و آن کس که عقلش کامل تر است، رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است.» ۱- علت ارسال رسولان توسط خداوند، چه چیزی بیان شده است؟ پاسخ: «فقط برای آن بود که بندگان، در پیام الهی تعقل کنند.» ۲- چه کسانی پیام الهی را بهتر می پذیرند؟ پاسخ: «کسانی که از معرفت برتری برخوردار باشند.» ۳- چه کسانی نسبت به فرمان های الهی، «داناتر» اند؟ پاسخ: «کسانی که در تعقل و تفکر برترند.» ۴- چه کسی رتبه اش در دنیا و آخرت، «بالاتر» است؟ پاسخ: «آن کس که عقلش کامل تر است.»	۱۰
۲۰	با کنار هم قرار گرفتن «عقل» و «وحي»، می توان به پاسخ سؤال های اساسی دست یافت. درست ☒ نادرست ☐	۱۰
۲۱	قرآن کریم در آیه ۳، سوره انسان: «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» چه کسی را «ناسپاس» نامیده است و چرا؟ پاسخ: کسی که به جای بهره گیری از سرمایه های «عقلانی» و «وحيانی» به علت دارا بودن اختیار، راه های دیگری، غیر از برنامه خداوند را انتخاب می کند و زیان و ضرر می کند و با دست خالی، دنیا را ترک گفته و به دیار آخرت می شتابد و ضرر و زیان خود را در آن جا مشاهده کند.	۱۰

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس دوم: «تداوم هدایت»	صفحه
۱	«دین» به چه معناست؟ پاسخ: به معنای «راه» و «روش» است.	۱۸
۲	راه و روشی که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده، همان «.....» است که به آن «.....» می‌گویند. پاسخ: «دین الهی» - «اسلام»	۱۸
۳	بر اساس آیات قرآن کریم، خداوند چند دین برای انسان‌ها فرستاده است؟ توضیح دهید. پاسخ: «یک دین» فرستاده و به همه پیامبران فرمان داده است تا «همان دین را در میان مردم تبلیغ کنند» و «راه تفرقه در پیش نگیرند». انبیاء هم، این فرمان الهی را اطاعت کرده و مأموریت خود را انجام داده‌اند.	۱۸
۴	«فطرت» به چه معناست و وقتی که از فطرت انسان سخن می‌گوییم، منظور چیست؟ پاسخ: به معنای «نوع خاص آفرینش» است. - منظور «آفرینش خاص» انسان و ویژگی‌هایی است که خداوند در اصل آفرینش وی قرار داده است.	۱۸
۵	از ابتدای آفرینش انسان تا کنون اقوام مختلفی که روی زمین زندگی کرده‌اند، در یک چیز مشترک‌اند؟ (۱) آداب و رسوم ☐ (۲) زبان ☐ (۳) نژاد ☐ (۴) ویژگی‌های فطری ☒	۱۸
۶	چهار مورد از ویژگی‌های فطری مشترک میان همه انسان‌ها را بنویسید. پاسخ: (۱) از استعداد تفکر و قدرت اختیار برخوردارند. (۲) فضیلت‌های اخلاقی مانند عدالت و خیرخواهی را دوست دارند و از رذائل اخلاقی مانند ظلم، حسادت و دروغ بیزارند. (۳) به دنبال زیبایی‌ها، خوبی‌ها و کمالات نامحدودند. (۴) از فنا و نابودی گریزان و در جست‌وجوی زندگی جاودانه هستند.	۱۸
۷	چرا خداوند، یک برنامه کلی به انسان‌ها ارزانی داشته است؟ پاسخ: تا آنان را به هدف مشترکی که در خلقتشان قرار داده است، برساند. [به سبب ویژگی‌های فطری مشترک میان انسان‌ها]	۱۸
۸	برنامه کلی‌ای که خداوند به انسان ارزانی داشته تا آنان را به هدف مشترکی که در خلقتشان قرار داده است، برساند؛ چه نام دارد و به چه معناست؟ پاسخ: «اسلام» - به معنای «تسلیم بودن در برابر خداوند» است.	۱۸
۹	در اسلام، از انسان خواسته می‌شود تا با اندیشه در «خود» و «جهان هستی» به چه چیزی دست یابد؟ پاسخ: «ایمان قلبی»	۱۸
۱۰	چهار مورد از چیزهایی که اسلام از انسان خواسته تا به آن‌ها «ایمان قلبی» داشته باشد را بنویسید. پاسخ: (۱) خدای یگانه و دوری از شرک (۲) فرستادگان الهی و راهنمایان دین (۳) سرای آخرت، پاداش و حسابرسی عادلانه (۴) عادلانه بودن نظام هستی	۱۹

۱۱	پیامبران در حیطة «عمل» از انسان می‌خواهند با ایمانی که کسب کرده است، در چه زمینه‌هایی تلاش نماید؟ پاسخ: (۱) با انجام واجبات و ترک حرام‌های آن، خداوند را عبادت و بندگی کند. (۲) فضایل اخلاقی مانند عفت و راستگویی را کسب نماید و از رذائل اخلاقی، مانند ظلم، نفاق و دروغ دوری کند. (۳) جامعه‌ای دینی بر اساس عدالت بنا نماید.	۱۹
۱۲	محتوای اصلی دعوت پیامبران، «.....» است و همه آن‌ها آورنده «.....» بوده‌اند. پاسخ: «یکسان» - «یک دین»	۱۹
۱۳	تعالیم انبیاء در چه زمینه‌هایی «تفاوت» دارند؟ با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: در «برخی احکام فرعی»، متناسب با زمان و سطح آگاهی مردم و نیازهای هر دوره با دوره‌ای دیگر تفاوت داشته است. مثلاً همه پیامبران، امت‌های خود را به «نماز» دعوت کرده‌اند، اما در «شکل» و «تعداد» آن تفاوت‌هایی بوده است، البته این قبیل تفاوت در اصل دین <u>نشده</u> است.	۱۹
۱۴	علل فرستادن پیامبران متعدد را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) استمرار و پیوستگی در دعوت ب) رشد تدریجی سطح فکر مردم ج) تحریف تعلیمات پیامبر پیشین	۱۹
۱۵	لازمه ماندگاری یک پیام، چیست؟ پاسخ: «تبلیغ دائمی و مستمر آن است.»	۱۹
۱۶	استمرار و پیوستگی (تداوم) در دعوت پیامبران، سبب چه نتایجی شد؟ پاسخ: سبب شد تا: (۱) تعالیم الهی جزء سبک زندگی و آداب و فرهنگ مردم شود. (۲) دشمنان دین نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند.	۱۹
۱۷	از علل آمدن پیامبران متعدد، «استمرار و پیوستگی در دعوت» را شرح دهید. پاسخ: لازمه ماندگاری یک پیام، تبلیغ دائمی و مستمر آن است. پیامبران الهی، با «ایمان استوار» و «تلاش بی‌مانند» در طول زمان‌های مختلف، دین الهی را تبلیغ می‌کردند. آنان سختی‌ها را تحمل می‌کردند تا خداپرستی، عدالت‌طلبی و کرامت‌های اخلاقی میان انسان‌ها جاودان بماند و گسترش یابد و شرک و ظلم و رذائل اخلاقی از بین برود. این تداوم سبب شد تا تعالیم الهی جزء سبک زندگی و آداب و فرهنگ مردم شود و دشمنان دین، نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند.	۱۹
۱۸	رشد تدریجی فکر و اندیشه و امور مربوط به آن، مانند «دانش و فرهنگ» از علل فرستادن پیامبران متعدد است. ☒ درست ☐ نادرست	۱۹
۱۹	چرا لازم بود در هر عصر و دوره‌ای پیامبران جدیدی «مبعوث» شوند؟ پاسخ: تا همان اصول ثابت دین الهی را در حد فهم و اندیشه انسان‌های دوران خود بیان کنند و متناسب با درک آنان سخن گویند.	۱۹
۲۰	هر پیامبری که مبعوث می‌شد، درباره چه موضوعاتی سخن می‌گفت؟ (۴ مورد ذکر کنید) پاسخ: درباره توحید، معاد، عدالت، عبادت خداوند و مانند آن. [البته، در سطح فهم و درک مردم زمان خود بوده است.]	۱۹

۱۹	هر کدام از موارد زیر، به کدام یک از علل آمدن پیامبران متعدد اشاره دارند؟ بنویسید. الف) متناسب درک مردم سخن گفتن پیامبران و اصول ثابت دین را در خور فهم آنان بیان کردن ب) ناتوان ماندن دشمنان در کنار گذاشتن دین الهی پاسخ: الف) رشد تدریجی سطح فکر مردم ب) استمرار و پیوستگی در دعوت
۲۰	حدیث شریف پیامبر اکرم (ص): «إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ» به کدام یک از علل آمدن پیامبران متعدد اشاره دارد؟ پاسخ: «رشد تدریجی سطح فکر مردم»
۲۰	به چه علت تعلیمات انبیاء به تدریج فراموش می شد، یا به گونه ای تغییر می یافت که با اصل آن «متفاوت» می شد؟ پاسخ: به علت: ۱- ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی ۲- عدم توسعه کتابت
۲۰	به چه علت پیامبران بعدی می آمدند و تعلیمات اصیل و صحیح پیامبران قبل از خود را بار دیگر به مردم ابلاغ می کردند؟ پاسخ: به علت این که تعلیمات پیامبران به تدریج «فراموش» می شد یا به گونه ای «تغییر» می یافت.
۲۳	عوامل ختم نبوت را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی ۲) حفظ قرآن کریم از تحریف ۳) وجود امام معصوم پس از پیامبر (ص) ۴) پویایی و روز آمد بودن [به روز بودن] دین اسلام
۲۳	چرا تعیین زمان ختم نبوت، فقط با «خداوند» است؟ پاسخ: زیرا اوست که دقیقاً می داند عوامل ختم نبوت فراهم شده یا نه. مثلاً یکی از عوامل بی نیازی از آمدن پیامبر جدید، «حفظ کتاب آسمانی از تحریف» و «وجود آن در میان مردم» است. اما تشخیص این که در چه زمانی مردم به مرحله ای می رسند که می توانند کتاب آسمانی خود را حفظ کنند، در توانایی انسان نیست و «فقط خداوند» از چنین علمی برخوردار است. بنابراین، با توجه به اعلام ختم نبوت در زمان حضرت محمد (ص)، در می یابیم که عوامل بی نیازی از پیامبر جدید فراهم بوده است.
۲۳	از عوامل ختم نبوت، «آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی است» آن را شرح دهید. پاسخ: پایین بودن سطح درک انسان ها و عدم توانایی آنان در گرفتن برنامه کامل زندگی، از عوامل تجدید نبوت ها بود. در عصر نزول قرآن، با این که مردم حجاز سطح فرهنگی پایینی داشتند، اما آمادگی فکری و فرهنگی جوامع مختلف به میزانی بود که می توانست کامل ترین برنامه زندگی را دریافت و حفظ کند و به کمک آن، پاسخ نیازهای فردی و اجتماعی خود را به دست آورد. به همین جهت می بینیم که با ورود اسلام به سرزمین های دیگری مانند: عراق، مصر و شام و ایران «نهضت علمی و فرهنگی بزرگی آغاز شد و دانشمندان و عالمان فراوانی ظهور کردند».

۲۸	به چه جهت، کتاب قرآن کریم نیازی به تصحیح ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند؟ از عوامل ختم نبوت، «حفظ قرآن کریم از تحریف است» آن را توضیح دهید.	۲۳
۲۹	تعیین امام معصوم از طرف خداوند، سبب شده که مسئولیت‌های پیامبر (ص) به جز ادامه یابد. (۱) دریافت وحی ☒ (۲) مرجعیت دینی ☐ (۳) مرجعیت علمی ☐ (۴) ولایت ظاهری ☐	۲۴
۳۰	چه دینی می‌تواند برای همیشه «جاودانه» و «ماندگار» باشد؟ پاسخ: دینی که بتواند به همه سؤالات و نیازهای انسان‌ها در همه مکان‌ها و زمان‌ها پاسخ دهد. «دین اسلام»، ویژگی‌هایی دارد که می‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای بشر در دوره‌های مختلف باشد. یکی از این ویژگی‌ها، وجود دو دسته قوانین «ثابت» و «متغیر»، متناسب با نیازهای ثابت و متغیر بشر است.	۲۴
۳۱	انسان در زندگی «فردی» و «اجتماعی» خود، چند دسته نیاز دارد؟ بنویسید. پاسخ: «دو دسته»؛ (۱) نیازهای ثابت (۲) نیازهای متغیر	۲۴
۳۲	«نیازهای ثابت» را با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: نیازهای ثابت همانند «امنیت، عدالت، داد و ستد با دیگران، تشکیل خانواده، تعلیم و تربیت و حکومت». این نیازها، همواره برای بشر وجود داشته است و از بین نمی‌روند. دین اسلام نیز برای تأمین هر کدام از این نیازها، قوانین ثابت و مشخصی دارد.	۲۴
۳۳	«نیازهای متغیر» را با ذکر مثال شرح دهید. پاسخ: نیازهایی هستند که از درون نیازهای «ثابت»، پدید می‌آیند. مثلاً داد و ستد، یک نیاز «ثابت» است. اما شیوه آن ممکن است در هر زمان تغییر کند. مثلاً یک زمانی، «کالا را با کالا» عوض می‌کردند زمانی دیگر، به جای کالا، «سکه» می‌گرفتند، بعدها «پول اعتباری» یعنی «اسکناس» به بازار آمد و امروزه قراردادهای بانکی، معامله‌ها را تنظیم می‌کنند.	۲۴
۳۴	آیا قرآن کریم برای «نیاز ثابت»، یک قاعده و اصل «ثابت» دارد؟ توضیح دهید. پاسخ: بلیه، آن قاعده این است: «أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا»؛ خداوند معامله را حلال کرده است، اما ربا را «حرام» ربا، در هر کدام از زمان‌ها شکل خاصی پیدا می‌کند که باید تشخیص داده شود. این شکل‌های خاص، «نیازهای متغیر» ما هستند که «مجتهدان» و «فقیهان» بر اساس آن اصل ثابت و با تحقیق و مطالعه در کتاب و سنت، شکل‌های خاص ربا و معامله در این زمان را معین می‌کنند و به کسانی که مجتهد نیستند اعلام می‌کنند تا مطابق با آن عمل کنند.	۲۴
۳۵	آیا در کنار قوانین ثابت و متغیر، اسلام برای حاکم و نظام اسلامی اختیارات دیگری در نظر گرفته است؟ توضیح دهید. پاسخ: بلیه، اختیارات ویژه‌ای در نظر گرفته است. این اختیارات بیشتر در مواردی است که یک مورد مهم با یک مورد مهم‌تر در «تضاد» قرار می‌گیرد و شرایط ویژه‌ای پیش می‌آورد که نیازمند «قانون جدید» است و حاکم اسلامی می‌تواند این قانون جدید را وضع کند. مثلاً نظام اسلامی می‌تواند برای حمایت از تولید ملی و اشتغال بیش‌تر جوانان و بیکار نشدن کارگران مانع ورود کالاهایی شود که امکان تولید آن‌ها در کشور توسط مردم وجود داشته باشد.	۲۵

۲۶	۳۶	آمدن پیامبر جدید و آوردن کتاب جدید، نشانگر چه چیزی است؟ پاسخ: این که «بخشی» از تعلیمات پیامبر قبلی، اکنون نمی تواند پاسخ گوی نیازهای مردم باشد.
۲۶	۳۷	هر پیامبری که می آمد، به آمدن پیامبر بعدی «.....» می داد و بر «.....» از او تأکید می کرد. پاسخ: «بشارت» – «پیروی»
۲۶	۳۸	وجود «دو یا چند دین» در یک زمان، نشانگر چه بود؟ پاسخ: این که پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر، ایمان نیاورده اند و این کار به معنای «سربیزی از فرمان خدا» و «عدم پیروی از پیامبران گذشته» است.
۲۶	۳۹	امروزه تنها کتاب آسمانی که تحریف نشده، کدام است؟ توضیح دهید. پاسخ: امروزه به جز قرآن کریم، هیچ کتاب آسمانی دیگری وجود ندارد که بتوان گفت محتوای آن به طور کامل از جانب خداست و انسان ها آن را کم و زیاد نکرده اند و با اطمینان خاطر بتوان از آن پیروی کرد. بنابراین، تنها دینی که می تواند مردم را به رستگاری دنیا و آخرت برساند، دین آخرین پیامبر است.
۲۶	۴۰	با توجه به آیه شریفه: «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ» به سؤالات پاسخ دهید: ۱- «اسلام» در این آیه، به کدام معناست؟ پاسخ: «به معنای خاص آن؛ یعنی دین آخرین پیامبر [دین حضرت محمد (ص)] است.» ۲- چرا اگر کسی غیر از اسلام پیروی کند، در آخرت از او پذیرفته نخواهد شد؟ پاسخ: زیرا ادیان پیامبران دیگر تحریف شده اند و تنها دینی که تحریف نشده و نمی شود، دین رسول خدا (ص) است. ۳- اگر کسی از دین اسلام پیروی نکند، در آخرت جزء کدام دسته قرار می گیرد؟ پاسخ: «زیان کاران»

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس سوم: «معجزه جاویدان»	صفحه
۱	هرگاه پیامبری از سوی خداوند مبعوث می شد، برای این که مردم دریابند که وی با خداوند ارتباط دارد و از طرف او مأمور به پیامبری شده است، چه کاری را انجام می داد؟ پاسخ: «کارهای خارق العاده انجام می داد که هیچ کس بدون تأیید و اذن خداوند، قادر به انجام آن ها نبود.»	۳۳
۲	قرآن کریم، کارهای خارق العاده ای که پیامبران از طرف خداوند برای اثبات نبوت خویش انجام می دادند چه می نامد و اندیشمندان اسلامی، آن را چه می نامند؟ پاسخ: «آیت [یعنی، نشانه و علامت نبوت]» - «معجزه».	۳۳
۳	چرا اندیشمندان اسلامی، «آیت» را «معجزه» می نامیدند؟ پاسخ: «زیرا عجز و ناتوانی سایر افراد را در انجام این امور، آشکار می سازد.»	۳۳
۴	معجزه آخرین پیامبر الهی که می خواهد از جانب خداوند برای همه زمان ها پیامبر شود، باید چگونه باشد؟ پاسخ: (۱) مردم زمان خودش به معجزه بودن آن اعتراف کنند و آن را فوق توان بشری بدانند. (۲) آیندگان هم، معجزه بودن آن را تأیید کنند.	۳۴
۵	خداوند به کسانی که در الهی بودن قرآن کریم شک دارند، چه پیشنهادی کرده است؟ توضیح دهید. پاسخ: «کتابی همانند آن [قرآن] را بیاورند و برای این که عجز و ناتوانی آن ها را نشان دهد، این پیشنهاد را به ده سوره کاهش داده است و برای اثبات نهایت عجز و ناتوانی آنان، پیشنهاد آوردن حتی یک سوره مانند سوره های قرآن را هم به آن ها داده است.	۳۴
۶	با توجه به آیه شریفه: «أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَاتَّبُوا بِسُورَةِ مِثْلِهِ» به سؤالات زیر پاسخ دهید: ۱- موضوع آیه چیست؟ پاسخ: «دومین پیشنهاد خداوند، به کسانی که در الهی بودن قرآن شک دارند.» ۲- پیشنهاد خداوند، چه بود؟ پاسخ: «این که اگر در الهی بودن قرآن شک دارند، سوره ای همانند آن بیاورند.» ۳- آیا کسانی که در الهی بودن قرآن، شک داشتند؛ موفق به آوردن سوره ای مثل قرآن شدند؟ پاسخ: همان طور که قبلاً نیز نتوانسته بودند، ده سوره مثل سوره های قرآن بیاورند این بار هم نتوانستند. (خیر) ۴- چرا خداوند، ابتدا پیشنهاد داد ۱۰ سوره بیاورند و سپس پیشنهاد داد، یک سوره بیاورند؟ پاسخ: در مورد اولی خواست «عجز و ناتوانی آن ها را نشان دهد.» و در مورد دومی، خواست «نهایت عجز و ناتوانی آنان را اثبات کند.»	۳۴

۷	آیه: « قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا » بر کدام موضوع تأکید می‌کند؟ بنویسید. پاسخ: اگر تمامی جن و انس جمع شوند تا همانند قرآن را بیاورند، نمی‌توانند، هر چند پشتیبان هم باشند. [ناتوانی جن و انس در آوردن همانند قرآن]	۳۴ و ۳۵
۸	آسان‌ترین راه برای غیر الهی نشان دادن اسلام و قرآن کریم، چیست؟ توضیح دهید. پاسخ: آوردن سوره‌ای مشابه یکی از سوره‌های این کتاب الهی است. از روزی که قرآن کریم دعوت به مبارزه را اعلام کرده است، بیش از چهارده قرن می‌گذرد و این دعوت همچنان ادامه دارد. مخالفان سر سخت اسلام از همان ابتدای نزول این کتاب الهی، تاکنون در این باره تلاش بسیاری کرده‌اند تا عظمت قرآن را زیر سؤال ببرند، اما نتوانسته‌اند سوره‌ای به اندازه سوره «کوثر» بیاورند که اندیشمندان و متخصصان زمان، برابری آن را با سوره‌ای از قرآن بپذیرند.	۳۵
۹	آیا مخالفان غیر الهی بودن قرآن کریم، برای اثبات ادعای خود متن‌هایی ارائه نموده‌اند؟ توضیح دهید. پاسخ: «آری»، از گذشته دور تا امروز، مخالفان قرآن کریم متن‌هایی ارائه کرده‌اند که برای افراد «غیرمتخصص» ممکن است بی‌عیب جلوه کند، اما تاکنون هیچ یک از این متن‌ها در مراکز علمی و تخصصی، مورد قبول واقع نشده است و همگی به فراموشی سپرده شده‌اند.	۳۵
۱۰	جنبه‌های اعجاز قرآن کریم را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) اعجاز لفظی (۲) اعجاز محتوایی	۳۶
۱۱	از جنبه‌های اعجاز قرآن کریم، «اعجاز لفظی» را توضیح دهید. پاسخ: خداوند برای بیان معارف ژرف و عمیق قرآن، زیباترین و مناسب‌ترین کلمات و عبارات را انتخاب کرده است تا به بهترین وجه، معنای مورد نظر را برساند و دل‌های آماده را به سوی حق جذب کند. هر کس با زبان عربی آشنا باشد، به محض خواندن قرآن، در می‌یابد که آیات آن با سایر سخن‌ها کاملاً فرق می‌کند و به شیوه‌ای خاص بیان شده است.	۳۶
۱۲	از جنبه‌های اعجاز قرآن کریم، «اعجاز محتوایی» را توضیح دهید. پاسخ: علاوه بر اعجاز «لفظی»، قرآن کریم؛ از نظر محتوا و مطالب آن ویژگی‌هایی دارد که نشان می‌دهد از قلم هیچ اندیشمندی تراوش نکرده است، چه رسد به شخصی که قبل از آن، چیزی نوشته و آموزشی ندیده است. این جنبه از اعجاز برای کسانی که زبان قرآن را نمی‌دانند و فقط از ترجمه‌ها استفاده می‌کنند نیز قابل فهم و درک است.	۳۷ و ۳۸
۱۳	کدام جنبه از اعجاز قرآن کریم، برای کسانی که زبان آن را نمی‌دانند و فقط از ترجمه‌ها استفاده می‌کنند نیز قابل فهم و درک است؟ (۱) اعجاز لفظی ☐ (۲) اعجاز محتوایی ☒	۳۸
۱۴	چهار مورد از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) انسجام درونی، در عین نزول تدریجی (ب) تأثیرناپذیری از عقاید دوران جاهلیت (ج) جامعیت و همه جانبه بودن (د) ذکر نکات علمی بی‌سابقه	۳۸ و ۳۹
۱۵	آیه شریفه: «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا»؛ به کدام یک از ویژگی‌های اعجاز قرآن کریم اشاره دارد؟ پاسخ: «انسجام درونی، در عین نزول تدریجی»	۳۸

۱۶	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، «انسجام درونی، در عین نزول تدریجی است» آن را توضیح دهید.	۳۸
۱۷	پاسخ: با این‌که بیش از شش هزار آیه قرآن کریم در طول ۲۳ سال به تدریج نازل شده و درباره موضوعات متنوع سخن گفته است، نه تنها میان آیات آن، تعارض و ناسازگاری نیست، بلکه آیاتش دقیق‌تر از اعضای یک بدن با یکدیگر هماهنگی دارند و همدیگر را تأیید می‌کنند.	۳۸
۱۸	چرا دانشمندان معمولاً در نوشته‌های گذشته خود تجدید نظر می‌کنند و اگر بتوانند، کتاب‌های گذشته خود را «اصلاح» می‌نمایند؟	۳۸
۱۹	پاسخ: به دلیل این‌که آثار و نوشته‌های اولیه آن‌ها با آثار دوران پختگی شان «متفاوت» است.	۳۸
۲۰	در هر دوره‌ای از زمان؛ مجموعه‌ای از افکار، عقاید و آداب و رسوم که از آن به «.....» تعبیر می‌شود، مردم را کم و بیش تحت تأثیر قرار می‌دهد. پاسخ: «فرهنگ»	۳۸
۲۱	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، «تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت است» آن را توضیح دهید.	۳۸
۲۲	پاسخ: فرهنگ مردم حجاز، آمیزه‌ای از عقاید نادرست و آداب و رسوم خرافاتی و شرک‌آلود بود. با وجود این، قرآن کریم نه تنها از این فرهنگ تأثیر نپذیرفت، بلکه به شدت با آداب جاهلی و رسوم خرافاتی آن مبارزه کرد و به اصلاح جامعه پرداخت و از موضوع‌هایی همچون: «عدالت خواهی»، «علم‌دوستی»، «معنویت» و «حقوق برابر انسان‌ها» سخن گفته است.	۳۸
۲۳	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، «جامعیت و همه‌جانبه بودن آن» را توضیح دهید.	۳۸
۲۴	پاسخ: با وجود این‌که قرآن کریم حدود پانزده قرن پیش نازل شده، در مورد همه مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت به سوی کمال به آن نیاز دارد، سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است. این کتاب، فقط از امور معنوی، یا آخرت و رابطه انسان با خدا سخن نمی‌گوید؛ بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان، مسئولیت‌های اجتماعی و رابطه وی با انسان‌های دیگر سخن می‌گوید و برنامه‌ای «جامع و همه‌جانبه» را در اختیارش قرار می‌دهد.	۳۸
۲۵	حدیث امام باقر (ع) که در آن می‌فرماید: «خداوند آن‌چه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است.» با کدامیک از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن «ارتباط» دارد؟	۳۹
۲۶	(۱) ذکر نکات علمی بی‌سابقه ☐ (۲) انسجام درونی، در عین نزول تدریجی ☐ (۳) جامعیت و همه‌جانبه بودن ☒ (۴) تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت ☐	۳۹
۲۷	منظور از «آن‌چه مورد نیاز و احتیاج» در حدیث امام باقر (ع) که می‌فرماید: خداوند آن‌چه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است، چیست؟ پاسخ: نیازها و احتیاج‌های مربوط به «برنامه زندگی» و «هدایت انسان‌ها» است. یعنی، همان نیازهایی که پیامبران به خاطر آن‌ها فرستاده شده‌اند.	۳۹
۲۸	اشاره کردن قرآن به نکات علمی در جامعه‌ای که در آن علم و دانش جایگاهی نداشت، گویای چیست؟	۳۹
۲۹	پاسخ: آن است که این کتاب الهی، بسیار فراتر از علم آن روز جامعه سخن گفته و ذکر نکات علمی بی‌سابقه، فقط از کسی ساخته است که آگاه به همه علوم باشد؛ یعنی «خداوند متعال».	۳۹
۳۰	دو مورد از نکات علمی بی‌سابقه، که در قرآن کریم ذکر شده‌اند را فقط نام ببرید.	۳۹
۳۱	پاسخ: (۱) نیروی جاذبه (۲) انبساط جهان	۳۹

۳۹	از نکات علمی بی‌سابقه که در قرآن کریم ذکر شده، «نیروی جاذبه است» آن را توضیح دهید. پاسخ: تا قبل از قرن هجدهم میلادی دانشمندان فکر می‌کردند که ستارگان به سقف آسمان‌ها چسبیده‌اند و به همین علت نمی‌افتند. اما قرن‌ها قبل از آن، قرآن کریم از وجود «نیروی جاذبه میان ستارگان» خبر داد و آن را عامل در هم نرفتن ستارگان در یکدیگر معرفی کرد.	۲۵
۳۹	عبارت قرآنی: «خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی [قابل رؤیت] نیستند بر پا داشته است.» جزء کدام یک از ویژگی‌های محتوایی قرآن کریم و مبین کدام موضوع است؟ (۱) ذکر نکات علمی بی‌سابقه – انبساط جهان ☐ ۲ ذکر نکات علمی بی‌سابقه – نیروی جاذبه ☒ (۳) جامعیت و همه جانبه بودن – انبساط جهان ☐ (۴) جامعیت و همه جانبه بودن – نیروی جاذبه ☐	۲۶
۳۹	یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم میلادی، کدام نظریه بوده و کدام آیه، بیانگر آن است؟ (۱) نیروی جاذبه – خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، بر پا داشته است ☐ (۲) نیروی جاذبه – و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره، آن را وسعت می‌بخشیم ☐ (۳) انبساط جهان – خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، بر پا داشته است ☐ (۴) انبساط جهان – و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره، آن را وسعت می‌بخشیم ☒	۲۷
۳۹	یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم میلادی، کدام است؟ آن را شرح دهید. پاسخ: «نظریه انبساط جهان» – بر طبق این نظریه، کهکشان‌ها با سرعت فوق‌العاده‌ای در حال حرکت و فاصله گرفتن از یکدیگرند که در نتیجه آن، جهان هستی مدام در حال گسترش و انبساط است. مطلبی که خداوند در قرآن کریم به آن اشاره کرده است: «وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ»؛ و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره آن را وسعت می‌بخشیم.	۲۸

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس چهارم: «مسئولیت‌های پیامبر (ص)»	صفحه
۱	تعلیمات قرآن کریم و سیره رسول خدا (ص) نشان می‌دهد که ایشان به عنوان فرستاده الهی، چند مسئولیت مهم را عهده‌دار بود؟ پاسخ: «سه تا»؛ ۱) دریافت و ابلاغ وحی ۲) تعلیم و تبیین تعلیم قرآن [مرجعیت دینی] ۳) اجرای قوانین الهی باتشکیل حکومت اسلامی [ولایت ظاهری]	۴۷
۲	از مسئولیت‌های مهم پیامبر اکرم (ص)، «دریافت و ابلاغ وحی است» آن را توضیح دهید. پاسخ: رسول خدا (ص)، آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می‌کرد و بدون ذره‌ای کم و یا زیاد به مردم می‌رساند و می‌خواند. همچنین، ایشان نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود. عده زیادی نیز با اشتیاق، آیات قرآن را فرا می‌گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن‌ها عمل می‌کردند.	۴۷
۳	عبارت: «ما، ده آیه از قرآن را از پیامبر (ص) فرا می‌گرفتیم و بعد از این که در معنای آن‌ها تفکر می‌کردیم و به آن‌ها عمل می‌نمودیم بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد ایشان می‌رفتیم» از زبان چه کسی نقل شده است و درباره چیست؟ پاسخ: «عبدال... بن مسعود» - «دریافت وحی به طور کامل توسط پیامبر (ص) و ابلاغ آن بدون کم و کاست به مردم».	۴۷
۴	نویسندگان قرآن را «.....» وحی و آنان که آیات آن را به خاطر سپرده و حفظ می‌کردند، «.....» آن می‌نامیدند. پاسخ: «کاتبان» - «حافظان»	۴۷
۵	اوّلین و برترین «کاتب» و «حافظ» قرآن کریم، چه کسی بود؟ (۱) عبدال... بن مسعود ☐ (۲) حضرت علی (ع) ☒ (۳) عبدال... بن عباس ☐ (۴) رسول خدا (ص) ☐	۴۷
۶	چرا پیامبر اکرم (ص)، علاوه بر رساندن وحی به مردم «وظیفه تعلیم و تبیین قرآن کریم» را نیز بر عهده داشت؟ پاسخ: تا مردم بتوانند؛ ۱) به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند. ۲) جزئیات احکام و قوانین آن را بفهمند. ۳) شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند.	۴۷
۷	اوّلین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی، کدام است؟ پاسخ: «گفتار و رفتار پیامبر اکرم (ص)»	۴۷
۸	مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار پیامبر اکرم (ص)، به چه چیزی پی می‌برند و چه چیزی را می‌آموزند؟ پاسخ: «به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن، پی می‌برند» و «شیوه انجام دستورات قرآن را می‌آموزند».	۴۷
۹	چهار مورد از چیزهایی که «کلیات» آن‌ها در قرآن آمده و مطابق گفتار و رفتار رسول خدا (ص) انجام می‌دهیم، بنویسید. پاسخ: ۱- وضو ۲- نماز ۳- روزه ۴- حج	۴۷
۱۰	اوّلین و بزرگ‌ترین معلّم قرآن کریم، چه کسی بوده است؟ پاسخ: «رسول خدا (ص)»	۴۷

۴۸	۱۱	از مسئولیت‌های مهم پیامبر اکرم (ص)، «ولایت ظاهری» را توضیح دهید. پاسخ: ولایت به معنای «سرپرستی» و «رهبری» است. پیامبر اکرم (ص)، به محض این‌که مردم یثرب [مدینه]، اسلام را پذیرفتند به این شهر هجرت کرد و به کمک مردم آن شهر [انصار] و کسانی که از مکه آمده بودند [مهاجرین]، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می‌شد، پی‌ریزی نمود. [ولایت بر جامعه از طریق تشکیل حکومت اسلامی و با اجرای قوانین الهی است.]
۴۸	۱۲	طبق روایات متعددی که از معصومین (علیهم السلام) نقل شده است، آن‌ها؛ اسلام را بر چند پایه استوار دانسته‌اند و از میان آن‌ها مهم‌ترین پایه کدام مورد، شمرده شده است؟ پاسخ: «پنج پایه»؛ (۱) نماز (۲) زکات (۳) روزه (۴) حج (۵) ولایت مهم‌ترین آن‌ها؛ «ولایت»
۴۹	۱۳	دو مورد از ضرورت‌های تشکیل حکومت اسلامی را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) اجرای احکام اجتماعی اسلام ب) پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
۴۹	۱۴	یکی از دلایل تشکیل حکومت اسلامی «ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام است»، آن را شرح دهید. پاسخ: اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است؛ یعنی علاوه بر توجه به «فرد»، به زندگی «اجتماعی» نیز توجه کامل دارد و تا آن‌جا که مقدور بوده، به برخی احکام فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است؛ مثلاً نماز جماعت را از نماز فردی برتر دانسته است و برای آن، ثواب بیش‌تری قرار داده است.
۴۹	۱۵	یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایه «عدل» بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس «قوانین عادلانه» بنا نهند؛ آیا این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم، میسر است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، آیا می‌شود که خداوند هدفی را برای ارسال پیامبر خود تعیین کند، ولی ابزار و شیوه رسیدن به آن را نادیده بگیرد؟ همچنین قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد؛ مانند «خمس، زکات، حقوق و مسئولیت‌های خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران» روشن است که اجرای این قوانین، «بدون تشکیل حکومت» امکان‌پذیر نیست.
۴۹	۱۶	از دلایل تشکیل حکومت اسلامی «ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت است»، آن را شرح دهید. پاسخ: ولی و سرپرست حقیقی انسان‌ها «خداست» و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستورهای او و کسانی که خودش معین کرده، «ضروری» و «واجب» است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او باز گردد. همچنین، افرادی که بدون اجازه او فرمان و دستور می‌دهند، «طاغوتی» هستند و پیروی از آن‌ها بر مسلمانان، «حرام» است.
۵۰	۱۷	«طاغوت» را تعریف کنید. پاسخ: «کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، درحالی که فرمان و قانون‌نشان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست»، «طاغوت» نامیده می‌شوند.
۵۰	۱۸	پذیرش حکومت طاغوت و انجام دستورهای وی بر مسلمانان، چه حکمی دارد؟ (۱) مکروه ☐ (۲) مستحب ☐ (۳) حرام ☒ (۴) واجب ☐
۵۰	۱۹	لازم است در جامعه، چه نوع حکومتی وجود داشته باشد؟ پاسخ: حکومتی که مورد پذیرش «خداوند» باشد و دستورات الهی را که در «قرآن» و «روایات» آمده است، به اجرا در آورد.

۲۰	«ولایت معنوی» را تعریف کنید. پاسخ: همان، «سرپرستی و رهبری معنوی انسان هاست که مرتبه‌ای برتر و بالاتری از ولایت ظاهری شمرده می‌شود.»	۵۱
۲۱	ولایت معنوی رسول خدا (ص) را توضیح دهید. پاسخ: ایشان با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قُرب الهی به مرتبه‌ای از کمال نائل شد که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی، در عالم خلقت تصرف نماید. به طور مثال، به اذن الهی قادر بود بیمار را شفا بخشد، بلایی را از شخص یا جامعه دور نماید و حاجات مردم را در صورتی که صلاح آن‌ها در آن باشد، برآورده سازد.	۵۱
۲۲	به سؤالات زیر که دربارهٔ «ولایت و هدایت معنوی» است، پاسخ دهید: ۱- رسول خدا (ص) با استفاده از این ولایت، دل‌های آماده را نیز هدایت می‌کرد. ☒ درست ☐ نادرست ۲- هدایت دل‌های آماده توسط رسول خدا (ص)، از طریق آموزش معمولی و عمومی است. ☐ درست ☒ نادرست ۳- هدایت دل‌های آماده توسط رسول خدا (ص)، از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن صورت می‌گیرد. ☒ درست ☐ نادرست ۴- میزان بهره‌مندی انسان‌ها از این هدایت، به چه چیزهایی بستگی دارد؟ پاسخ: به درجهٔ «ایمان» و «عمل» آنان بستگی دارد. ۵- هر قدر درجهٔ ایمان و عمل انسان‌ها «بالاتر» باشد، چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: استعداد و لیاقت دریافت هدایت‌های معنوی را بیش تر کسب می‌کند. ۶- نمونه‌ای کامل از این نوع هدایت را می‌توانیم در رفتار چه کسانی ببینیم؟ پاسخ: در رفتار رسول خدا (ص) با حضرت علی (ع)؛ آن حضرت از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا (ص) قرار گرفت، با «استعداد بی‌نظیر» خود، مراتب کمال را در «ایمان» و «عمل» به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش‌های معمولی، از هدایت معنوی رسول خدا (ص) نیز بهره می‌برد.	۵۱ و ۵۲
۲۳	حدیث امام علی (ع) که در آن می‌فرماید: «روزی رسول خدا (ص) هزار باب [در] از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب [در] دیگر گشوده می‌شد.» اشاره به کدام نوع هدایت است و آموزش این علوم از چه طریقی بود؟ پاسخ: «هدایت معنوی» - «از طریق آموختن معمولی نبود، بلکه به صورت الهام بر روح و جان ایشان بوده است.»	۵۲
۲۴	بسیار پیش آمده که عالمی پاک سرشت با همهٔ تلاشی که کرده، در حلّ یک مسئلهٔ علمی بازمانده و رسول خدا (ص)، به صورت «.....» او را هدایت کرده است. این هدایت معنوی، با «.....» افراد متناسب است. پاسخ: «الهام، در خواب یا بیداری» - «لیاقت و ظرفیت»	۵۲
۲۵	«عصمت» به چه معناست؟ پاسخ: به معنای «محفوظ بودن از گناه» است.	۵۲
۲۶	یکی از ویژگی‌های پیامبران، محفوظ بودن آنان از گناه بوده است؛ یعنی چه؟ پاسخ: «یعنی آنان کارهایی را که خداوند واجب کرده است، انجام می‌دادند و کارهایی را که حرام کرده است، ترک می‌کردند.»	۵۳
۲۷	چرا «عصمت» لازمهٔ پیامبری بوده است؟ پاسخ: زیرا بدون آن، اعتماد مردم به پیامبران از بین می‌رفت و از آنان پیروی نمی‌کردند. به عبارت دیگر، «بدون وجود عصمت»، مسئولیت پیامبری به نتیجه <u>نخواهد</u> رسید.	۵۳

۲۸	اگر پیامبری در «دریافت وحی و ابلاغ آن به مردم» معصوم نباشد، چه نتایج خواهد داشت؟ پاسخ: (۱) دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد. (۲) امکان هدایت، از مردم سلب می‌شود.	۵۳
۲۹	اگر پیامبری در «تعلیم و تبیین دین و وحی الهی» معصوم نباشد، چه نتایج خواهد داشت؟ پاسخ: (۱) امکان انحراف در تعلیم الهی پیدا می‌شود. (۲) اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.	۵۲
۳۰	اگر پیامبری در «اجرای احکام الهی» معصوم نباشد، چه نتایج خواهد داشت؟ پاسخ: امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خداست، انجام دهد و مردم نیز از او الگو و سرمشق بگیرند و مانند او عمل کنند و به گمراهی دچار شوند.	۵۲
۳۱	اگر از ما سؤال شود: «چه کسی تشخیص می‌دهد که کدام فرد توانایی مقاومت در مقابل وسوسه گناه را دارد؟» چه جوابی باید بدهیم؟ پاسخ: روشن است که این کار از انسان‌ها ساخته نیست و فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می‌تواند، توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد. بنابراین، وقتی خداوند کسی را به پیامبری بر می‌گزیند، معلوم می‌شود که وی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد. عبارت قرآنی «اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ» مؤید همین مطلب است.	۵۳
۳۲	معصومیت از گناه و خطا پیامبران به چه صورت است؟ آیا یک مانع بیرونی [مانند فرشته]، آنان را از گناه و خطا حفظ می‌کند یا آنان با اختیار خود به سمت گناه و خطا نمی‌روند؟ توضیح دهید. پاسخ: پیامبران با این که مانند ما انسان‌ها «غریزه» و «اختیار» دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی‌شوند؛ زیرا کسی گناه می‌کند که هوی و هوس بر او غلبه کند و کسی که حقیقت گناه و معصیت را مشاهده می‌کند و می‌داند که با انجام آن، از چشم خدا می‌افتد و از لطف و رحمت او دور می‌شود، محبت به خداوند را به هیچ چیز عوض نمی‌کند. ما انسان‌ها در مورد «بعضی» از گناهان معصوم هستیم و حتی تصور آن‌ها نیز برای ما ناراحت کننده و آزار دهنده هستند، اما پیامبران در مورد «همه» گناهان عصمت دارند.	۵۳
۳۳	چگونه ما مسلمانان، می‌توانیم قدر دان تلاش‌ها و مجاهدات‌های پیامبر اکرم (ص) باشیم؟ پاسخ: «با اتحاد و همدلی با یکدیگر، نگذاریم دشمنان اسلام زحمات و تلاش‌های آن حضرت را بی‌اثر کنند.»	۵۵
۳۴	یکی از نتایج تبدیل همبستگی مسلمانان به دشمنی و اختلاف‌های معمولی اقوام و مذاهب اسلامی را بزرگ نشان دادن، چیست؟ پاسخ: «تجزیه کشورهای کوچک در سده اخیر بود تا قدرت‌های استعمارگر به راحتی بتوانند بر آن‌ها سلطه پیدا کنند و ذخایر آنان را به تاراج ببرند. این سیاست، اکنون نیز از سوی قدرت‌های استعماری در کشورهای منطقه در حال اجراست.	۵۵
۳۵	امام خمینی (ره) در یکی از پیام‌های خود به مسلمانان درباره «وحدت» چه نکاتی را بیان فرموده‌اند؟ پاسخ: ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید؛ (۱) به پا خیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام مجتمع شوید. (۲) دست خیانت آبر قدرت‌ها را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید. (۳) دست از اختلافات و هواهای نفسانی بردارید که شما دارای همه چیز هستید. (۴) بر فرهنگ اسلامی تکیه کنید و با غرب و غرب زدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید.	۵۶ و ۵۷

۳۶	برای این که ما مسلمانان بتوانیم وحدت میان خود را تقویت کنیم و از قدرت حدود دو میلیارد مسلمان و امکانات بی نظیر سرزمین های اسلامی برای پیشرفت خود استفاده کنیم، نیازمند به چه چیزی هستیم؟ پاسخ: نیازمند اجرای برنامه های دقیقی هستیم که نقشه های تفرقه افکن استعمارگران و عوامل آنان را در سرزمین های اسلامی ختی کند و دل های مسلمانان را به یکدیگر نزدیک کند.	۵۷
۳۷	سه مورد از اقداماتی که باعث ایجاد وحدت میان مسلمانان می شوند را بنویسید. پاسخ: (۱) از اهانت و توهین به مقدّسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. (۲) از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم. (۳) کسانی که به ظاهر خود را مسلمان می نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می ورزند، بشناسیم و فریب برنامه های آنان را نخوریم.	۵۷
۳۸	برای این که از اهانت و توهین به مقدّسات سایر مسلمانان خودداری کنیم، شایسته است چه کاری را انجام دهیم؟ پاسخ: شایسته است اعتقادات خود را با «دانش» و «استدلال»، اعتلا و ارتقا ببخشیم.	۵۷
۳۹	چرا باید اعتقادات خود را با «دانش» و «استدلال»، «اعتلا و ارتقا ببخشیم؟ تا بتوانیم با دیگر مسلمانان بر اساس معرفت و استدلال سخن بگوییم و اعتقادات خود را به نحو صحیح و بدون نزاع و ناسزاگویی بیان کنیم.	۵۷
۴۰	سخن رسول خدا (ص) که در آن می فرمایند: «هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برنخیزد، مسلمان نیست.» به کدام یک از برنامه های وحدت میان مسلمانان اشاره دارد؟ پاسخ: «از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم، بکوشیم.»	۵۷
۴۱	روش کسانی که به ظاهر خود را «مسلمان» می نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می ورزند، چگونه است؟ پاسخ: چنین است که دشمنان اسلام مانند صهیونیست ها را دوست و برخی مسلمانان را دشمن معرفی می کنند؛ به طوری که مردم عادی به «تدریج» با دشمنان واقعی اسلام دوستی کنند و با گروهی از مسلمانان، دشمنی بورزند.	۵۷

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس پنجم: «امامت، تداوم رسالت»	صفحه
۱	کدام یک از مسئولیت های رسول خدا (ص) با رحلت ایشان، «تمام» می شود یا «پایان» می یابد؟ پاسخ: «دریافت و ابلاغ وحی»	۶۳
۲	درباره پایان یافتن یا ادامه پیدا کردن دو مسئولیت پیامبر اکرم (ص)، پس از رحلت ایشان؛ چند فرض مطرح است؟ (۱) یکی ☐ (۲) دو تا ☐ (۳) سه تا ☒ (۴) چهار تا ☐	۶۳
۳	درباره پایان یافتن یا ادامه پیدا کردن دو مسئولیت پیامبر اکرم (ص) یعنی؛ «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» سه فرض مطرح شده است، آن ها را بنویسید. پاسخ: قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص)؛ (۱) در این باره، «سکوت» کرده اند. (۲) پایان یافتن این دو مسئولیت را اعلام کرده اند. (۳) این دو مسئولیت را بر عهده جانشینی که تعیین کرده اند، قرار داده اند.	۶۳
۴	چرا فرض اول؛ یعنی سکوت قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) درباره پایان دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری»، «باطل» است؟ پاسخ: زیرا قرآن کریم، هدایت گر مردم در همه امور زندگی می باشد و ممکن نیست، نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیرگذار است، بی تفاوت باشد. همچنین، پیامبر اکرم (ص) آگاه ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت هاست و نمی تواند از کنار چنین موضوع مهمی با سکوت و بی توجه بگذرد. در حقیقت، بی توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر نقص دین اسلام است؛ و این در حالی است که این دین، کامل ترین دین الهی است.	۶۳
۵	چرا فرض دوم؛ یعنی پایان دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» از نظر قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص)، نیز صحیح نیست؟ پاسخ: زیرا نیاز جامعه به این دو مسئولیت پس از رسول خدا (ص)، نه تنها از بین نرفت، بلکه «افزایش» هم یافت؛ به دلیل گسترش اسلام در نقاط دیگر جهان، ظهور مکاتب و فرقه های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن گونه که پیامبر (ص) مدیریت می کرد، اداره نماید، «افزون تر» شد.	۶۳
۶	عبارت «درست» را از عبارت «نادرست»، مشخص کنید: ۱- اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام شدنی و پایان پذیر است. درست ☐ نادرست ☒ ۲- جامعه، همواره نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید. درست ☒ نادرست ☐	۶۳

۶۳ و ۶۴	از میان سه فرض ارائه شده درباره پایان یا ادامه یافتن دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» پس از رحلت رسول خدا(ص)، کدام یک «منطقی» و «قابل قبول» است؟ توضیح دهید. پاسخ: فرض «سوم» یعنی، رسول اکرم(ص) به فرمان خداوند، به تداوم تعلیم و تبیین دین [مرجعیت دین] و دوام حکومت [ولایت ظاهری] پس از خود، به شکل «امامت» فرمان داده و جانشین خود را تعیین کرده است و مانع تعطیلی این دو مسئولیت شده است.	۷
۶۴	چه کسی امام را معین و معرفی می کند و چگونه می توان کسی را که شایستگی این مقام است، شناخت؟ پاسخ: همان طور که پیامبر اکرم (ص) از طرف خداوند معرفی و معین می شود، تنها کسی که می تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند؛ اوست. امام باید ویژگی ها و صفات پیامبر اکرم (ص) به جز دریافت و ابلاغ وحی را داشته باشد؛ از جمله این ویژگی ها، «عصمت» است. البته تشخیص این صفت، برای انسان ها ممکن نیست؛ یعنی انسان ها نمی توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است، مرتکب هیچ گناهی نمی شود و شایستگی این مقام را دارد.	۸
۶۴	با تدبیر در «آیات»، «روایات مطمئن و مسلم نقل شده از پیامبر (ص)» و «مطالعه تاریخ اسلام»؛ چه چیزی را درباره جانشینی رسول خدا (ص) در می یابیم؟ پاسخ: در می یابیم که خداوند، امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (ع) را به جانشینی رسول خدا(ص) و امامت بعد از ایشان منصوب و امامان معصوم (علیهم السلام) پس از ایشان را نیز معرفی کرده است.	۹
۶۴	آیات و روایاتی که به معرفی جانشینان رسول خدا(ص) پرداخته اند را نام ببرید. (ذکر ۴ مورد کافی است.) پاسخ: ۱) آیه انذار ۲) آیه ولایت ۳) حدیث جابر ۴) حدیث ثقلین ۵) حدیث منزلت ۶) حدیث غدیر	۱۰
۶۵	پس از گذشت حدود سه سال از بعثت نبی مکرم اسلام حضرت محمد (ص)، کدام فرمان از جانب خداوند بر ایشان آمد؟ و این آیه به چه نامی مشهور است؟ پاسخ: «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ؛ خویشان نزدیک را انذار کن.» - «آیه انذار»	۱۱
۶۵	بعد از نزول کدام آیه، «رسول خدا (ص)، چهل نفر از بنی هاشم را دعوت کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به این دین فراخواند. از میان حاضران، فقط امام علی (ع) برخاست و گفت: من یار و یاور تو خواهم بود. در هر سه بار تکرار درخواست رسول خدا (ص)، همه سکوت می کردند و تنها امام علی (ع) قاطعانه اعلام آمادگی و فداکاری کرد؟ پس از آن پیامبر (ص)، چه کردند؟ پاسخ: «آیه انذار»؛ پیامبر (ص) دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود: «همانا، این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.»	۱۲
۶۵	«آیه ولایت» را به همراه «ترجمه» آن بنویسید. پاسخ: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ» ترجمه: «همانا ولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را بر پا می دارند و در حال رکوع، زکات می دهند.»	۱۳
۶۵	با توجه به آیه «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ» به سؤالات داده شده زیر، پاسخ دهید: ۱- این آیه، به چه نامی مشهور است؟ پاسخ: «آیه ولایت» ۲- این آیه، در شأن چه کسی نازل شده است؟ پاسخ: «امام علی (ع)» ۳- وقتی رسول خدا(ص) در مسجد پرسید: «چه کسی در حال رکوع صدقه داده» چه پاسخی شنید؟ پاسخ: فقیری که انگشتی در دست داشت به حضرت علی (ع) که در حال نماز بود، اشاره کرد و گفت: «آری»، این مرد در حال رکوع، انگشتی خود را به من بخشید.	۱۴

۱۵	با نزول کدام آیه، رسول خدا(ص) پس از دریافتن وحی از طرف خداوند که کسی در حال رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند، با شتاب و در حالی که آیه را می خواند و مردم را از آن آگاه می کرد، به مسجد آمد؟ (۱) آیه ولایت ☒ (۲) آیه ابلاغ ☐ (۳) آیه تطهیر ☐ (۴) آیه اکمال ☐	۶۵
۱۶	نزول آیه تطهیر در شرایطی که رسول خدا(ص) با شتاب به مسجد بیاید و پرسد: چه کسی در حال رکوع صدقه داده است و اعلام ولایت امام علی(ع) از جانب آن حضرت، برای چه بود؟ پاسخ: برای آن بود که مردم با چشم بینند و از زبان پیامبر(ص) بشنوند تا امکان «مخفی کردن آن» نباشد.	۶۵
۱۷	آیه ۵۹، سوره نساء «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ...» در شهر..... نازل شد و درباره حکم..... موضوعی را بیان فرموده، و سپس بعد از آن حدیث..... بیان شده است. (۱) مکه - کلی - جابر ☐ (۲) مدینه - کلی - جابر ☒ (۳) مکه - جزئی - ثقلین ☐ (۴) مدینه - جزئی - ثقلین ☐	۶۶
۱۸	وقتی آیات نماز، نازل شد یاران رسول خدا (ص) از ایشان می خواستند که چگونگی «نماز خواندن» را بدانند؛ پیامبر(ص) چه کاری را انجام دادند؟ پاسخ: پیامبر اکرم(ص) به مسجد آمدند و به آنان فرمود: «این گونه که من نماز می خوانم، شما هم بخوانید.» آن گاه، نماز خواندن را به آنان تعلیم داد. نکته مهم: زمانی که آیه «اطاعت» یا «أُولَى الْأَمْرِ» نازل شد، چون مانند خواندن نماز، به صورت «کلی» بیان شده است، نیاز به توضیحات «جزئی» بود که پیامبر(ص) در پاسخ جابر بن عبد... انصاری آن را بیان فرمود و به حدیث «جابر» مشهور شد.	۶۶
۱۹	آیه شریفه: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ...» کدام یک از قلمروهای پیامبر(ص) را شامل می شود؟ پاسخ: «دریافت و ابلاغ وحی»، «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری».	۶۶
۲۰	وقتی جابر بن عبد... انصاری از رسول خدا (ص) سؤال کرد، «أُولَى الْأَمْرِ» چه کسانی هستند؛ ایشان چه فرمودند؟ پاسخ: ای جابر! آنان «جانشینان من» و «امامان بعد از من» هستند؛ سپس آنان را یکی یکی به وی معرفی کرد.	۶۶
۲۱	پیامبر اکرم(ص)، به جابر بن عبد... انصاری فرمود که کدام امام معصوم (ع) را در سن پیری خواهد دید و از او خواست، سلامش را به آن امام برساند؟ (۱) علی بن محمد(ع) ☐ (۲) حسن بن علی(ع) ☐ (۳) علی بن الحسین(ع) ☐ (۴) محمد بن علی(ع) ☒	۶۶
۲۲	رسول خدا(ص) در حدیث جابر، کدام معصوم را «هم نام» و «هم کنیه» خویش معرفی فرمود؟ پاسخ: «امام دوازدهم؛ حضرت مهدی(عج)»	۶۶
۲۳	طبق حدیث جابر، رسول خدا(ص) درباره ماندن بر عقیده به امام زمان(عج) با وجود پنهان و طولانی بودن غیبت آن حضرت را شامل کدام افراد می داند؟ پاسخ: فقط افرادی که «ایمان راسخ» دارند.	۶۶
۲۴	«حدیث ثقلین» را با «ترجمه» آن بنویسید. «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ عِثْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي مَا إِن تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَى الْخَوْضِ، مَنْ دَرَمَ بَيْنَ شِمَا دُوْ حِيزِ غَرَانِ بَهَا مِیْ گِذَارَم: «کتاب خدا، قرآن» و «عترتم، اهل بیتم» را. اگر به این دو تمسک بجوید، هرگز گمراه نمی شوید و این دو هیچ گاه از هم جدا نمی شوند تا این که کنار حوض کوثر بر من وارد شوند.	۶۷

۶۷	۲۵ چهار پیام برای حدیث «ثقلین» بنویسید. پاسخ: (۱) همان طور که قرآن و پیامبر (ص) از هم جدا نمی شوند، قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) نیز همواره با هم اند. (۲) همان طور که قرآن «همیشگی» است، وجود معصوم نیز در کنار آن «همیشگی» است. (۳) در صورتی مسلمانان گمراه نمی شوند که به هر دو با هم، تمسک بجویند. (۴) نمی توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر (ص) پیروی کرد.
۶۸	۲۶ طبق حدیث: «أَنْتَ مَنِي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي» به سؤالات زیر پاسخ دهید: ۱- پیامبر اکرم (ص)، نسبت حضرت علی (ع) به خود را به چه کسانی تشبیه کرده است؟ الف) هارون (ع) به موسی (ع) ☒ (ب) موسی (ع) به هارون (ع) ☐ ۲- این حدیث، به چه نامی مشهور است؟ الف) منزلت ☒ (ب) ثقلین ☐ (ج) غدیر ☐ (د) جابر ☐ ۳- این حدیث، به کدام موضوع مهم زیر اشاره دارد؟ الف) معرفی امام علی (ع) به عنوان دوست پیامبر (ص) ☐ (ب) معرفی امام علی (ع) به عنوان جانشین پیامبر (ص) ☒ ۴- این حدیث، پایان یافتن کدام یک از مسئولیت های پس از رسول خدا (ص) را تأیید می کند؟ الف) مرجعیت دینی ☐ (ب) دریافت و ابلاغ وحی ☒ (ج) ولایت ظاهری ☐
۶۸	۲۷ با توجه به «حدیث غدیر»، به سؤالات زیر پاسخ دهید: ۱- «حَجَّةُ الْوُدَّاع» یا «حَجَّةُ الْبَلَّاع» را تعریف نمایید. پاسخ: پیامبر گرامی اسلام (ص)، در سال «دهم هجرت» عازم «مکه» شد تا فریضه حج را به جا آورد. این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد، به این نام مشهور شد. ۲- چرا در آخرین حج پیامبر (ص)، حدود ۱۲۰ هزار نفر شرکت کرده بودند؟ پاسخ: «تا روش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا (ص) فرا گیرند و حج را با ایشان به جا آورند.» ۳- آیه ۶۷، سوره مائده [آیه ابلاغ] چه زمانی و مکانی نازل شد؟ پاسخ: پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به «مدینه» در روز «هجدهم» ماه «ذی حجه» در محلی به نام «غدیر خم»
۶۸ و ۶۹	۲۸ با توجه به آیه: «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» به سؤالات زیر، پاسخ دهید: ۱- خداوند چه فرمانی به پیامبر (ص) می دهد؟ پاسخ: آن چه که از سوی خدا به او رسیده است را به مردم برساند. [دریافت و ابلاغ وحی] ۲- اهمیت این فرمان، چقدر است؟ پاسخ: «به اندازه تمام رسالت» ۳- چرا خداوند به پیامبر اکرم (ص) وعده می دهد که او را حفظ خواهد کرد؟ پاسخ: چون افرادی می خواستند بعد از اعلام خلافت حضرت علی (ع) به وسیله پیامبر (ص)، به ایشان آسیب برسانند.
۶۹	۲۹ بعد از نزول کدام آیه، پیامبر اکرم (ص) دستور داد همه «توقف» کنند تا بازماندگان برسند و آنان که جلو رفته اند، برگردند. ظهر شده بود، ایشان ابتدا «نماز» را به جا آوردند و سپس در یک سخنرانی مهم و مفصل با مردم صحبت کرد و آنان را برای دریافت آن پیام بزرگ الهی آماده کرد و در کدام واقعه؟ پاسخ: «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ...» // «واقعه غدیر خم»

۶۹	پیامبر اکرم (ص) در سخنرانی روز غدیر، کدام مطلب زیر را «زودتر» بیان کردند؟ الف) هر کس که من ولی و سرپرست اویم، علی نیز ولی و سرپرست اوست ☐ ب) ای مردم، چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟ ☒	۳۰
۶۹	پیامبر اکرم (ص) در پایان سخنرانی غدیر، از مردم چه خواست؟ پاسخ: خواست که مطالب گفته شده را به «غایبان» برسانند. پس از آن، مردم برای عرض تبریک و شادباش آمدند و با امام علی (ع)، «بیعت» کردند.	۳۱
۷۰	چرا امام علی (ع) و دیگر امامان (علیهم السلام) باید مانند پیامبر اکرم (ص)، «معصوم» باشند؟ پاسخ: زیرا ایشان دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» مسلمانان را پس از رسول خدا (ص)، بر عهده دارند و کردار و گفتار آنان اسوه و راهنمای مسلمانان است. پس؛ ضروری است که آنان نیز معصوم از گناه و خطا باشند.	۳۲
۷۰	ضرورت داشتن کدام ویژگی، یکی از دلایل معرفی امام از جانب خدا به خلافت است و کدام آیه، به این موضوع اشاره دارد؟ پاسخ: [معصوم بودن ایشان از «گناه» و «خطا» - «آیه تطهیر»].	۳۳
۷۰	آیه «تطهیر» را با «ترجمه» آن بنویسید. پاسخ: «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا؛ همانا خدا اراده کرده دور گرداند از شما اهل بیت، پلیدی و ناپاکی را و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار دهد.»	۳۴
۷۰	طبق نقل «أُمِّ سَلَمَةَ» همسر رسول خدا (ص)، پیامبر (ص) در حق اهل بیت خویش این گونه دعا کرد: «خدا یا! اینان اهل بیت من اند! آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن!» در همین زمان فرشته وحی آمد و آیه «.....» را قرائت کرد. (۱) إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ☒ (۲) إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ☐ (۳) يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ... ☐ (۴) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ... ☐	۳۵
۷۱	با تفکر در «آیه تطهیر» چه چیزهایی را در می یابیم؟ پاسخ: (۱) این آیه، هر گونه گناه و پلیدی را از پیامبر اکرم (ص)، امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع)، دور می داند و آنان را معصوم از گناه و پلیدی معرفی می کند. (۲) این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر (ص) را در بر می گیرد که مقام «عصمت» دارند؛ یعنی در این جا افراد خاصی از اهل بیت رسول خدا (ص) مورد نظر است و شامل همه نمی شود. (۳) چون این تعداد خاص «معصوم اند»، سخن و عمل آنان مطابق با دین و بیان کننده دستورات الهی است.	۳۶
۷۱	پیامبر گرامی اسلام (ص)، برای آگاهی مردم از کدام موضوع، مدت ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه حضرت فاطمه (س) می گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می زد؟ پاسخ: «نزول آیه تطهیر در حق این خانواده معصوم»	۳۷

۷۱	۳۸ چرا آیه تطهیر در زمان رسول خدا(ص)، فقط شامل امام علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) می شد؟ پاسخ: زیرا در زمان رسول خدا(ص)، فقط این چهار نفر حضور داشتند، به همین دلیل در این روایت، تنها نام این چهار بزرگوار ذکر شده است. البته در سخنان دیگر ایشان، اما ما نبعدی هم جزء اهل بیت شمرده شده اند. [برای مثال حدیث جابر]
۷۲	۳۹ لازمه جانشینی رسول خدا(ص)، داشتن کدام ویژگی های ایشان است؟ پاسخ: (۱) علم کامل (۲) عصمت از گناه و اشتباه
۷۲	۴۰ چرا پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه زهرا(س) بر همه مسلمانان «واجب» است؟ پاسخ: زیرا؛ (۱) علم و عصمت کامل دارد. (۲) سرچشمه هدایت و رستگاری است.

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس ششم: «پیشوایان اسوه!»	صفحه
۱	پیامبر اکرم (ص) پس از سیزده سال تلاش برای هدایت مردم «.....» با دعوت مردم «.....»، به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند، «.....» را ایجاد کرد. (۱) مکه - مدینه - ولایت معنوی ☐ (۲) مکه - مدینه - ولایت ظاهری ☒ (۳) مدینه - مکه - ولایت معنوی ☐ (۴) مدینه - مکه - ولایت ظاهری ☐ توجه: «ولایت ظاهری» به معنی: «تشکیل حکومت اسلامی دادن است.»	۷۷
۲	پیامبر اکرم (ص) در مدت ده سال حکومتی که در «مدینه» تشکیل داد، چگونه زندگی کرد؟ پاسخ: به گونه ای زندگی کرد که در همه ابعاد «فردی» و «اجتماعی»، از جمله در جایگاه «رهبری»، الگو و اسوه انسان ها شد و خداوند درباره ایشان فرمود: «قطعاً برای شما در رسول خدا، سرمشق نیکویی است برای کسی که به خداوند و روز رستاخیز امید دارد و خدا را بسیار یاد می کند.»	۷۷
۳	با توجه به آیه شریفه: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا»؛ بنویسید، رسول خدا (ص) برای چه کسی «سرمشق نیکویی» است؟ پاسخ: کسی که: (۱) به خداوند و روز رستاخیز [قیامت] امید دارد. (۲) خدا را بسیار یاد کند.	۷۷
۴	امام علی (ع)، وقتی که حکومت را به دست گرفت، چه چیزی را اعلام کرد؟ پاسخ: من بر اساس «دستورات قرآن» و «سنت رسول خدا (ص)» حکومت می کنم و بر همین اساس، اصلاحات مهمی را در جامعه آغاز کرد.	۷۷
۵	چهار مورد از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) تلاش برای برقراری عدالت و برابری (۲) محبت و مدارا با مردم (۳) سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم (۴) مبارزه با فقر و محرومیت	۷۷ ۸۰
۶	یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص) «اجرای عدالت» بود. درست ☒ نادرست ☐	۷۷
۷	از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه، «تلاش برای برقراری عدالت و برابری است» آن را توضیح دهید. پاسخ: یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص) «اجرای عدالت» بود، ایشان در این مورد با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه ای «عادلانه» بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون الهی «یکسان» باشند. این اقدام ایشان، در شرایطی انجام می گرفت که در جامعه آن روز حجاز و سایر کشورها، تبعیض و تفاوت طبقاتی یک قانون پذیرفته شده بود و کسی با آن مخالفت نمی کرد.	۷۷

۷۷	۸	پیامبر اکرم (ص)، در تقسیم «بیت المال مسلمانان» چگونه عمل می کرد؟ پاسخ: درآمد آن را به «تساوی» تقسیم می کرد و فرقی میان عرب و غیر عرب نمی گذاشت.
۷۷	۹	پیامبر اکرم (ص) در مقابل متجاوزان به حقوق ایشان و دیگران، چگونه روشی پیش می گرفتند؟ پاسخ: با همه بُردباری و ملایمتی که در برابر ضایع شدن حق شخصی خود داشت، در برابر ضایع شدن حقوق افراد جامعه می ایستاد و کوتاه نمی آمد و افراد متجاوز به حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می کرد.
۷۸	۱۰	طبق فرمایش رسول خدا (ص): «عَلَّتْ این که اقوام و ملل پیشین دُچار سقوط شدند، چیست؟ پاسخ: به خاطر این که در اجرای عدالت، «تبعیض» روا می داشتند. اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می کرد رهایش می کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می کرد، وی را مجازات می کردند.
۷۹	۱۱	رفتار رسول خدا (ص) با مردم به قدری «محبّت آمیز» بود که مردم الف) ایشان را پدر مهربان خود می دانستند و در سختی ها به ایشان پناه می بردند ☒ ب) برای نزدیک شدن به ایشان، عیب دیگران را نزد وی بازگو می کردند ☐
۷۹	۱۲	حدیث شریف نبوی که در آن می فرماید: «بدی های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.» به کدام یک از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه اشاره دارد؟ (۱) تلاش برای برقراری عدالت و برابری ☐ (۲) محبت و مدارا با مردم ☒ (۳) سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم ☐ (۴) مبارزه با فقر و محرومیت ☐
۷۹	۱۳	رفتارهای محبت آمیز رسول خدا (ص) با مردم را بنویسید. پاسخ: ۱) هر کس به خانه ایشان می رفت، به او احترام می گذاشت تا آن جا که گاهی ردای خود را زیر پای او پهن می کرد یا بر جای خود می نشاند. ۲) هرگز در مقابل یارانش پای خود را دراز نمی کرد و سعی می کرد تا وقتی که آن ها نشسته اند، در کنارشان باشد. ۳) اگر درباره آخرت حرف می زدند با آنان همراهی می کرد. ۴) اگر درباره خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می گفتند، برای اظهار مهربانی با آنان هم سخن می شد. ۵) گاهی در حضور ایشان، شعر می خواندند یا از گذشته خود می گفتند.
۷۹	۱۴	در همه موارد زیر، پیامبر (ص) مانع مردم نمی شد مگر زمانی که، آنان را از ادامه بحث باز می داشت. (۱) در حضور ایشان، شعر می خواندند یا از گذشته خود می گفتند ☐ (۲) کار حرامی مانند غیبت کردن از آنان سر می زد ☒ (۳) درباره خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می گفتند ☐ (۴) درباره آخرت یا دنیا حرف می زدند ☐
۷۹ و ۸۰	۱۵	از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری، «سخت کوشی و دلسوزی ایشان در هدایت مردم است» آن را توضیح دهید. پاسخ: پیامبر اکرم (ص) چنان علاقه مند به نجات مردم از گمراهی بود که سختی ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید و آن قدر برای هدایت شان شبانه روز تلاش می کرد، که خداوند در این باره خطاب به مسلمانان فرمود: «رنج شما برای او سخت و دشوار است و بر [هدایت] شما حریص [به شدت علاقه مند] است.»

۱۶	آیا با همه دلسوزی‌ها و زحمت‌های پیامبر اکرم (ص) در هدایت مردم، دشمنی سران قریش با ایشان «کم‌تر» شد؟ پاسخ: خیر، بلکه دشمنی آن‌ها «بیش‌تر» شد؛ می‌گفتند او «ساحر» و «جادوگر» است، می‌گفتند: «دیوانه» است، بر سر و رویش «خاکستر» می‌پاشیدند، «طعنه و نیش زبان» به او می‌زدند. با وجود این‌ها، آن قدر با مهربانی و صبر و تحمل، به هدایت مردم ادامه می‌داد که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا درآید، که خداوند به او فرمود: «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ؛ از این که برخی ایمان نمی‌آورند، شاید که جانت را [از شدت اندوه] از دست بدهی.»	۸۰
۱۷	امام علی (ع) که در بیش‌تر سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر اکرم (ص) در کنارشان بود، درباره تلاش‌های بی‌پایان ایشان، چه می‌فرمود؟ پاسخ: «پیامبر یک طبیب سیار بود، [بر خلاف سایر طبیبان] او خود به سراغ مردم می‌رفت، داروها و مَرهم – هایش را خودش آماده می‌کرد و ابزارهای طبابت را با خود می‌برد تا بر هر جا که نیاز باشد، مَرهم بگذارد؛ بر دل‌های کور، گوش‌های کر، زبان‌های گنگ، او با داروهای خویش بیماران غفلت زده و سرگشته را درمان می‌کرد.»	۸۰
۱۸	پیامبر اکرم (ص)، تلاش می‌کرد کسانی را که با ایشان می‌جنگیدند نیز هدایت کند و به سوی حق دعوت نماید. ☒ درست ☐ نادرست	۸۰
۱۹	چرا پیامبر اکرم (ص)، ناچار بود مسلمانان را برای مقابله با دشمنان «بسیج» کند؟ پاسخ: زیرا متکبران و برخی از قبایل که تعلیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند، جنگ‌هایی را علیه آن حضرت به راه می‌انداختند.	۸۰
۲۰	پیامبر اکرم (ص) به مسلمانانی که به جنگ با دشمنان اسلام بسیج شده بودند، چه سفارش‌هایی می‌کرد؟ پاسخ: (۱) اگر کافری در جنگ کشته شد، او را مُتِلّه نکنید. (۲) کودکان، پیران و زنان را نکشید. (۳) حیوانات حلال گوشت را نکشید مگر این که برای تغذیه، به آن احتیاج داشته باشید. (۴) هرگز آب مشرکان را زهرآلود نکنید و مزارع و نخلستان‌ها را نسوزانید.	۸۰
۲۱	آیه: «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» به کدام یک از ویژگی‌های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری اشاره دارد؟ (۱) محبت و مدارا با مردم ☐ (۲) مبارزه با فقر و محرومیت ☐ (۳) سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم ☒ (۴) تلاش برای برقراری عدالت و برابری ☐	۸۰
۲۲	از ویژگی‌های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری، «مبارزه با فقر و محرومیت است» آن را توضیح دهید. پاسخ: رسول خدا (ص)، هم با فقر مبارزه می‌کرد و به دنبال بنای جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت بود و هم با کوچک شمردن فقیران و بینوایان به مخالفت بر می‌خاست. از این رو، مردم را به کار و فعّالیت تشویق می‌کرد، از بیکاری بدش می‌آمد و کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، مذمت می‌کرد.	۸۰
۲۳	رفتار پیامبر اکرم (ص) در ارتباط با «فقیران» را توضیح دهید. پاسخ: به فقیران بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی قرار گیرند و فراموش شوند. برخی از آن‌ها دوست صمیمی ایشان به شمار می‌رفتند. ثروت را ملاک برتری نمی‌شمرد. به آسانی با فقیرترین و محروم‌ترین مردم می‌نشست و صمیمانه با آن‌ها گفت‌وگو می‌کرد. آنان نیز، ایشان را همدل و همراه خود می‌یافتند.	۸۱
۲۴	حدیث رسول خدا (ص) که در آن می‌فرماید: «به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.» به کدام یک از ویژگی‌های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری اشاره دارد؟ پاسخ: «مبارزه با فقر و محرومیت»	۸۱

۲۵	امیر مؤمنان علی(ع)، ده سال قبل از هجرت پیامبر اکرم(ص) در خانه کعبه به دنیا آمد. درست ☐ نادرست ☒	۸۲
۲۶	ابوطالب(ع) پدر بزرگوار امیر مؤمنان، به پیشنهاد چه کسی نام ایشان را «علی» گذاشت و به چه مناسبت؟ (۱) عبدالمطلب - والا و بلند مرتبه ☐ (۲) پیامبر اکرم(ص) - والا و بلند مرتبه ☒	۸۲
۲۷	طبق فرمایش امام علی(ع)، رسول خدا(ص) هر سال برای عبادت، در کجا گوشه‌ای بر می‌گزید؟ پاسخ: «غار حراء»	۸۲
۲۸	هنگامی که وحی بر پیامبر(ص) فرود آمد، امام علی(ع) آوای اندوهگین چه کسی را شنید، زمانی که از پیامبر خدا، پرسید این فریاد اندوهناک چیست؟ ایشان چه پاسخی داد؟ پاسخ داد: «این شیطان است که از پرستش خود ناامید شده است.»	۸۲
۲۹	عبارت: «بی‌گمان آن‌چه را می‌شنوم، تو هم می‌شنوی و آن‌چه را می‌بینم، تو هم می‌بینی؛ جز این‌که تو پیامبر نیستی، بلکه وزیر هستی و تو هر آینه بر راه خیر می‌باشی» خطاب پیامبر(ص) به چه کسی است و کدام حدیث را در ذهن تداعی می‌کند؟ پاسخ: «امام علی(ع)» - «حدیث منزلت»	۸۳
۳۰	رسول خدا(ص) در سخنان خود، از پیروان امام علی(ع) از چه کلمه‌ای استفاده کرد و به چه مناسبت؟ پاسخ: «شیعه» به معنای «پیرو»؛ و پیروی از امام علی(ع) را سبب «رستگاری» دانسته است.	۸۳
۳۱	با توجه به جمله رسول خدا(ص): «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این‌مرد و شیعیان و پیروان او، رستگارند و در روز قیامت، اهل نجات‌اند.» به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف - این جمله را چه کسی از رسول خدا(ص)، روایت کرده است؟ پاسخ: «جابر بن عبد الله... انصاری» ب - پیامبر اکرم(ص) در ادامه سخنان خود، کدام صفات امیر مؤمنان علی(ع) را بیان فرمود؟ بنویسید. پاسخ: (این مرد؛ ۱) اولین ایمان آورنده به خدا (۲) وفادارترین شما در پیمان با خدا (۳) راسخ‌ترین شما در انجام فرمان خدا (۴) صادق‌ترین شما در داوری بین مردم (۵) بهترین شما در رعایت مساوات بین آن‌ها (۶) ارجمندترین شما نزد خداست. ج - پس از برشمردن صفات امیر مؤمنان علی(ع) توسط رسول خدا(ص)، کدام آیه نازل شد؟ پاسخ: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِّ» قطعاً کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند، اینان بهترین مخلوقات‌اند.»	۸۳
۳۲	«شیعه» در اصطلاح به چه کسی گفته می‌شود؟ پاسخ: مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر(ص)، امیر المؤمنین علی(ع) را «جانشین» پیامبر(ص) می‌داند و از او «پیروی» می‌کند.	۸۳
۳۳	بزرگان علم و دانش [مسلمان و غیر مسلمان] پس از بررسی شخصیت امام علی(ع) با شگفتی چه چیزی را مشاهده کردند؟ پاسخ: مشاهده کردند فضایی در آن امام است، که به سختی در یک فرد، «جمع» می‌شود. آن امام، در میدان جنگ «شجاع‌ترین»؛ در محراب عبادت، «عابدترین»؛ در مقام قضاوت، «دقیق‌ترین»؛ در کلاس درس، «عالم‌تری»؛ در بلاغت و زیبایی سخن، «بلغ‌ترین» و در عرصه حکمرانی، «عادل‌ترین» است.	۸۴ و ۸۵
۳۴	امام علی(ع) همانند رسول خدا(ص)، همه فضائل الهی را در خود جمع کرده بود و تمام ویژگی‌هایی را که یک رهبر جامعه باید داشته باشد، دارا بود. درست ☒ نادرست ☐	۸۵
۳۵	دو مورد از فضائل و ویژگی‌های امیر مؤمنان علی(ع) را نام ببرید. پاسخ: (۱) عدالت بی‌مانند (۲) علم بی‌کران	۸۵

۳۶	امام علی(ع) پس از چند سال خانه نشینی [دوری از خلافت] و در چه شرایطی به صحنه آمد و خلافت را پذیرفت؟ پاسخ: «پس از ۲۵ سال» - «زمانی که با درخواست عمومی مردم و اصرار آن‌ها بر پذیرش خلافت، حجت را بر خود تمام دید، به صحنه آمد.»	۸۵
۳۷	امام علی(ع) از همان آغاز خلافت خویش، با الگو قرار دادن سیره و روش چه کسی اقدام کرد و چه چیزی را سر لوحه کار خود قرار داد؟ پاسخ: «سیره و روش رسول خدا(ص)» - «عدالت و مبارزه با تبعیض و نابرابری»	۸۵
۳۸	طبق فرمایش امام علی(ع) در روزهای آغازین حکومتش، چه کسانی «فنگ دنیا» و «عذاب آخرت» را خریده‌اند؟ پاسخ: گروهی که بیش از حق خود، از بیت المال و اموال عمومی برداشته‌اند و جیب خود را انباشته‌اند و ملک و باغ خریده‌اند.	۸۶
۳۹	سخن امام علی(ع) که در آن می‌فرماید: «سوگند به خدا، اگر همه دنیا را [با تمام وسعتش] به من بدهند تا به اندازه گرفتن پوست جواز دهان موری خدا را نافرمانی کنم، نخواهم کرد.» به کدام یک از فضائل و ویژگی‌های ایشان دلالت دارد؟ پاسخ: «عدالت بی مانند»	۸۶
۴۰	جمله امیرمؤمنان علی(ع): «به خدا سوگند، حتی برای دو روز نیز او را به کار نخواهم گماشت و من هیچ‌گاه گمراه‌کنندگان را کارگزار خود قرار نخواهم داد.» درباره کیست و اشاره به کدام ویژگی و فضیلت امام علی(ع) دارد؟ پاسخ: «معاویه» - «عدالت بی مانند ایشان»	۸۶
۴۱	یکی از ابعاد شگفت‌انگیز شخصیت امیرالمؤمنین علی(ع)، «علم و معرفت» وی بود. درست ☒ نادرست ☐	۸۶
۴۲	امام علی(ع) در کدام موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان، سخن گفته و ما را راهنمایی کرده است؟ پاسخ: (۱) جهان‌شناسی (۲) انسان‌شناسی (۳) دین‌شناسی (۴) حکومت و کشورداری (۵) نظام اجتماعی و اقتصادی (۶) اخلاق و فضیلت و ...	۸۷
۴۳	کتاب «نهج البلاغه» که بخشی از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و پند و اندرزهای امام علی(ع) را در خود جای داده، حکایتگر کدام یک از ویژگی‌ها و فضائل ایشان است؟ پاسخ: «علم بی کران»	۸۷
۴۴	چه کسی در مقدمه کتاب شرح بر نهج البلاغه نوشته است: «به حق، سخن علی را از سخن خالق [قرآن] فروتر و از سخن مخلوق [دیگر انسان‌ها] برتر خوانده‌اند ...» و به کدام یک از فضائل و ویژگی‌های امیرالمؤمنین علی(ع) اشاره دارد؟ پاسخ: «ابن ابی‌الحدید معتزلی، که از دانشمندان بزرگ اهل سنت است.» - «علم بی کران امام علی(ع)»	۸۷
۴۵	«قسم می‌خورم به کسی که همه امت‌ها به او قسم می‌خورند، که ۵۰ سال است این خطبه را مطالعه می‌کنم و در این ۵۰ سال، بیش از هزار مرتبه آن را خوانده‌ام و تاکنون هیچ بار آن را نخوانده‌ام مگر آن‌که در جانم شگفتی و بیداری عمیقی ایجاد کرده است.» این جمله، از کیست و درباره کدام خطبه نهج البلاغه است؟ پاسخ: «ابن ابی‌الحدید معتزلی» - «خطبه ۲۲۱».	۸۷
۴۶	آیا امیرالمؤمنین علی(ع)، غیر از رسول خدا(ص) نزد فرد دیگری نیز شاگردی کرده است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، در حقیقت دانش ایشان متصل به دانش پیامبر(ص) بود و دانش پیامبر(ص) نیز از وحی الهی سرچشمه می‌گرفت. پیامبر اکرم(ص) در همین باره فرمود: «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيُّ بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا؛ مَنْ شَهِرَ عِلْمَ هَسْتُمْ وَ عَلِيٌّ دَرِ أَنْ اسْتِ، هَرَكْسِ مِی‌خَوَاهِدْ بَهْ اَیْنِ عِلْمِ بَرَسِدْ، بَايِدْ اَزْ دَرِ أَنْ وَارِدْ شَوَد.»	۸۷

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس هفتم: «وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان، پس از [رحلت رسول خدا (ص)]»	صفحه
۱	چرا نظام حکومت اسلامی که بر مبنای «امامت» طراحی شده بود، پس از رحلت رسول خدا (ص) تحقق نیافت؟ پاسخ: زیراحداثی روی داد که رهبری امت را از مسیری که پیامبر اکرم (ص) «برنامه ریزی» کرده و به آن «فرمان» داده بود، خارج کرد.	۹۵
۲	پس از رحلت رسول خدا (ص)، امامان معصوم (علیهم السلام) با وجود حضور در جامعه، فاقد «.....» و «.....» لازم برای اجرای همه جانبه مسئولیت های خود شدند. پاسخ: «قدرت» و «امکانات».	۹۵
۳	حکومت امیرالمؤمنین علی (ع)، چه مدت زمانی طول کشید؟ پاسخ: «چهار سال و نه ماه»	۹۵
۴	کدام امام معصوم، در مدت کوتاه حکومت خود و با وجود مشکلات و جنگ هایی که با «عهدشکنان» و «دشمنان داخلی» داشت؛ عالی ترین نمونه حکومت را عرضه کرد؟ پاسخ: «امیرالمؤمنین علی (ع)»	۹۵
۵	آنان کسانی بودند که سرسختانه با پیامبر اکرم (ص) مبارزه می کردند و فقط هنگامی تسلیم شدند که نبی مکرّم اسلام، شهر «مکه» را فتح کرد و آنان راهی جز «تسلیم» و «اطاعت» نداشتند؟ (۱) بنی امیه ☒ (۲) بنی عباس ☐ (۳) مارقین ☐ (۴) قاسطین ☐	۹۵
۶	وی رهبری مشرکان را بر عهده داشت، حدود دو سال قبل از رحلت پیامبر اکرم (ص) به ناچار تسلیم شد و به ظاهر، اعلام مسلمانی کرد؟ پاسخ: «ابوسفیان»	۹۵
۷	کدام یک از موارد زیر، از کارهای «معاویه» نیست؟ (۱) جنگ صفین را علیه امیرالمؤمنین علی (ع) به راه انداخت ☐ (۲) با بهره گیری از ضعف یاران امام حسن (ع)، حکومت مسلمانان را به دست گرفت ☐ (۳) آشکارا شراب می خورد، سگ بازی و میمون بازی می کرد ☒ (۴) خلافت رسول خدا (ص) را به سلطنت تبدیل کرد ☐	۹۵
۸	معاویه، در سال چهارم هجری چگونه توانست حکومت مسلمانان را به دست بگیرد؟ پاسخ: «با بهره گیری از ضعف و سستی یاران امام حسن (ع)»	۹۵
۹	معاویه بر خلاف تعهدی که به مسلمانان داده بود، مروان را جانشین خود قرار داد. درست ☐ نادرست ☒	۹۶
۱۰	چهار مورد از کارهای یزید را بنویسید. پاسخ: (۱) هر کار زشت و ناپسندی را انجام می داد. (۲) احکام خداوند، مانند نماز را به بازی و سُخره می گرفت. (۳) آشکارا شراب می خورد و سگ بازی و میمون بازی می کرد. (۴) با همان سگ و میمون، وارد مجالس می شد و آن ها را در کنار دست خود می نشاند. (۵) نوه گرامی پیامبر اکرم (ص)، امام حسین (ع) و فرزندان و یارانش را با وضع هولناکی به شهادت رساند. (۶) خانواده امام حسین (ع) را که از نوادگان پیامبر اکرم (ص) بودند، به عنوان اسیر در شهرها گرداند.	۹۶

۹۶	۱۱	امیر المؤمنین علی(ع)، در سخنانی های متعدد، بارها مسلمانان را نسبت به ضعف و سستی شان در مبارزه با حکومت «.....» بیم می داد. پاسخ: «بنی امیه»
۹۶	۱۲	امیر المؤمنین علی(ع) در سخنانی خود؛ علت پیروزی شامیان بر عراقی ها را چه چیزی معرفی کرده اند؟ پاسخ: «نه از آن جهت که آنان به حق نزدیک ترند، بلکه به این جهت که آنان در راه باطلی که زمامدارشان [حاکمشان] می رود، شتابان فرمان او را می برند و شما در حق من، بی اعتنایی و کندی می کنید.»
۹۶	۱۳	امام علی(ع) در سخنانی خویش با مردم عراق، کدام مطلب را سبب «به درد آوردن قلب انسان» بیان می کند؟ پاسخ: این مطلب که؛ «آن ها [شامیان] در مسیر باطل خود، این چنین متحدند و شما در راه حق این گونه، متفرق و پراکنده اید.»
۹۶	۱۴	امام علی(ع) کدام عوامل را در آینده، موجب سوار شدن بنی امیه بر تخت سلطنت؛ پیش بینی کرد و عراقی ها را از چنین روزی «بیم» داد؟ پاسخ: (۱) سرپیچی از دستورات امام (۲) اختلاف و تفرقه میان مسلمانان
۹۶	۱۵	امام علی(ع) در نهج البلاغه می فرماید: «به خدا سوگند،» «.....» چنان به ستمگری و حکومت ادامه دهند که حرامی باقی نماند جز آن که حلال شمارند. پاسخ: «بنی امیه»
۹۶	۱۶	امام علی(ع)، پیش بینی کرد که دو دسته در هنگام تسلط بنی امیه بر مسلمانان گریه می کنند؛ کدام اند؟ پاسخ: (۱) دسته ای بر «دین خود» که آن را از دست داده اند. (۲) دسته ای دیگر، برای «دنیای خود» که به آن نرسیده اند.
۹۶	۱۷	«با این که خود را آموزادگان پیامبر(ص) می دانستند و به نام «اهل بیت(علیهم السلام)» قدرت را از بنی امیه گرفته بودند، روش سلطنتی آنان را ادامه دادند و در ظلم و ستم به اهل بیت پیامبر(ص) از چیزی فروگذار نکردند؟ (۱) آل زیار ☐ (۲) بنی مروان ☐ (۳) بنی عباس ☒ (۴) بنی سفیان ☐
۹۶ و ۹۷	۱۸	اگر کدام عوامل در دوران [بنی امیه و بنی عباس] نبود، جز نامی از «اسلام» باقی نمی ماند؟ پاسخ: (۱) تحول معنوی و فرهنگی ایجاد شده در عصر پیامبر اکرم(ص) (۲) دو میراث گران قدر آن حضرت یعنی؛ [قرآن و عترت]
۹۷	۱۹	مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی عصر امامان (علیهم السلام) را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم(ص) (۲) تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث (۳) ارائه الگوها و اسوه های نامناسب (۴) تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت [قیصری و کسری]
۹۷	۲۰	مهم ترین مسائل و مشکلات عصر ائمه (علیهم السلام) که نتیجه دوری از راه آن بزرگواران بود، کدام اند؟ بنویسید. مهم ترین مسائل و مشکلات عصر پس از رحلت رسول خدا(ص) که نتیجه دوری از راه آن بزرگوار بود، کدام است؟ بنویسید. پاسخ: پس از رحلت رسول خدا(ص)، سفارش آن حضرت به نوشتن سخنانشان نادیده گرفته شد و نوشتن احادیث ایشان، «ممنوع» شد. به همین جهت، کسانی که به این احادیث علاقه مند بودند، فقط می توانستند آن ها را به «حافظه» بسپارند و از این طریق به دیگران منتقل کنند.

۹۷	۲۱	نتایج نامطلوب نگهداری حدیث به شیوه «به حافظه سپردن» را بنویسید. پاسخ: الف) احتمال خطا در نقل احادیث «افزایش» یافت و امکان کم و زیاد شدن اصل حدیث فراهم شد. ب) شرایط مناسب برای جاعلان حدیث پیش آمد و آنان بر اساس غرض ها و هدف های شخصی به جعل یا تحریف حدیث پرداختند یا به نفع حاکمان ستمگر از نقل برخی احادیث خودداری کردند. ج) بسیاری از مردم و محققان، از یک منبع مهم هدایت بی بهره ماندند.
۹۷	۲۲	چرا با این که سال ها بعد، منع نوشتن حدیث پیامبر (ص) در میان مردم برداشته شد و حدیث نویسی رواج یافت، اما احادیث زیادی «جعل» یا «تحریف» شد، به طوری که احادیث صحیح از غلط به سادگی قابل تشخیص نبود؟ پاسخ: به دلیل عدم حضور اصحاب پیامبر (ص) در میان مردم [به علت فوت یا شهادت]
۹۷	۲۳	چرا بسیاری از مردم و محققان بعد از منع شدن نقل حدیث پیامبر (ص) [ناچار شدند سلیقه شخصی را در احکام دینی دخالت دهند و گرفتار اشتباهات بزرگ شدند؟ پاسخ: «زیرا از یک منبع مهم هدایت بی بهره بودند.»
۹۷	۲۴	چرا پس از منع نوشتن حدیث پیامبر اکرم (ص)، اوضاع نابسامان حدیث برای پیروان ائمه (علیهم السلام) پیش نیامد؟ پاسخ: زیرا ائمه (علیهم السلام)، احادیث پیامبر اکرم (ص) را «حفظ» کرده بودند و شیعیان این احادیث را از طریق این بزرگواران که خود، انسان هایی «معصوم» و «به دور از خطا» بودند و سخنانشان مانند سخنان رسول خدا (ص) معتبر و موثق بود، به دست آوردند.
۹۸	۲۵	از مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دوران ائمه (علیهم السلام) «تحریف در معارف اسلامی و جعل حدیث است»؛ آن را توضیح دهید. پاسخ: برخی از عالمان وابسته به بنی امیه و بنی عباس و گروهی از علمای اهل کتاب (یهودی و مسیحی) مانند کعب الاحبار که به ظاهر مسلمان شده بودند، از موقعیت و شرایط برکناری امام معصوم استفاده کردند و به تفسیر و تعلیم آیات قرآن و معارف اسلامی، «مطابق با افکار خود» و «موافق با منافع قدرتمندان» پرداختند. برخی از آن ها در مساجد می نشستند و داستان های خرافاتی درباره پیامبران برای مردم نقل می کردند. این مطالب، به کتاب های «تاریخی» و «تفسیری» راه یافت و سبب گمراهی بسیاری از مسلمانان شد.
۹۹	۲۶	عموم مردم در «اعتقادات» و «عمل خود»، از چه کسانی دنباله روی و آن ها را «اسوه» قرار می دهند؟ پاسخ: «شخصیت های برجسته جامعه»
۹۹	۲۷	در زمانی که رسول خدا (ص) «اسوه» مردم بود، چه انسان هایی تربیت شدند و بعد از رحلت ایشان چه اتفاقی افتاد؟ پاسخ: انسان های آزاده، باایمان و شجاعی چون امام علی (ع)، مقداد، عمار، ابوذر و سلمان تربیت شدند، اما هر چه که جامعه از زمان پیامبر اکرم (ص) فاصله می گرفت، حاکمان وقت تلاش می کردند که شخصیت های اصیل اسلامی، به خصوص اهل بیت پیامبر (ص) را در انزوا قرار دهند و افرادی که در اندیشه، عمل و اخلاق از معیارهای اسلامی دور بودند؛ به جایگاه برجسته برسانند و راهنمای مردم معرفی کنند.
۱۰۰	۲۸	پس از گذشت مدتی از رحلت رسول خدا (ص)، جاهلیت چگونه وارد زندگی اجتماعی مسلمانان شد؟ بنویسید. پاسخ: «با شکلی جدید»؛ یعنی شخصیت های با تقوا، جهادگر و مورد احترام و اعتماد پیامبر اکرم (ص) «منزوی شدند» و طالبان قدرت و ثروت، «قرب و منزلت» یافتند.

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس هشتم: «احیای ارزش‌های راستین»	صفحه
۱	«بنی‌امیه» طبق پیش‌بینی امیرالمؤمنین حضرت علی (ع)، بر مردم حاکم شدند و دنیای اسلام را تا حد زیادی به دوران جاهلیت بازگرداندند. درست ☒ نادرست ☐	۱۰۸
۲	آیا ائمه اطهار (علیهم‌السلام) با وجود شرایط سخت و بحرانی دوران خود در مقابل حاکمان، از مبارزه دست کشیدند؟ پاسخ: خیر، [آن‌ها از پا ننشستند] و به شکل‌های گوناگون با این حاکمان، مبارزه کردند و در مقابل تفسیرهای غلط از اسلام و تحریف دین، «آموزه‌های قرآن» و «سخنان واقعی پیامبر (ص)» را در اختیار مردم جامعه قرار دادند.	۱۰۸
۳	تلاش و مجاهدت امامان (علیهم‌السلام) را می‌توان در قالب کدام مسئولیت‌های مقام امامت بررسی کرد؟ بنویسید. پاسخ: الف) اقدامات مربوط به مرجعیت دینی ب) مجاهده در راستای ولایت ظاهری	۱۰۸
۴	اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم‌السلام) را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) تعلیم و تفسیر قرآن کریم ۲) اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) ۳) تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو	۱۰۸
۵	از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم‌السلام)، «تعلیم و تفسیر قرآن کریم» را توضیح دهید. پاسخ: در حالی که حاکمان زمان به افراد فاقد صلاحیت میدان می‌دادند تا قرآن را مطابق با اندیشه‌های باطل خود تفسیر کنند، امامان بزرگوار (علیهم‌السلام) در هر فرصتی که به دست می‌آوردند، معارف این کتاب آسمانی را بیان می‌کردند و رهنمودهای آن را آشکار می‌ساختند. در نتیجه این اقدام، مشتاقان معارف قرآنی توانستند از معارف این کتاب الهی بهره ببرند.	۱۰۸
۶	از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم‌السلام)، «[تلاش] برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص)» را توضیح دهید. پاسخ: بعد از رحلت رسول خدا (ص)، نوشتن سخنان ایشان ممنوع شد و این ممنوعیت آثار زیان‌باری برای مسلمانان داشت. البته، امام علی (ع) و حضرت فاطمه (س)، به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر اکرم (ص) را به فرزندان و یاران خود آموختند و از آنان خواستند که این آموخته‌ها را به نسل‌های بعد منتقل کنند.	۱۰۹
۷	به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) امام رضا (ع) به اجبار کدام خلیفه عباسی از «مدینه» به «مرو» رفت؟ پاسخ: «مأمون» ب) پایتخت حکومت مأمون که امام رضا (ع) به اجبار این خلیفه عباسی به سوی آن می‌آمد، کدام است؟ پاسخ: «مرو» ج) چرا هزاران نفر از مردم مرو، به استقبال امام رضا (ع) آمده بودند؟ پاسخ: تا هر چه ایشان می‌گوید، بنویسند و برای خود و آیندگان نگه دارند.	۱۰۹

۸	با توجه به حدیث: «كَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي آمِنَ مِنْ عَذَابِي» به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) این حدیث، به چه نامی مشهور است؟ پاسخ: «سلسله الذهب» یا «زنجیره طلایی». ب) امام رضا (ع) ترتیب روایان را تا «خداوند» چگونه معرفی فرمود؟ بنویسید. پاسخ: امام کاظم (ع) ← امام صادق (ع) ← امام باقر (ع) ← امام سجاد (ع) ← امام حسین (ع) ← امام علی (ع) ← پیامبر (ص) ج) در این حدیث، کدام کلمه قلعه محکم خداوند معرفی شده است؟ پاسخ: «لا إله إلا الله» د) امام رضا (ع) پس از گفتن این حدیث و درنگ، چه چیزی فرمود و مقصود ایشان چه بود؟ پاسخ: «بشروطها و أنا من شروطها» - این بود که «توحید»، تنها یک لفظ و شعار نیست بلکه باید در زندگی «اجتماعی» ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با «ولایت امام» که همان «ولایت خداست»، میسر می گردد. هـ) شیوه امام رضا (ع) در نقل حدیث «زنجیره طلایی» چه چیزی را نشان می دهد؟ پاسخ: نشان می دهد که چگونه احادیث رسول خدا (ص)، از امامی به امام دیگر منتقل می شده است.
۹	حدیثی که به جهت توالی و پشت سر هم آمدن اسامی امامان (علیهم السلام) در آن، از امامی به امامی دیگر منتقل می شده است، به چه چیزی مشهور است و به کدام یک از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی این بزرگواران، اشاره دارد؟ پاسخ: حدیث «سلسله الذهب» یا «زنجیره طلایی» - «اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص)»
۱۰	از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم السلام)، «تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو» را توضیح دهید. پاسخ: با گسترش سرزمین های اسلامی، سؤالات مختلفی در زمینه های «احکام»، «اخلاق» و «نظام کشورداری» پدید آمد. ائمه اطهار (علیهم السلام) با این که با حاکمان زمان خود مخالف بودند، اما به دور از انزوا و گوشه گیری و با حضور سازنده و فعال، با تکیه بر «علم الهی» خود درباره همه این مسائل، اظهار نظر می کردند و مسلمانان را از معارف خود بهره مند می ساختند.
۱۱	ثمره حضور سازنده امامان (علیهم السلام) و دوری از انزوا و گوشه گیری، فراهم آمدن کتاب هایی در چه زمینه هایی بود؟ پاسخ: کتاب های بزرگ در حدیث و سیره ائمه اطهار (علیهم السلام) در کنار سیره پیامبر (ص) و قرآن کریم است.
۱۲	فراهم آمدن کتاب هایی مانند «نهج البلاغه» از حضرت علی (ع) و «صحیفه سجاده» از امام سجاد (ع)، به کدام یک از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم السلام) اشاره دارد؟ پاسخ: «تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو»
۱۳	کتاب نهج البلاغه امام علی (ع) شامل چه بخش هایی است؟ پاسخ: «خطبه ها»، «نامه ها» و «کلمات» آن حضرت
۱۴	تلاش ائمه اطهار (علیهم السلام) در زمینه تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو، سبب چه نتایجی شد؟ پاسخ: سبب شد که؛ حقیقت اسلام برای جویندگان آن، پوشیده نماند و کسانی که طالب حقیقت اند بتوانند در میان انبوه تحریفاتی که توسط حاکمان ستمگر و علمای وابسته به آن ها صورت گرفته و مانند غباری چهره زیبای اسلام را پوشانده بود، به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند و راه حق را از باطل تشخیص دهند.

۱۵	امامان بزرگوار (علیهم السلام) در راستای ولایت ظاهری [تشکیل حکومت اسلامی]، از «دو جهت» با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند؛ آن ها را بنویسید.	۱۱۲
۱۶	پاسخ: اول؛ از آن جهت که رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده و لازم بود برای انجام دادن این وظیفه به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند. دوم؛ از آن جهت که این حاکمان غاصب، قوانین اسلام را زیر پا می گذاشتند و به مردم ستم می کردند؛ امامان (علیهم السلام) نیز وظیفه داشتند که بر اساس اصل «امر به معروف و نهی از منکر» با آنان مقابله کنند و مانع زیر پا گذاشتن قوانین اسلام شوند و از حقوق مردم دفاع نمایند.	۱۱۲
۱۷	چرا لازم بود که امامان بزرگوار (علیهم السلام)، برای تشکیل حکومت اسلامی [ولایت ظاهری] به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند؟ پاسخ: تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین این دین را به «اجرا» درآورند و «عدالت» را برقرار سازند.	۱۱۲
۱۸	اصول کلی امامان بزرگوار (علیهم السلام) در مبارزه با حاکمان را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) عدم تأیید حاکمان (۲) معرفی خویش به عنوان امام برحق (۳) انتخاب شیوه های درست مبارزه	۱۱۲
۱۹	از اصول کلی امامان بزرگوار (علیهم السلام) در مبارزه خود، «عدم تأیید حاکمان است» آن را توضیح دهید. پاسخ: امامان بزرگوار (علیهم السلام)، هیچ یک از حاکمان غاصب عصر خویش را به عنوان جانشین رسول خدا (ص) تأیید نمی کردند و این موضوع را به شیوه های مختلف به مردم اطلاع می دادند. آنان اگر چه تفاوت های اخلاقی و رفتاری حاکمان را در نظر می گرفتند و اگر حاکمی در موردی بر طبق دستور اسلام عمل می کرد، آن مورد را تأیید می کردند، اما در غصب خلافت و جانشینی رسول خدا (ص) همه را «یکسان» می دیدند.	۱۱۲
۲۰	از اصول کلی امامان بزرگوار (علیهم السلام) در مبارزه با حاکمان عصر خود، «معرفی خویش به عنوان امام برحق است»، آن را توضیح دهید. پاسخ: آن بزرگواران، همواره خود را به عنوان امام و جانشین بر حق پیامبر اکرم (ص) معرفی می کردند؛ به گونه ای که مردم بدانند تنها آن ها جانشین حضرتش و امامان برحق جامعه اند.	۱۱۳
۲۱	امام صادق (ع) در روز «عرفه» و در مراسم «حج» که جمعیت زیادی از مسلمانان، از سراسر سرزمین های اسلامی حضور داشتند در میان انبوه جمعیت، کدام یک از اصول مبارزه با حاکمان را به کار گرفت؟ (۱) عدم تأیید حاکمان ☐ (۲) معرفی خویش به عنوان امام برحق ☒ (۳) انتخاب شیوه های درست مبارزه ☐	۱۱۳
۲۲	«ای مردم! رسول خدا (ص) امام و رهبر بود، پس از او علی (ع)، سپس حسن و حسین و علی بن حسین و محمد بن علی (علیهم السلام) به ترتیب امام بودند و اکنون من امام هستم.» این حدیث امام صادق (ع)، بیانگر استفاده ایشان از کدام یک از اصول مبارزه با حاکمان می باشد؟ پاسخ: «معرفی خویش به عنوان امام برحق».	۱۱۳
۲۳	از اصول کلی امامان (علیهم السلام) در مبارزه با حاکمان عصر خود، «انتخاب شیوه های درست» را توضیح دهید. پاسخ: ایشان، شیوه مبارزه با حاکمان را متناسب با «شرایط زمان» بر می گزیدند؛ به گونه ای که هم تفکر اسلام راستین باقی بماند، هم به تدریج، بنای ظلم و جور بنی امیه و بنی عباس سست شود و هم روش زندگی امامان (علیهم السلام) به نسل های آینده معرفی گردد.	۱۱۳

۱۱۳	۲۳	رفتار ائمه اطهار (علیهم السلام) در طول ۲۵۰ سال بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) تا امامت حضرت مهدی (عج) و غیبت ایشان، چگونه بوده است؟ توضیح دهید. پاسخ: چنان «مکمل یکدیگر» است که گویی یک شخص می خواهد برای رسیدن به یک مقصد مسیری را بپیماید، ولی مسیر یک دست نیست؛ گاهی هموار است و گاهی ناهموار، گاهی لغزنده و خطرناک است و گاهی دشوار! ولی همه این جاده با همه این اختلاف ها به «یک هدف» ختم می شود، به گونه ای که گویی یک انسان است که ۲۵۰ سال زندگی کرده است و در شرایط مختلف فرهنگی، اجتماعی و سیاسی روش های مناسب را برگزیده و عمل کرده است.
۱۱۳	۲۴	رفتار حاکمان بنی امیه و بنی عباس در مقابل کسانی که به عنوان «پیرو و شیعه امامان (علیهم السلام)» شناخته می شدند، چگونه بوده است؟ پاسخ: همراه با خشونت و ستمگری بوده است، به طوری که اگر کسانی به عنوان شیعه امامان (علیهم السلام) شناخته می شدند به سختی «آزار و اذیت» می شدند و در بسیاری مواقع به «شهادت» می رسیدند.
۱۱۴	۲۵	ائمه اطهار (علیهم السلام) می گویند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد، در قالب «تقیه» پیش ببرند؛ یعنی چه؟ پاسخ: یعنی، اقدامات خود را «مخفی نگه دارند» و در عین ضربه زدن به دشمن، کم تر ضربه بخورند.
۱۱۴	۲۶	«تقیه» را تعریف نمایید. پاسخ: آن بخش مخفی مبارزات ائمه اطهار (علیهم السلام) در مقابل دشمن، که در عین ضربه زدن به او، کم تر ضربه بخورند.
۱۱۴	۲۷	امامان (علیهم السلام) با مخفی نگه داشتن ارتباط میان خود و یاران صمیمی و فداکارشان در نقاط مختلف سرزمین های اسلامی، نمی گذاشتند که بنی امیه و بنی عباس، آن ها را شناسایی و به شهادت برسانند؛ در این روش، ایشان از کدام اصل از اصول کلی مبارزه با حاکمان بهره می بردند؟ پاسخ: «انتخاب شیوه های درست مبارزه»
۱۱۵	۲۸	امام علی (ع) پس از این که از حق مسلم خود در رهبری جامعه اسلامی محروم ماند، برای حفظ نظام نوپای اسلامی چه کاری را انجام داد؟ پاسخ: «سکوت» پیشه کرد؛ البته، به معنی «گوشه گیری» ایشان نیست. ایشان، هر جا که کاری خلاف موازین اسلام می دید، «انتقاد» می کرد و هر جا از حضرتش کمک می خواستند، آنان را «یاری» می نمود تا این که مردم، پس از خلیفه سوم به سوی ایشان آمدند و یک صدا از ایشان خواستند که حکومت را بپذیرد.
۱۱۵	۲۹	امام علی (ع) وقتی حکومت را به دست گرفت، دست به چه کاری زد؟ پاسخ: (۱) به سرعت دستور برکناری فرمانداران فاسد و ظالمی همچون معاویه را داد. (۲) به برقراری عدالت در جامعه پرداخت.
۱۱۵	۳۰	شبهات کار امام حسن (ع) با امیرالمؤمنین علی (ع) در برخورد با معاویه را بنویسید. پاسخ: امام حسن (ع) نیز مانند پدر بزرگوارشان، دستور «جهاد» علیه معاویه را صادر کرد. معاویه، با صرف هزینه های زیاد توانست بیش تر فرماندهان سپاه امام را از تبرد با خود منصرف کند و با حيله ها و نیرنگ های گوناگون، بسیاری از مردم را با خود همراه سازد.
۱۱۵	۳۱	امام حسن مجتبی (ع) با سنجیدن شرایط زمانه خود، صلاح را بر آن دید که برخلاف میل باطنیشان، از «.....» با معاویه دست بردارد و با او، «.....» کند. پاسخ: «جنگ» - «صلح»
۱۱۵	۳۲	دو مورد از شرایط صلح نامه امام حسن مجتبی (ع) با معاویه را بنویسید. پاسخ: (۱) شیعیان و یاران امیرالمؤمنین علی (ع) را آزار ندهد. (۲) معاویه برای خود، جانشینی تعیین نکند.

۳۳	آیا معاویه، به بندهای قرارداد (صلح نامه) با امام حسن مجتبی (ع) عمل کرد؟ پاسخ: خیر، بلکه آن‌ها را زیر پا گذاشت؛ مثلاً یکی از بندهای قرارداد عدم تعیین جانشین برای خود بود، در حالی که او فرزندش یزید را به عنوان جانشینش، معرفی کرد.	۱۱۵
۳۴	روش امام حسین (ع) در برخورد با معاویه را با روش امام حسن مجتبی (ع) مقایسه نمایید. پاسخ: امام حسین (ع) در زمان معاویه همان روش برادر بزرگوارش را [یعنی صلح]، پیش گرفت و تا معاویه زنده بود [به مدت ۱۰ سال] علیه او جهاد و قیام نکرد؛ ولی با «انتقادهای شدید از او»، مردم را آگاه می نمود.	۱۱۵
۳۵	روش امام حسین (ع) در مقابل جانشینی یزید را توضیح دهید. پاسخ: وقتی یزید به حکومت رسید، امام حسین (ع) روش قبلی خود [در زمان معاویه] که صلح بود، تغییر داد و متناسب با شرایط جدید، تصمیم گرفت زیر بار بیعتش نرود و علیه او قیام کند. رفتار و کردار یزید آن قدر از اسلام دور و بیگانه بود که امام حسین (ع) می دانست اگر او را تأیید کند! و او به حکومتش ادامه دهد، «حقیقت اسلام» نابود خواهد شد.	۱۱۵
۳۶	پس از شهادت امام حسین (ع)، با شیعیان و طرفداران اهل بیت (علیهم السلام) چگونه رفتار شد؟ پاسخ: سرکوبی آن‌ها به شدت آغاز شد؛ گروهی از مردم «کوفه» که امام حسین (ع) را در کربلا همراهی نکرده بودند، از عمل خود پشیمان شده، توبه کردند و علیه یزید قیام کردند. قیام این افراد، «توابعین» نام دارد. در این جریان، قیام این گروه و سایر گروه‌ها سرکوب شد و بنی امیه، هر کس را که احتمال می دادند طرفدار اهل بیت (علیهم السلام) است، اذیت و آزار می کردند.	۱۱۶
۳۷	امام سجاد (ع)، در کنار گسترش معارف اسلامی از چه طریقی به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت؟ توضیح دهید. پاسخ: ایشان از طریق «دُعا»: انسان‌هایی فداکار، معتقد، دارای بینش عمیق تربیت کرد و بار دیگر با علاقه‌مندان اهل بیت (علیهم السلام) ارتباط برقرار نمود. به سبب همین اقدامات، بار دیگر تشیع به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه حضوری فعال پیدا کرد.	۱۱۶
۳۸	به چه دلایلی در دوران امام باقر (ع)، زمان معرفی اسلام اصیل فرا رسید؟ پاسخ: (۱) فعالیت امام سجاد (ع) (۲) قوت گرفتن مجدد شیعیان (۳) ضعف تدریجی بنی امیه	۱۱۶
۳۹	کدام امام معصوم، یک نهضت علمی و فرهنگی بزرگ را آغاز کرد؟ و اولین اقدام وی در این زمینه، چه بود؟ پاسخ: «امام باقر (ع)» - اولین اقدام ایشان «تربیت شاگردان و دانشمندانی بود که بتوانند اعتقادات اهل بیت (علیهم السلام) را در میان مردم گسترش دهند».	۱۱۶
۴۰	تربیت شاگردان و دانشمندان برای گسترش اعتقادات اهل بیت (علیهم السلام) به عنوان اولین اقدام امام باقر (ع)، پایه‌گذاری یک مدرسه در کدام شهر بود؟ توضیح دهید. پاسخ: شهر «مدینه»؛ البته، با توجه به ظهور فرقه‌های گوناگون در جهان اسلام، اقدامی ضروری به شمار می رفت در این مدرسه علمی، معارف اصیل اسلامی تدریس می شد. در عین حال، امام پیوسته شایستگی حاکمان غاصب و جبار بنی امیه را زیر سؤال می برد و نظر اسلام را درباره «امامت» و «خلافت» بیان می کرد.	۱۱۶
۴۱	در زمان کدام یک از امامان معصوم، ناخشنودی نسبت به دستگاه بنی امیه به «اوج» خود رسید؟ (۱) امام حسین (ع) ☐ (۲) امام سجاد (ع) ☐ (۳) امام باقر (ع) ☐ (۴) امام صادق (ع) ☒	۱۱۶
۴۲	در زمان امام صادق (ع)، دو جریان علیه بنی امیه فعالیت می کردند؛ کدام‌اند؟ پاسخ: (۱) عباسیان (۲) علویان	۱۱۶

۴۳	چرا امام صادق (ع) در دوران ضعف بنی امیه، مبارزه خود را «علنی تر» کرد؟ پاسخ: زیرا «علویان»؛ دوستان اهل بیت (علیهم السلام) بر علیه بنی امیه فعالیت می کردند.	۱۱۶
۴۴	آیا امام صادق (ع)، قیام زید بن علی [عموی خود] را تأیید کرد؟ پاسخ: «بلی»	۱۱۶
۴۵	چرا پس از دوران بنی امیه، دوران اختناق و سخت گیری نسبت به علویان دوباره آغاز شد؟ پاسخ: (۱) اشتباهات مسلمانان و روی آوردن آن ها به بنی عباس (۲) پیروز شدن بنی عباس بر بنی امیه	۱۱۶
۴۶	امام صادق (ع) در تمام دوران امامت خود، جهاد علمی کدام امام معصوم را ادامه داد؟ پاسخ: پدر بزرگوار خویش [امام باقر (ع)؛ ایشان در این زمینه، هزاران شاگرد را در رشته های مختلف «معارف اسلام» تربیت کرد.	۱۱۶
۴۷	زمان کدام معصوم، دوره «اختناق شدید» بود، اما ایشان دست از مبارزه برنداشت و آن را به صورت [آشکار و مخفی] ادامه داد و به «تربیت شیعیان» پرداخت. این امام، سال های طولانی را نیز در «زندان ها» به سر برد تا این که در زندان به دستور «هارون» به شهادت رسید؟ پاسخ: «امام کاظم (ع)»	۱۱۶
۴۸	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید: الف) بعد از شهادت امام کاظم (ع)، امامت و رهبری شیعیان بر عهده چه کسی قرار گرفت؟ پاسخ: «امام رضا (ع)» ب) ده سال اول امامت امام رضا (ع) در دوره کدام خلیفه عباسی و چگونه بود؟ پاسخ: «هارون»؛ دوران «بسیار سختی» محسوب می شد. ج) کدام عامل در زمان امام رضا (ع)، زمینه فعالیت بیش تر شیعیان شد و بر تعداد علاقه مندان به ایشان افزود؟ پاسخ: «روی کار آمدن مأمون» د) مأمون عباسی برای جلب امام رضا (ع) و علویان به خود، دست به چه اقدامی زد؟ پاسخ: به اجبار و زور امام را «ولیعهد» و «جانشین» خود معرفی کرد. هـ) امام رضا (ع) به دستور چه کسی به شهادت رسید و چرا؟ پاسخ: «مأمون عباسی»؛ زیرا این خلیفه، «در رسیدن به نقشه های خود ناکام» ماند.	۱۱۷
۴۹	آیا با شهادت امام رضا (ع)، وضعیت شیعیان و علویان بهتر شد؟ پاسخ: خیر، بلکه مرحله بسیار سختی بر آن ها پدید آمد، به طوری که حتی ارتباط معمولی و رفت و آمد به خانه امام جواد (ع) نیز مشکل شد.	۱۱۷
۵۰	کدام امامان معصوم (ع) را در پادگان نظامی سامرا منزل دادند و سپس به شهادت رساندند؟ پاسخ: امام هادی و امام حسن عسکری (علیهم السلام)	۱۱۷
۵۱	سه امام معصوم [نهم، دهم و یازدهم]؛ با وجود سخت گیری ها در دوران امامت خود چه کارهایی را انجام دادند؟ پاسخ: (۱) معارف بازمانده از پدران گرامی خود را حفظ کردند و از طریق شاگردان به نسل های بعد رساندند. (۲) مانع نابودی مکتب اهل بیت (علیهم السلام) شدند.	۱۱۷
۵۲	یکی از منابع معرفتی شیعه چه نام دارد و توسط کدام امام معصوم بیان شده است؟ و چه کسانی آن را برای ما نقل کرده اند؟ پاسخ: «زیارت جامعه کبیره» - «امام هادی (ع)» - «باران این امام آن را برای ما شیعیان نقل کرده اند.»	۱۱۷
۵۳	کدام زیارت، مانند یک درس «امام شناسی» است و سبب شناخت بهتر امامت و ویژگی های ائمه اطهار (علیهم السلام) می شود؟ پاسخ: «زیارت جامعه کبیره»	۱۱۷

۵۴	در دوره کدام امام معصوم (ع)، فعالیت و کلا و نمایندگان ایشان اوج گرفت؟ پاسخ: «امام هادی (ع)»	۱۱۷
۵۵	امامان بزرگوار (علیهم السلام)، وکیل و نماینده آنان را در چه شهرهایی منصوب می کردند؟ پاسخ: شهرهایی که «شیعیان» در آن حضور داشتند.	۱۱۷
۵۶	کار و کلاي امامان بزرگوار (علیهم السلام)، چه بود؟ پاسخ: (۱) ارتباط پیوسته با شیعیان (۲) تعیین وظایف آنان	۱۱۷
۵۷	کدام عامل در دوره امام هادی (ع)، مانع از همپاشیدگی شیعیان شد؟ پاسخ: «تشکیل نظام ارتباطی وکالت»	۱۱۸
۵۸	و کلا، چگونه خدمت امام می رسیدند و پیام ایشان را به مردم می رساندند؟ پاسخ: «به صورت مخفیانه»	۱۱۸
۵۹	ارتباط از طریق «.....»، زمینه را برای غیبت امام عصر (عج) نیز آماده می کرد. پاسخ: «وکیل» یا «وکالت»	۱۱۸
۶۰	در دوره غیبت صغری؛ امام زمان (عج)، چند نایب خاص داشت و وظیفه آنان ها چه بود؟ پاسخ: «چهار نفر» - «رابط میان امام و مردم بودند».	۱۱۸
۶۱	به دلیل این که مردم در دوره قبل از امام عصر (عج)، ارتباط از طریق «.....» را یاد گرفته بودند، در دوره امامت ایشان، [عصر غیبت صغری] به «.....» حضرتش مراجعه می کردند. پاسخ: «وکیل» - «نایبان خاص»	۱۱۸
۶۲	همزمان با فرا رسیدن کدام دوره در زمان امامت امام عصر (عج)، شیوه ارتباط از طریق نواب خاص با ایشان نیز قطع شد؟ پاسخ: دوره غیبت کبری [طولانی]	۱۱۸
۶۳	وظیفه ما در برابر پیامبر (ص) و امامان (علیهم السلام)، چیست؟ پاسخ: این است که به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم که شیعه بودن تنها به اسم نیست؛ بلکه اسم باید با «عمل [صالح]» همراه باشد تا پیرو حقیقی پدید آید. آنان، هم اکنون ناظر بر ما هستند و به پیروان خود می نگرند تا ببینند چه می کنند. امام صادق (ع) خطاب به شیعیان می فرماید: «مایه زینت و زیبایی ما باشید، نه مایه زشتی و عیب.»	۱۱۸

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس نهم: «عصر غیبت [امام زمان (عج)]»	صفحه
۱	حضرت مهدی (عج): الف) امام چندم است؟ پاسخ: «دوازدهمین امام» ب) در چه زمان و مکانی متولد شد؟ پاسخ: «در سپیده دم جمعه، نیمه شعبان سال ۲۵۵ هـ. ق، در شهر سامرا متولد شد.» ج) ایشان تا چه سالی، نزد پدر بزرگوارش زندگی می کرد؟ پاسخ: «تا سال ۲۶۰ هـ. ق»	۱۲۵
۲	امام حسن عسکری (ع) در قبال فرزند خویش حضرت مهدی (عج)، وظایفی داشت؛ دو مورد را بنویسید. پاسخ: (۱) حفظ ایشان از گزند و خطر حاکمان بنی عباس که تصمیم بر قتل وی داشتند. (۲) نشان دادن وی به بعضی یاران نزدیک و مورد اعتماد خویش و معرفی ایشان به عنوان امام بعد از خود.	۱۲۵
۳	امامت حضرت مهدی (عج)، چه زمانی آغاز شد؟ پاسخ: «پس از شهادت امام حسن عسکری (ع) در سال ۳۲۰ هـ. ق»	۱۲۵
۴	حضرت مهدی (عج)، چند غیبت دارد؟ بنویسید. پاسخ: «دو غیبت»: (۱) صغری (۲) کبری	۱۲۵
۵	«غیبت صغری» را تعریف کنید. پاسخ: غیبت حضرت مهدی (عج) که از سال ۲۶۰ تا ۳۲۹ هـ. ق به مدت ۶۹ سال طول کشید.	۱۲۵
۶	حضرت مهدی (عج) در غیبت صغری، چگونه پیروان خود را رهبری می کرد؟ پاسخ: از طریق چهار نفر از یاران صمیمی و مورد اعتماد، پیوسته با پیروان خود در ارتباط بود و آنان را رهبری می کرد. این چهار شخصیت بزرگوار به «نواب اربعه» یا «نواب خاص» معروف اند.	۱۲۵
۷	«غیبت کبری» را تعریف نمایید. پاسخ: شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب، حضرت مهدی (عج) برای ایشان نامه ای نوشت و فرمود به فرمان خداوند، پس از وی جانشینی نیست و مرحله دوم غیبت آغاز می شود. به دلایل طولانی بودن این دوره از غیبت، آن را «غیبت کبری» می نامند.	۱۲۵
۸	خداوند، نعمت هدایت را با وجود چه کسانی تمام و کامل گردانیده و راه رسیدن به «رستگاری» را برای انسان ها هموار ساخته است؟ پاسخ: «امامان [علیهم السلام]»	۱۲۵
۹	پیامبر اکرم (ص)، چه کسانی را «پدران اُمت» معرفی فرموده است؟ پاسخ: «خود» و «امام علی (ع)»	۱۲۵
۱۰	عاملان اصلی به شهادت رساندن امامان (علیهم السلام)، چه کسانی بودند؟ توضیح دهید. پاسخ: «حاکمان بنی امیه و بنی عباس»؛ اما بیش تر مردم تسلیم این حاکمان شده بودند و با آنان مبارزه نمی کردند و وظیفه «امر به معروف و نهی از منکر» را انجام نمی دادند. اگر مردم آن دوره با این حاکمان ظالم، مبارزه می کردند، خلافت در اختیار امامان (علیهم السلام)، قرار می گرفت و آن بزرگواران، بیش از پیش مردم را به سوی «توحید» و «عدل» فرا می خواندند و جامعه بشری در مسیر صحیح «کمال» پیش می رفت.	۱۲۵

۱۱	طبق نقل تاریخ، سخت گیری های حاکمان عباسی نسبت به کدام امامان تا حدی شدت یافته بود که آن بزرگواران را در محاصره کامل قرار داده بودند؟ چرا؟ پاسخ: امام دهم (هادی) و امام یازدهم (حسن عسکری)؛ زیرا حاکمان بنی عباس، از اخباری که از پیامبر اکرم (ص) و سایر امامان (علیهم السلام) درباره امام مهدی (عج) رسیده بود، مطلع بودند.	۱۲۶
۱۲	چرا حاکمان بنی عباس در صدد بودند که مهدی موعود (ع) را به محض تولّد، به «قتل» برسانند؟ پاسخ: زیرا پیامبر اکرم (ص) درباره امام مهدی (ع)، با مردم سخن گفته بود و ایشان را به عنوان آخرین امام و قیام کننده علیه ظلم و برپاکننده «عدل» در جهان معرفی کرده است. امیرالمؤمنین علی (ع) و سایر امامان (علیهم السلام) نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده اند.	۱۲۶
۱۳	چرا خداوند، آخرین ذخیره و حجت خود [امام زمان (عج)] را از نظرها پنهان کرد؟ پاسخ: «تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده غیبت ادامه یابد».	۱۲۶
۱۴	غیبت کبری امام زمان (عج)، چقدر ادامه می یابد؟ پاسخ: آن قدر ادامه می یابد که نه تنها مسلمانان، بلکه جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کند.	۱۲۶
۱۵	طبق فرمایش امیرالمؤمنین علی (ع)، به چه علت خداوند، مردم را از وجود حجت در میانشان بی بهره می سازد؟ پاسخ: (۱) ستمگری انسان ها (۲) زیاده روی شان در گناه	۱۲۶
۱۶	حدیث امام علی (ع) که در آن می فرماید: «زمین از حجت خدا [امام] خالی نمی ماند. اما خداوند، به علت ستمگری انسان ها و زیاده روی شان در گناه، آنان را از وجود حجت در میانشان بی بهره می سازد.» با کدام یک از آیات درس، «ارتباط معنایی» دارد؟ پاسخ: آیه ۵۳، سوره انفال؛ «ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ»	۱۲۶
۱۷	برای درک درست رهبری حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت، ابتدا باید توجه کنیم که ایشان را «.....» نامیده اند. پاسخ: «غایب».	۱۲۷
۱۸	چرا حضرت مهدی (عج) را «غایب» نامیده اند؟ پاسخ: زیرا ایشان از «نظرها» غایب است، نه این که در جامعه حضور ندارد. به عبارت دیگر، این انسان ها هستند که امام را نمی بینند نه این که ایشان در بین مردم نیست و از وضع مردم بی خبر است.	۱۲۷
۱۹	امیرالمؤمنین علی (ع) درباره «حضور حضرت مهدی (عج) در جامعه»، چه می فرماید؟ پاسخ: حجت خداوند در میان مردم حضور دارد، از معابر عبور می کند... به نقاط مختلف می رود، سخن مردم را می شنود و بر جماعت مردم سلام می کند... تا این که زمان «ظهور و وعده الهی و ندای آسمانی» فرا می رسد. هان! آن روز، روز شادی فرزندان علی و پیروان اوست.	۱۲۷
۲۰	بهره مندی از حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت، «.....» می یابد. الف) کاهش ☒ ب) افزایش ☐	۱۲۷
۲۱	حضرت مهدی (عج)، خود را به چه چیزی تشبیه کرده اند؟ پاسخ: «خورشید پشت ابر»	۱۲۷
۲۲	چگونگی امامت حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت را بنویسید. پاسخ: در این دوره، نه امکان حکومت و ولایت ظاهری آن امام هست و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین. لذا این بهره مندی، منحصر به «ولایت معنوی» می شود که نیازمند به ظاهر بودن نیست.	۱۲۷

۲۳	ولایت معنوی حضرت مهدی (عج) را توضیح دهید. پاسخ: ایشان به اذن خداوند از احوال انسان ها آگاه است، افراد مستعد و به ویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک ها و امدادهای معنوی خویش برخوردار می سازد.	۱۲۷
۲۴	حضرت مهدی (عج)، نامه: «ما از اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست.» را برای کدام یک از علمای بزرگ اسلام، نوشت؟ پاسخ: «شیخ مفید»	۱۲۷
۲۵	طبق فرمایش حضرت مهدی (عج) به شیخ مفید، آیا ایشان در رسیدگی و سرپرستی ما کوتاهی و سستی می کنند یا ما را از خاطر می برند؟ چرا؟ پاسخ: خیر؛ زیرا که اگر جز این بود، دشواری ها و مصیبت ها بر ما فرود می آمد و دشمنان، ما را ریشه کن می کردند.	۱۲۷
۲۶	هم اکنون [زمان غیبت] نیز امام عصر (عج) سرپرست، حافظ و یاور مسلمانان است. درست ☒ نادرست ☐	۱۲۸
۲۷	نمونه هایی از یاری رسانی های حضرت مهدی (عج) را بنویسید. پاسخ: (۱) هدایت باطنی افراد (۲) حل بعضی از مشکلات علمی علما (۳) خبر دادن از پاره ای رویدادها (۴) دستگیری از درماندگان (۵) دعا برای مؤمنان	۱۲۸
۲۸	آیا دوره غیبت [کبری] حضرت مهدی (عج)، به معنای «عدم رهبری» ایشان است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، بلکه رهبری حقیقی مسلمانان، هم اکنون نیز بر عهده ایشان است؛ اما این رهبری را انسان های عادی حس نمی کنند؛ همان طور که برخی از انسان ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی یابند و مشاهده نمی کنند. اگر شب، عالم را فراگیرد و خورشید هیچ گاه طلوع نکند، آن زمان است که نعمت وجود خورشید پشت ابر نیز بر همگان روشن خواهد شد.	۱۲۸
۲۹	خداوند در همه آیات زیر، درباره آینده زندگی انسان ها در زمین سخن گفته و وعده هایی داده است به جز آیه (۱) وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ☐ (۲) وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ☒ (۳) وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ☐ (۴) وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ... ☐	۱۲۹
۳۰	پیامبران الهی، برای تحقق وعده الهی [پیروزی حق بر باطل در آینده تاریخ] از یک طرح الهی سخن گفته اند؛ آن را بنویسید. پاسخ: این عقیده اصلی همه پیامبران الهی است که روزی جامعه بشری آماده پذیرش حق خواهد شد و یک رهبر و ولی تعیین شده از جانب خداوند، ظهور می کند و حکومتی عادلانه در جهان تشکیل می دهد؛ گرچه مستکبران نمی خواهند.	۱۳۰
۳۱	تعلیمات هر پیامبری جز پیامبر خاتم [حضرت محمد (ص)]، پس از وی دستخوش دگرگونی شد؛ یکی از این دگرگونی ها را بنویسید. پاسخ: «مربوط به چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی بود.»	۱۳۰
۳۲	همیامبران، در اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی الهی برای برقراری حکومت جهانی اتفاق نظر دارند. درست ☒ نادرست ☐	۱۳۰

۱۳۰	دیدگاه مسلمانان را با پیروان سایر ادیان درباره «موعود» بنویسید. پاسخ: ماسلمانان نیز، مانند پیروان سایر ادیان الهی عقیده داریم که در آخر الزمان، منجی انسان ها ظهور خواهد کرد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند. این منجی، حضرت مهدی (عج) است که از نسل پیامبر اکرم (ص) می باشد.
۱۳۰	در کتاب های «حدیثی اهل سنت» درباره «موعود» چه چیزی تأکید شده است؟ پاسخ: این که حضرت مهدی (عج) از نسل پیامبر اکرم (ص) و حضرت فاطمه (س) است، البته آنان معتقدند که ایشان هنوز به دنیا نیامده است!
۱۳۱	عقیده شیعیان را درباره «موعود» بنویسید. پاسخ: ما شیعیان معتقدیم که بنابر سخنان صریح پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (علیهم السلام)، موعود و منجی انسان ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری (ع) است و با توجه خاص خداوند، به حیات خود ادامه می دهد تا این که به اذن خداوند ظهور می کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می دهد.
۱۳۱	مشخص بودن پدر و مادر حضرت مهدی (عج)، چه فایده ای دارد؟ بنویسید. پاسخ: اگر ماجراجویان فریبکاری بخواهند خود را مهدی موعود معرفی کنند، به زودی شناخته می شوند و مردم هوشیار، فریب آن ها را نمی خورند.
۱۳۱	اعتقاد به زنده بودن حضرت مهدی (عج) و حضور ایشان در جامعه، چه فوایدی دارد؟ پاسخ: اول این که پیروان آن حضرت، از یک سو، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می یابند و از سوی دیگر، آنان می توانند خواسته های خود را با امام خود همانند دوستی صمیمی در میان بگذارند و برای بدست آوردن رضایت ایشان، تلاش کنند. دوم این که جامعه به صورت های گوناگون از هدایت های امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می گردد.
۱۳۱	مسئولیت های منتظران حضرت مهدی (عج) را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) تقویت معرفت و محبت به امام ۲) پیروی از فرمان های ایشان ۳) آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ایشان ۴) دعا برای ظهور امام
۱۳۱	چه کسانی محبت بیش تری نسبت به پیامبر (ص) و امام (ع) دارند؟ پاسخ: آنان که چنین معرفتی را به دست آورده اند که، پیامبر و امام از پدر و مادر برای مؤمنان مهربان ترند.
۱۳۱	طبق فرمایش پیامبر اکرم (ص)، هر کس دوست دارد خدا را در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات کند، باید چه چیزی را بپذیرد و به کدام یک از مسئولیت های شخص منتظر، اشاره دارد؟ پاسخ: «ولایت و محبت امام عصر (عج)» - «تقویت معرفت و محبت به امام»
۱۳۲	سه مورد از عوامل مؤثر در معرفت و محبت به حضرت مهدی (عج) و از بین رفتن تردیدها را بنویسید. پاسخ: الف) شناخت جایگاه امام در پیشگاه الهی ب) آشنایی با شیوه حکومت داری ایشان به هنگام ظهور ج) آشنایی با صفات و ویژگی های ایشان در سخنان معصومین (علیهم السلام)

۴۲	حدیث شریف نبوی: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً؛ هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناسد، به مرگ جاهلی مرده است.» با کدام یک از مسئولیت‌های منتظران ارتباط دارد؟ (۱) تقویت معرفت و محبت به امام ☒ (۲) پیروی از فرمان‌های ایشان ☐ (۳) آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ایشان ☐ (۴) دعا برای ظهور امام ☐	۱۳۲
۴۳	منتظر حقیقی حضرت مهدی (عج) تلاش می‌کند که در عصر غیبت، «.....» امام خود باشد و از ایشان «.....» کند. پاسخ: «پیرو» - «تبعیت»	۱۳۲
۴۴	حدیث شریف پیامبر اکرم (ص): «خوشا به حال کسی که به حضور [قائم] برسد در حالی که پیش از قیام او نیز پیرو او باشد.» به کدام یک از مسئولیت‌های منتظران اشاره دارد؟ پاسخ: «پیروی از فرمان‌های امام عصر (عج)»	۱۳۲
۴۵	سه مورد از دستورات حضرت مهدی (عج) که پیروان ایشان به دنبال انجام آن‌ها هستند را بنویسید. پاسخ: (۱) مراجعه به عالمان دین (۲) عمل به احکام فردی و اجتماعی دین (۳) مقابله با طاغوت	۱۳۲
۴۶	یکی از علائم، «پیروی از امام عصر (عج)» را بنویسید. پاسخ: «تشکیل حکومت اسلامی و برکنار کردن حاکمان ستمگر در عصر غیبت ایشان»	۱۳۲
۴۷	یکی از مسئولیت‌های منتظران حضرت مهدی (عج)، «آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ایشان است» آن را توضیح دهید. پاسخ: منتظر، عصر غیبت را «عصر آماده باش» برای یاری امام تلقی می‌کند و خود را سربازی برای یاری آن حضرت به حساب می‌آورد. او هر لحظه منتظر است ندای امام (ع) در جهان طنین انداز شود و مردم را برای پیوستن به حق فراخواند.	۱۳۲
۴۸	طبق فرمایش امام علی (ع)، حضرت مهدی (عج) در صورت وجود کدام شرایط با افرادی که با وی بیعت کرده‌اند، بیعت خواهد کرد؟ پاسخ: (۱) در امانت خیانت نکنند. (۲) پاک‌دامن باشند. (۳) اهل دشنام و کلمات زشت نباشند. (۴) به ظلم و ستم خون‌ریزی نکنند. (۵) به خانه‌ای هجوم نبرند. (۶) کسی را به ناحق آزار ندهند. (۷) ساده زیست باشند. (۸) بر مرکب‌های گران‌قیمت سوار نشوند. (۹) لباس‌های فاخر نپوشند. (۱۰) به حقوق مردم تجاوز نکنند. (۱۱) به یتیمان ستم نکنند. (۱۲) دنبال شهوت‌رانی نباشند. (۱۳) شراب ننوشند. (۱۴) به پیمان خود عمل کنند. (۱۵) ثروت و مال را احتکار نکنند. (۱۶) در راه خدا به شایستگی جهاد نمایند.	۱۳۲
۴۹	چه کسانی می‌توانند در هنگام ظهور حضرت مهدی (عج)، ویژگی‌های مورد نظر ایشان را داشته باشند؟ پاسخ: کسانی که «قبل از ظهور» ایشان، در صحنه فعالیت‌های اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل، در جبهه حق حضوری فعال داشته باشند و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون، ویژگی‌هایی همچون شجاعت، عزت نفس و پاک‌دامنی را در خود پرورانده باشند.	۱۳۳
۵۰	کسی که در عصر غیبت حضرت مهدی (عج)، تنها با گریه و دعا سر کند و در صحنه نبرد حق طلبان علیه مستکبران حضور نداشته باشد، چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: در «روز ظهور»، به علت «عدم آمادگی» مانند قوم موسی (ع) به حضرت مهدی (عج) خواهند گفت: «تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما این جا می‌نشینیم!»	۱۳۳

۵۱	به اعتقاد برخی جامعه‌شناسان؛ پویایی جامعه شیعه در طول تاریخ، به چند عامل وابسته بوده است؟ آن‌ها را بنویسید. پاسخ: «دو عامل»؛					
۱۳۳	<table><tr><td>گذشته سرخ</td><td>اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار</td></tr><tr><td>آینده سبز</td><td>انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر(عج)</td></tr></table>	گذشته سرخ	اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار	آینده سبز	انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر(عج)	
گذشته سرخ	اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار					
آینده سبز	انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر(عج)					
۵۲	یاران حضرت مهدی(عج)، پیشتازان تحول جهانی و سازندگان تمدن اسلامی‌اند. درست ☒ نادرست ☐	۱۳۳				
۵۳	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید: الف) هسته مرکزی یاران حضرت مهدی(عج) چند نفرند؟ پاسخ: «۳۱۳ نفر» ب) به تعداد یاران پیامبر اکرم(ص)، در کدام جنگ؟ پاسخ: «جنگ بدر» ج) بنا به فرموده امام باقر(ع)، چند نفر از یاران حضرت مهدی(عج)، «زن» هستند؟ پاسخ: «۵۰ نفر» د) طبق روایات، بیش‌تر یاران حضرت مهدی(عج) را «.....» تشکیل می‌دهند. پاسخ: «جوانان»	۱۳۳				
۵۴	چرا در انتظار ظهور بودن، از برترین اعمال عصر غیبت حضرت مهدی(عج) است؟ پاسخ: «زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین‌داران با ظهور آن حضرت حاصل می‌شود.»	۱۳۴				
۵۵	حدیث امیرمؤمنان حضرت علی(ع) که در آن می‌فرماید: «منتظر فرج الهی باشید و از لطف الهی مأیوس نشوید و بدانید که محبوب‌ترین کارها نزد خداوند، انتظار فرج است.» به کدام یک از مسئولیت‌های منتظران اشاره دارد و لازمه این انتظار، چیست؟ پاسخ: «دعا برای ظهور امام عصر(عج)» - «دعا برای ظهور امام عصر(عج)».	۱۳۴				
۵۶	امام عصر(عج)، چه زمانی ظهور می‌کند؟ شرح دهید. پاسخ: زمانی که مردم جهان از مکتب‌های غیرالهی و مدعیان برقراری عدالت در جهان ناامید شده‌اند و با تبلیغی که منتظران واقعی کرده‌اند، دل‌های مردم به سوی آن منجی الهی جلب شده است. بیش‌تر مردم همین که ندای امام(ع) و طرفداران ایشان را می‌شنوند، با شوق به سوی ایشان می‌شتابند. اما مستکبران و ظالمان در مقابل امام(ع) می‌ایستند که در نهایت، شکست می‌خورند و حکومت جهانی ایشان تشکیل می‌شود.	۱۳۴				
۵۷	چه زمانی همه اهداف انبیا الهی تحقق می‌یابد؟ پاسخ: «با تشکیل حکومت جهانی امام مهدی(عج)»	۱۳۴				
۵۸	اهدافی که در جامعه حضرت مهدی(عج) با تشکیل حکومت جهانی ایشان، محقق خواهد شد را نام ببرید. (۴ مورد) پاسخ: (۱) عدالت گستری (۲) آبادانی (۳) شکوفایی عقل و علم (۴) امنیت کامل (۵) فراهم شدن زمینه رشد و کمال	۱۳۴				
۵۹	حدیث پیامبر اکرم(ص) که در آن می‌فرماید: «با ظهور امام عصر(عج)، خداوند؛ زمین را از قسط و عدل پر خواهد کرد، بعد از این که از ظلم و جور پر شده باشد.» به کدام یک از اهداف جامعه مهدوی اشاره دارد؟ پاسخ: «عدالت گستری»	۱۳۴				
۶۰	«عدالت گستری جامعه مهدوی» را با ذکر حدیثی از امام باقر(ع) توضیح دهید. پاسخ: در جامعه مهدوی، قطب مرفه و قطب فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد. امام باقر(ع) درباره وضعیت اقتصادی مردم «پس از ظهور» می‌فرماید: «[حضرت مهدی(عج)] آن چنان میان مردم مساوات برقرار می‌کند که نیازمندی پیدا نخواهد شد تا به او زکات داده شود.»	۱۳۴				

۱۳۴	از اهداف جامعه مهدوی، «آبادانی» و «شکوفایی عقل و علم» را توضیح دهید. پاسخ: آبادانی؛ «برکت و آبادنی همه سرزمین ها را فرا می گیرد. برای مثال، اگر کسی سرزمین های بین عراق و شام را که بسیاری از قسمت های آن در حاضر کویری است، ببیناید، همه را سرسبز و خرم خواهد دید.» شکوفایی عقل و علم؛ «این دوران، زمان کامل شدن عقل های آدمیان است و با لطف و توجه ویژه ای که امام زمان (عج) به همه انسان ها می کند، عقل آنان کامل می شود.»	۶۱
۱۳۵	از اهداف جامعه مهدوی، «امنیت کامل» و «فراهم شدن زمینه رشد و کمال» را توضیح دهید. پاسخ: امنیت کامل؛ «در آن دوران، اگر کسی از شرق یا غرب عالم، شب یا روز، زن یا مرد و به تنهایی سمت دیگر حرکت کند، احساس ناامنی و ترس نمی کند، از دزدی اموال و ثروت دیگران خبری نیست.» فراهم شدن زمینه رشد و کمال: «از همه موارد فوق، مهم تر این که، در جامعه مهدوی رشد و تکامل همه افراد فراهم است. انسان ها بهتر می تواند خدا را بندگی کنند، فرزندان صالح به جامعه تقدیم نمایند و خیر خواه دیگران باشند. بدین ترتیب، انسان ها با هدفی که خدا در خلقت برای آن ها تعیین کرده، بهتر و آسان تر می رسند.»	۶۲

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس دهم: «مرجعیت و ولایت فقیه»	صفحه
۱	چرا عقلاً ضروری است که دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» در عصر غیبت [کبری] ادامه یابند؟ پاسخ: «زیرا دین اسلام، همیشگی و برای همه دوران هاست.»	۱۴۱
۲	اگر «مرجعیت دینی» در دوران غیبت کبری ادامه نیابد، یعنی متخصصی نباشد که احکام دین را بداند و برای مردم بیان کند و پاسخگوی مسائل جدید مطابق با احکام دین نباشد؛ چه نتیجه ای خواهد داشت؟ پاسخ: «مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند.»	۱۴۱
۳	اگر «ولایت ظاهری» در دوران غیبت کبری ادامه نیابد و حکومت اسلامی تشکیل نشود، چه نتیجه ای خواهد داشت؟ پاسخ: «نمی توان احکام اجتماعی اسلام را که نیازمند مدیریت و پشتوانه حکومتی است، در جامعه به اجرا درآورد.»	۱۴۱
۴	راهکار پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (علیهم السلام)، برای مردمانی که در شهرهای دوردست بودند و به آن ها دسترسی نداشتند و نمی توانستند احکام دین را از آن ها بشنوند و از فرمان های آنان مطلع شوند؛ چه بود؟ پاسخ: آن بزرگواران، دانشمندانی را تربیت می کردند که در حد توان به معارف و احکام دین دست یابند. این دانشمندان، به نقاط مختلف شهر خود و یا شهرهای دیگر می رفتند و احکام اسلامی را به مردم می آموختند. اگر مردم نیز پرسشی داشتند، آنان بر اساس دانشی که از «قرآن کریم» و «روایات» داشتند، به آنان پاسخ می دادند.	۱۴۲
۵	چرا خداوند در قرآن کریم دستور می دهد که گروهی از مردم، وقت و همت خود را صرف شناخت دقیق دین کنند و به «تفقه» در آن بپردازند؟ پاسخ: «تا پس از کسب علم به شهرهای خود بروند و قوانین اسلام را به مردم بیاموزند.»	۱۴۲
۶	«تفقه» به چه معناست و «فقیه» به چه کسی گفته می شود؟ پاسخ: به معنای «تلاش برای کسب معرفت عمیق» است. افرادی که به معرفت عمیق در دین می رسند و می توانند قوانین و احکام اسلام را از قرآن و روایات به دست آورند، «فقیه» نامیده می شوند.	۱۴۲
۷	مسلمانان وظیفه دارند در زمان غیبت امامان (علیهم السلام) یا عدم امکان دسترسی به ایشان، به چه کسانی مراجعه کنند؟ پاسخ: «فقیهان»	۱۴۲
۸	چرا پیامبر اکرم (ص)، حال کسی که از امام خود دور افتاده و به او دسترسی ندارد را سخت تر از حال یتیمی می داند که پدرش را از دست داده است؟ پاسخ: زیرا چنین شخصی، در مسائل زندگی، حکم و نظر امام را نمی داند. ایشان ادامه می دهند البته، اگر یکی از پیروان ما که به علوم و دانش ما آشناست، وجود داشته باشد، باید دیگران را که به احکام ما آشنا نیستند، راهنمایی کند و دستورات دین را به آن ها آموزش دهد. در این صورت، او در بهشت با ما خواهد بود.	۱۴۳

۹	با توجه به حدیث: «أَمَّا الْخَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةٍ حَدِيثًا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَ أَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ؛ و در مورد رویدادهای زمان به راویان ما رجوع کنید که آنان حجت من، بر شمايند و من، حجت خداوند بر آنها می باشم.» به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) این حدیث، فرمایش امام عصر (عج) در پاسخ سؤال «اسحاق بن یعقوب» درباره کدام موضوع است؟ پاسخ: «رویدادهای جدید» ب) این حدیث، با کدام آیه درس «ارتباط معنایی» دارد؟ پاسخ: [وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ] «توبه، ۱۲۲»	۱۴۳
۱۰	طبق روایات بالا، [روایت پیامبر اکرم (ص) و امام عصر (عج)]: مسلمانان در عصر غیبت امام، در کدام مسائل و احکام باید به فقیه مراجعه کنند؟ پاسخ: نه تنها در احکام و مسائل «فردی» بلکه، در مسائل «اجتماعی» نیز باید به ایشان مراجعه کنند.	۱۴۳
۱۱	طبق روایات بالا، [روایت پیامبر اکرم (ص) و امام عصر (عج)]: مراجعه در احکام و مسائل فردی و اجتماعی مسلمانان به فقیه، جز با چه چیزی میسر نیست؟ پاسخ: جز با: «نفی حاکمان طاغوت» و «تشکیل حکومت اسلامی به رهبری فردی فقیه»	۱۴۳
۱۲	در دوره غیبت [کبری] بنا به فرمان امام زمان (عج) و به نیابت از ایشان، فقیهان واجد شرایط، کدام مسئولیت ها را بر عهده دارند؟ پاسخ: (۱) مرجعیت دینی (۲) ولایت ظاهری	۱۴۳
۱۳	در دوره غیبت [کبری] امام زمان (عج)، چه کسانی دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» را بر عهده دارند و در حدّ توان خود، جامعه اسلامی را در مسیر اهداف الهی، هدایت و رهبری می کنند؟ پاسخ: «فقیهان واجد شرایط» [نکته مهم: در یک جامعه، می تواند در یک زمان چند فقیه وجود داشته باشد و مرجعیت دینی مردم را به عهده بگیرند، لیکن در قسمت «ولایت ظاهری»، در هر عصر، فقط یک نفر به عنوان حاکم اسلامی از میان فقها، انتخاب می گردد.]	۱۴۳
۱۴	«پیروی» یا «تقلید» را تعریف نمایید. پاسخ: کسانی که در احکام دین متخصص نیستند، برای آموختن احکام و قوانین آن به فقیهان واجد شرایط (متخصص) مراجعه می کنند و احکام دین را از آنان می آموزند؛ به این شیوه مراجعه، «پیروی» یا «تقلید» می گویند.	۱۴۳
۱۵	مراجعه به متخصص یک روش رایج «عقلی» است؛ یعنی چه؟ پاسخ: یعنی، «انسان در امری که تخصص و مهارت ندارد، به متخصص آن مراجعه می کند.»	۱۴۳
۱۶	«مرجع تقلید» به چه کسی گفته می شود؟ پاسخ: فقیهی که در مسائل و احکام دین، تخصص دارد و افراد غیر متخصص در این زمینه، به وی مراجعه می کنند و از وی تقلید می کنند.	۱۴۳
۱۷	«تقلید در احکام» به چه معناست؟ پاسخ: «رجوع به متخصص است.»	۱۴۳
۱۸	«ولی فقیه» به چه کسی اطلاق می گردد؟ پاسخ: از میان فقیهان، کسی که توانایی سرپرستی و ولایت جامعه را دارد، عهده دار حکومت می شود و قوانین الهی را در جامعه به اجرا در می آورد. به فقیهی که این مسئولیت را بر عهده بگیرد، «ولی فقیه» اطلاق می گردد.	۱۴۳

۱۹	در عصر غیبت [کبری] امام زمان (عج)، دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» چگونه ادامه و استمرار می‌یابند؟ پاسخ: (۱) «مرجعیت دینی» در شکل «مرجعیت فقیه» ادامه می‌یابد. (۲) «ولایت ظاهری» به صورت «ولایت فقیه» استمرار پیدا می‌کند.	۱۴۴
۲۰	چهار مورد از شرایط «مرجع تقلید» را بنویسید. پاسخ: (۱) باتقوا باشد. (۲) عادل باشد. (۳) زمان شناس باشد. (۴) اَعْلَم باشد.	۱۴۴
۲۱	شناخت متخصص در احکام دین، مانند شناخت هر متخصص دیگر است. درست ☒ نادرست ☐	۱۴۴
۲۲	برای شناخت مرجع تقلید واجد شرایط باید چه کاری را انجام دهیم؟ پاسخ: باید «تحقیق کنیم»، همان طور که برای یافتن بهترین پزشک، معمار یا مهندس همین کار را انجام می‌دهیم.	۱۴۴
۲۳	راه‌های شناخت مرجع تقلید را بنویسید. پاسخ: (۱) از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتواند فقیه واجد شرایط را تشخیص دهند، بپرسیم. (۲) یکی از فقیهان، در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه، واجد شرایط است.	۱۴۴
۲۴	شرایط ولی فقیه را نام ببرید. پاسخ: (۱) باتقوا باشد. (۲) عادل باشد. (۳) زمان شناس باشد. (۴) مدیر و مدبر باشد. (۵) شجاعت و قدرت روحی داشته باشد.	۱۴۵
۲۵	چرا مرجع تقلید و ولی فقیه باید «زمان شناس» باشند؟ پاسخ: «تا بتوانند احکام دین را متناسب با نیازهای روز به دست آورند.»	۱۴۵
۲۶	چرا ولی فقیه، باید «مدبر و مدبّر» و «شجاعت و قدرت روحی» داشته باشد؟ پاسخ: باید مدیر و مدبر باشد؛ «تا بتواند جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند.» باید شجاعت و قدرت روحی داشته باشد؛ «تا بدون واهمه و ترس، در برابر زیاده‌خواهی‌های دشمنان بایستد. در اجرای احکام دین از کسی نترسد و با قدرت، در مقابل تهدیدها بایستد و پایداری کند.»	۱۴۵
۲۷	حکومت و رهبری کدام فقیه، «مشروع» است و به چه معناست؟ پاسخ: فقیه‌ی که [باتقوا، عادل، زمان شناس، مدیر و مدبر و شجاعت و قدرت روحی داشته باشد]. - یعنی «دین» به او اجازه «رهبری مردم» را داده است. در غیراین صورت، پیروی از دستورات وی، «حرام» است.	۱۴۵
۲۸	ولی فقیه، علاوه بر «مشروعیت دینی»، کدام ویژگی دیگر را نیز باید داشته باشد؟ بنویسید. پاسخ: «مقبولیت»؛ ایشان باید از جانب «مردم» پذیرفته شده باشد «تا بتواند کشور را اداره کند و به پیش‌برد.»	۱۴۵
۲۹	تشکیل نظام و حکومت اسلامی بر چه پایه‌هایی استوار است؟ بنویسید. پاسخ: (۱) مشروعیت [تأیید دین] (۲) مقبولیت [تأیید مردم]	۱۴۵
۳۰	چرا انتخاب «ولی فقیه» نمی‌تواند مانند انتخاب «مرجع تقلید» باشد؟ پاسخ: زیرا ولی فقیه، «بیان‌کننده قوانین و مقررات اجتماعی اسلام» است.	۱۴۵

۳۱	چرا نمی‌شود که هر کس به طور جداگانه برای خود «ولی فقیه» انتخاب کند؟ پاسخ: زیرا اداره جامعه، تنها با «یک مجموعه قوانین» و «یک رهبری» امکان پذیر است؛ در غیر این صورت، هرج و مرج و تفرقه و پراکندگی پیش می‌آید و این، یک امر روشن و بدیهی در نظام‌های سیاسی دنیا است.	۱۴۵
۳۲	مردم در انتخاب ولی فقیه، باید به صورت «فردی» اقدام کنند، یا «دسته جمعی» توضیح دهید. پاسخ: مردم در انتخاب ولی فقیه باید به صورت «دسته جمعی» اقدام کنند و فقیه‌ی را که شرایط رهبری دارد، با آگاهی و شناخت بپذیرند، به وی اعتماد کنند و رهبری جامعه را به وی بسپارند.	۱۴۵
۳۳	انتخاب ولی فقیه در کشور ما چگونه انجام می‌گیرد و مردم از چه طریقی در انتخاب ایشان، دخالت دارند؟ توضیح دهید. پاسخ: به دو صورت انجام می‌گیرد؛ (۱) مستقیم (۲) غیر مستقیم. (۱) در روش مستقیم؛ مردم کشور ما در زمان انقلاب اسلامی با حضور در اجتماعات و راهپیمایی‌های سراسری، ولایت «امام خمینی (ره)» را پذیرفتند و با ایشان پیمان یاری بستند. (۲) در روش غیر مستقیم؛ در این روش، بنابر «قانون اساسی» مردم ابتدا «نمایندگان خبره خود» را انتخاب می‌کنند و آن خبرگان نیز، از میان «فقها» آن کسی را که برای رهبری شایسته تر تشخیص دهند، به جامعه اعلام می‌کنند. بر این مبنا بود که پس از رحلت امام خمینی (ره)؛ «حضرت آیت ا... خامنه‌ای» مسئولیت رهبری جامعه را بر عهده گرفت.	۱۴۵ و ۱۴۶
۳۴	فقیه‌ی که رهبری مردم را بر عهده داشته باشد، تا چه زمانی این مسئولیت را بر عهده خواهد داشت و تشخیص این امر، بر عهده کدام نهاد در کشور است؟ پاسخ: «تا زمانی که شرایط رهبری را داشته باشد» - «مجلس خبرگان».	۱۴۶
۳۵	چهار مورد از وظایف رهبر جامعه اسلامی [ولی فقیه] که از قرآن کریم، روایات و سیره معصومین (علیهم السلام) به دست می‌آید را بنویسید. پاسخ: (۱) تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه (۲) حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان (۳) تصمیم‌گیری بر اساس مشورت (۴) ساده زیستی	۱۴۶
۳۶	عبارت: «رهبر جامعه اسلامی می‌کوشد جامعه مطابق با دستورات دین اداره شود و مردم از مسیر قوانین الهی خارج نشوند.» به کدام یک از وظایف رهبر [ولی فقیه] اشاره دارد؟ پاسخ: «تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه»	۱۴۶
۳۷	از وظایف رهبر [ولی فقیه]، «حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان است» آن را توضیح دهید. پاسخ: کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت‌های بزرگ، همواره در صدد سلطه بر کشورهای دیگرند و از روش‌های مختلف برای رسیدن به این هدف استفاده می‌کنند. یکی از روش‌های آنان، «فشار اقتصادی و روانی» است. رهبر با دعوت مردم به «استقامت و پایداری» و «بستن راه‌های سلطه»، تلاش می‌کند عزت و استقلال کشور از دست نرود.	۱۴۶
۳۸	از وظایف رهبر [ولی فقیه]، «تصمیم‌گیری بر اساس مشورت است» آن را شرح دهید. پاسخ: از آن جا که اداره یک جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی، با بهره‌گرفتن از اندیشه‌های اندیشمندان و متخصصان میسر است، رهبر باید با مشورت با نخبگان تصمیم‌های لازم را بگیرد. امروزه در جامعه ما، علاوه بر اشخاص، نهادهای مختلفی هستند که به صورت پیوسته به رهبری مشورت می‌دهند، مانند: «مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجلس شورای اسلامی، شورای عالی امنیت ملی، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و شورای عالی حوزه‌های علمیه».	۱۴۶

۳۹	از وظایف رهبر [ولیّ فقیه]، «ساده‌زیستی است» آن را شرح دهید.	۱۴۶
۴۰	رهبر جامعه اسلامی، رهبری چه کسانی را بر عهده دارد؟ پاسخ: کسانی که می‌خواهند راه «رستگاری» را در سایه «قوانین اسلام» ببینند.	۱۴۷
۴۱	آیا مسئولیت رهبری جامعه اسلامی، مانند سایر رهبران دیگر جوامع است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، بلکه «متفاوت» است؛ مردم نیز نگاهی «متفاوت» به رهبری دارند. رهبر، برای آنان پیشوایی است که با قدم گذاشتن در مسیر کمال و عدالت، سایر مردم را به پیمودن راه فرا می‌خواند. مردم نیز تلاش می‌کنند با همت و پشتکار خود، وی را همراهی کنند و قافله سالار را در همه عرصه‌ها و به خصوص در آن جا که سختی‌ها بروز می‌کنند، تنها نگذارند.	۱۴۷
۴۲	در نظام و حکومت اسلامی، چه چیزی پایه و اساس پیشرفت است و بدون آن حکومت اسلامی دستاوردی نخواهد داشت؟ پاسخ: «مشارکت و همراهی مردم» [حضور و مشارکت مردم]	۱۴۷
۴۳	مردم نسبت به رهبر مسئولیت‌هایی دارند، آن‌ها را نام ببرید. (ذکر ۴ مورد کافی است) پاسخ: (۱) [حفظ] وحدت و همبستگی اجتماعی (۲) استقامت و پایداری در برابر مشکلات (۳) افزایش آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی (۴) مشارکت در نظام همگانی (۵) اولویت دادن به اهداف اجتماعی	۱۴۸
۴۴	از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی، «حفظ [وحدت و همبستگی اجتماعی]» را توضیح دهید. پاسخ: همان‌طور که تفرقه و پراکندگی، به سرعت یک حکومت را از پای در می‌آورد و سلطه‌گران را بر کشور مسلط می‌کند، همبستگی اجتماعی، کشور را قوی می‌کند و به رهبری امکان می‌دهد که برنامه‌های اسلامی را به اجرا درآورد.	۱۴۷
۴۵	از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی، «استقامت و پایداری در برابر مشکلات است» آن را توضیح دهید. پاسخ: هر کشوری در مسیر رسیدن به استقلال و کمال با مشکلات بزرگ و کوچکی روبه‌رو می‌شود؛ همان‌گونه که کشور ما از ابتدای انقلاب اسلامی مورد تهاجم دشمنان قرار گرفت. پس، مردم باید با استقامت خود، فرصت و توان مقابله با مشکلات داخلی و خارجی برای رهبر فراهم کنند.	۱۴۷
۴۶	«افزایش آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی»، از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی است؛ آن را توضیح دهید. پاسخ: برای تصمیم‌گیری صحیح در برابر قدرت‌های ستمگر دنیا، اطلاع از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان، «ضروری» است. ما باید بتوانیم به گونه‌ای عمل کنیم که بیش‌ترین ضربه را به مستکبران و نقشه‌های تفرقه افکنانه آنان بزنیم و خود، کم‌ترین آسیب را ببینیم. <u>ناراحتی دشمنان از عمل ما یا خوشحالی و شادی آنان از رفتار ما</u> ، می‌تواند یکی از معیارهای درستی یا نادرستی عملکرد ما باشد.	۱۴۷

۴۷	از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی، «مشارکت در نظارت همگانی» را توضیح دهید.	۱۴۸																		
۴۸	«اولویت دادن به اهداف اجتماعی» از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی است، آن را توضیح دهید.	۱۴۸																		
۴۹	«کارگزاران» چه کسانی هستند؟ پاسخ: همان «مدیران» و «مسئولان جامعه» هستند که امروزه امور سه قوه؛ [مقننه، مجریه و قضائیه] را برعهده دارند. در واقع «کارگزاران»، یاران و کمک کنندگان به رهبرند.	۱۴۹																		
۵۰	اگر کارگزاران جامعه اسلامی، وظیفه خود را به درستی «بشناسند» و به درستی هم «اجرا کنند»، چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: اعتماد مردم به حکومت، روز به روز «افزایش» می‌یابد.	۱۴۹																		
۵۱	عملکرد غلط کارگزاران در جامعه اسلامی، سبب چه نتیجه‌ای خواهد شد؟ پاسخ: سبب «افزایش و انباشته شدن مشکلات» و «ناکارآمدی حکومت» خواهد شد.	۱۴۹																		
۵۲	امیر المؤمنین علی (ع) در «عهدنامه مالک اشتر»، حکیمانانه و عالمانه مسئولیت چه کسانی را بیان کرده است و هر کس آن را مطالعه کند، به چه چیزی پی می‌برد؟ پاسخ: «کارگزاران» - «به عظمت فکر و درایت امام علی (ع) در کشورداری پی می‌برد.»	۱۴۹																		
۵۳	جدول زیر را که درباره «عهدنامه مالک اشتر» است؛ کامل نمایید:																			
۱۵۰	<table border="1"> <thead> <tr> <th>ردیف</th><th>وظیفه کارگزار</th><th>علت پیشنهاد آن وظیفه</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>۱</td><td>با همه دوست و مهربان باش؛</td><td>چون مردم یا برادران دینی تو هستند یا در آفرینش همانند تو [انسان] هستند.</td></tr> <tr> <td>۲</td><td>رضایت عموم را بر خواص، برتری بده؛</td><td>زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیب نمی‌رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.</td></tr> <tr> <td>۳</td><td>عیب جویان را از خود دور کن؛</td><td>زیرا مردم عیب‌هایی دارند و رهبر جامعه، باید بیش از همه در پنهان کردن آن‌ها بکوشد.</td></tr> <tr> <td>۴</td><td>مسئولیت دادن به افرادی مورد اعتماد که درباره طبقات محروم تحقیق کنند و به وی گزارش دهند؛</td><td>زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به «عدالت» نیازمندند.</td></tr> <tr> <td>۵</td><td>در صورت پیمان با دشمن، از پیمان شکنی وی غافل نباش؛</td><td>زیرا دشمن گاهی از این راه [پیمان شکنی]، تو را غافل گیر می‌کند.</td></tr> </tbody> </table>	ردیف	وظیفه کارگزار	علت پیشنهاد آن وظیفه	۱	با همه دوست و مهربان باش؛	چون مردم یا برادران دینی تو هستند یا در آفرینش همانند تو [انسان] هستند.	۲	رضایت عموم را بر خواص، برتری بده؛	زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیب نمی‌رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.	۳	عیب جویان را از خود دور کن؛	زیرا مردم عیب‌هایی دارند و رهبر جامعه، باید بیش از همه در پنهان کردن آن‌ها بکوشد.	۴	مسئولیت دادن به افرادی مورد اعتماد که درباره طبقات محروم تحقیق کنند و به وی گزارش دهند؛	زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به «عدالت» نیازمندند.	۵	در صورت پیمان با دشمن، از پیمان شکنی وی غافل نباش؛	زیرا دشمن گاهی از این راه [پیمان شکنی]، تو را غافل گیر می‌کند.	
ردیف	وظیفه کارگزار	علت پیشنهاد آن وظیفه																		
۱	با همه دوست و مهربان باش؛	چون مردم یا برادران دینی تو هستند یا در آفرینش همانند تو [انسان] هستند.																		
۲	رضایت عموم را بر خواص، برتری بده؛	زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیب نمی‌رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.																		
۳	عیب جویان را از خود دور کن؛	زیرا مردم عیب‌هایی دارند و رهبر جامعه، باید بیش از همه در پنهان کردن آن‌ها بکوشد.																		
۴	مسئولیت دادن به افرادی مورد اعتماد که درباره طبقات محروم تحقیق کنند و به وی گزارش دهند؛	زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به «عدالت» نیازمندند.																		
۵	در صورت پیمان با دشمن، از پیمان شکنی وی غافل نباش؛	زیرا دشمن گاهی از این راه [پیمان شکنی]، تو را غافل گیر می‌کند.																		

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس یازدهم: «عزت نفس»	صفحه
۱	یکی از مهم ترین قدم ها در مسیر کمال، «.....» است. پاسخ: «تقویت عزت نفس»	۱۵۶
۲	«عزت» از صفاتی است که قرآن کریم، بیش از ۹۵ بار خداوند را به آن توصیف کرده است. درست ☒ نادرست ☐	۱۵۶
۳	طبق دیدگاه معصومین (علیهم السلام)، اگر صفت «عزت» [که از ارکان فضایل اخلاقی است] در وجود ما شکل بگیرد چه نتیجه ای خواهد داشت؟ پاسخ: «مانع بسیاری از زشتی ها خواهد شد.»	۱۵۶
۴	«عزت»، به چه معناست؟ پاسخ: به معنای «نفوذنا پذیری» و «تسلیم نبودن» است.	۱۵۷
۵	وقتی می گویم خداوند «عزیز» است؛ به چه معناست؟ پاسخ: یعنی؛ «کسی نمی تواند او را مغلوب کند و در اراده او نفوذ یابد.»	۱۵۷
۶	«ذلت»، درُست در مقابل کدام واژه استفاده می شود و به چه معناست؟ پاسخ: «عزت»؛ و به معنای «شکست پذیری و مغلوب و تسلیم بودن» است.	۱۵۷
۷	به کسی که در برابر مستکبران و ظالمان و همچنین در مقابل هوی و هوس خویش می ایستد و تسلیم نمی شود؛ چه چیزی اطلاق می گردد؟ چرا؟ پاسخ: «انسان عزیز»؛ چون زیر بار عملی که روحش را آزرده کند و او را حقیر و کوچک سازد، نمی رود.	۱۵۷
۸	«انسان ذلیل» به چه کسی گفته می شود؟ پاسخ: کسی که در برابر مستکبران و زورگویان تن به خواری می دهد و هر فرمانی را می پذیرد؛ همچنین تسلیم هوی و هوس خویش می شود، هر چند که آن کار روحش را به گناه آلوده کند.	۱۵۷
۹	در هر کدام از آیات زیر، راه دستیابی به «عزت» را بیان نمایید: (۱) «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا؛ هر کس عزت می خواهد، [بداند] که هر چه عزت است از آن خداست.» پاسخ: «وصل کردن خود به سرچشمه عزت، یعنی [خداوند]» (۲) «لَلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ؛ برای کسانی که نیکوکاری پیشه کردند، پاداشی نیک و چیزی فزون تر است و بر چهره آنان غبار خواری و ذلت نمی نشیند.» پاسخ: «نیکوکاری پیشه کردن» (۳) «وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ؛ آنان که بدی پیشه کردند، جزای بد به اندازه عمل خود می بینند و بر چهره آنان غبار ذلت می نشیند.» پاسخ: «دوری کردن از انجام بدی ها»	۱۵۷

۱۵۸	۱۰	راه‌های تقویت عزّت را فقط نام ببرید. [قرآن کریم و سیره معصومین (علیهم‌السلام)، چه راه‌هایی را برای تقویت عزّت بیان می‌کنند؟] پاسخ: (۱) شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک (۲) توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او
۱۵۸	۱۱	از راه‌های تقویت عزّت «شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک است»، آن را توضیح دهید. پاسخ: اگر کالای گران‌قیمتی مانند، طلا داشته باشیم، اما ارزش و قیمت آن را ندانیم، به آسانی فریب می‌خوریم و آن را به بهای اندک می‌فروشیم. اما اگر ارزشش را بدانیم، آن را «عزیز» می‌شماریم و به قیمت واقعی می‌فروشیم و بهای معادل آن را به دست می‌آوریم.
۱۵۸	۱۲	خداوند جایگاه ما انسان‌ها را در خلقت بیان می‌کند و می‌فرماید: «ما، فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم... و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم.» این فرمایش خدا، با کدام یک از راه‌های تقویت عزّت «ارتباط» دارد؟ (۱) شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک ☒ (۲) توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او ☐
۱۵۹	۱۳	فرمایش خداوند در خطاب به انسان: «ای فرزند آدم! این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم.» به کدام یک از راه‌های تقویت عزّت اشاره دارد؟ توضیح دهید. پاسخ: «شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک»؛ خداوند به انسان وعده دیدار داده و بهشتی به وسعت همه آسمان‌ها و زمین برایش آماده کرده است. بهشتی که در آن انسان به هر آرزویی که تمنا می‌کند، می‌رسد؛ حتی به آن زیبایی‌هایی که خودش نمی‌شناسد و خدا می‌داند، دست می‌یابد.
۱۵۹	۱۴	این فرمایش امیرالمؤمنین علی (ع): «أَنْتَ لَيْسَ لِنَفْسِكَ ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّةُ فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا؛ همانا بهایی برای جان شما جز بهشت نیست، پس [خود را] به کم‌تر از آن نفروشید.» با کدام یک از راه‌های تقویت عزّت «ارتباط» دارد؟ پاسخ: «شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک»
۱۵۹	۱۵	کدام یک از موارد زیر، با «شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک» که یکی از راه‌های تقویت عزّت است، ارتباط ندارد؟ (۱) همانا بهایی برای جان شما جز بهشت نیست، پس [خود را] به کم‌تر از آن نفروشید ☐ (۲) ای فرزند آدم! این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم ☐ (۳) بنده کسی مثل خودت نباش؛ زیرا خداوند، تو را آزاد آفریده است ☒ (۴) ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم ... و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم ☐
۱۵۹	۱۶	از راه‌های تقویت عزّت، «توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او» را توضیح دهید. پاسخ: خدایی که خالق تمام هستی است، سرچشمه و منبع همه قدرت‌ها و عزّت‌هاست. او وجود «شکست‌ناپذیر» است که هیچ کس توانایی ایستادن در برابر قدرت او را ندارد. بنابراین، هر کس به دنبال عزّت است، باید خود را به این سرچشمه وصل کند. امام علی (ع) در وصف انسان‌هایی که عزّت خود را در «بندگی خدا» یافته‌اند می‌فرماید: «خالق جهان در نظر آنان عظیم است و در نتیجه؛ غیر خدا در نظر آنان کوچک شد.»
۱۵۹	۱۷	با توجه به فرمایش امیرالمؤمنین حضرت علی (ع): «خَلِقَ جَهَانَ فِي نَفْسِ أَنْثَى وَ فِي نَفْسِ أَنْثَى جَهَانٌ غَرِيبٌ» جهان در نظر زنان عظیم است و در نتیجه، غیر خدا در نظر آنان کوچک شد. «بنویسید؛ وقتی که انسان به چنین شناخت و ایمانی رسید چه نتایجی برای وی دارد؟ پاسخ: به طور طبیعی؛ (۱) تسلیم خدا می‌شود. (۲) بندگی او را می‌پذیرد. (۳) در مقابل غیر خدا، عزیز و تسلیم‌ناپذیر باقی می‌ماند.

۱۸	جمله امیرالمؤمنین علی(ع) که در آن می فرماید: «بنده کسی مثل خودت نباش؛ زیرا خداوند، تو را آزاد آفریده است.» با کدام یک از راه های تقویت عزت «ارتباط» دارد؟ (۱) شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک ☐ (۲) توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او ☒	۱۵۹												
۱۹	پیشوایان ما چگونه توانستند در سخت ترین شرایط، عزت مندانه زندگی کنند و هیچ گاه تن به ذلت و خواری ندهند؟ و این مطلب با کدام یک از آیات درس، ارتباط بیش تری دارد؟ پاسخ: «با تکیه بر بندگی خداوند و پیوند با او»- «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا»	۱۶۰												
۲۰	جدول زیر که معرف «اسوه های عزت در برابر ستمگران» است را کامل کنید: <table border="1"> <thead> <tr> <th>اسوه عزت</th><th>شرح واقعه</th><th>کار عزت مندانه ایشان</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>پیامبر اکرم(ص)</td><td>وعدۀ ثروت و قدرت و ریاست بر مکه به پیامبر اکرم(ص) از سوی بزرگان این شهر در حالی که ایشان در آن هنگام در محاصره طاققت فرسای مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب(ع) و حضرت خدیجه(س) و یارانی اندک و فقیر، پشتیبانی نداشت؛</td><td>فرمود: اگر اینان [بزرگان شهر مکه که به ایشان، وعدۀ ثروت و قدرت و ریاست بر این شهر می دادند]، خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی دارم و تسلیم نمی شوم.</td></tr> <tr> <td>امام حسین(ع)</td><td>زمانی که یزیدیان با بیش از سی هزار جنگجو، ایشان را محاصره کردند و از او خواستند که زیر بار بیعت با یزید برود؛</td><td>فرمود: «مرگ با عزت از زندگی با ذلت، بهتر است.»</td></tr> <tr> <td>حضرت زینب(س)</td><td>در حالی که انبوه مصائب و سختی را تحمل کرده بود، در پاسخ به جمله تحقیر آمیز عبید... بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟</td><td>[حضرت زینب(س)] با قدرت فرمود: «در این واقعه، جز زیبایی ندیدم.»</td></tr> </tbody> </table>	اسوه عزت	شرح واقعه	کار عزت مندانه ایشان	پیامبر اکرم(ص)	وعدۀ ثروت و قدرت و ریاست بر مکه به پیامبر اکرم(ص) از سوی بزرگان این شهر در حالی که ایشان در آن هنگام در محاصره طاققت فرسای مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب(ع) و حضرت خدیجه(س) و یارانی اندک و فقیر، پشتیبانی نداشت؛	فرمود: اگر اینان [بزرگان شهر مکه که به ایشان، وعدۀ ثروت و قدرت و ریاست بر این شهر می دادند]، خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی دارم و تسلیم نمی شوم.	امام حسین(ع)	زمانی که یزیدیان با بیش از سی هزار جنگجو، ایشان را محاصره کردند و از او خواستند که زیر بار بیعت با یزید برود؛	فرمود: «مرگ با عزت از زندگی با ذلت، بهتر است.»	حضرت زینب(س)	در حالی که انبوه مصائب و سختی را تحمل کرده بود، در پاسخ به جمله تحقیر آمیز عبید... بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟	[حضرت زینب(س)] با قدرت فرمود: «در این واقعه، جز زیبایی ندیدم.»	
اسوه عزت	شرح واقعه	کار عزت مندانه ایشان												
پیامبر اکرم(ص)	وعدۀ ثروت و قدرت و ریاست بر مکه به پیامبر اکرم(ص) از سوی بزرگان این شهر در حالی که ایشان در آن هنگام در محاصره طاققت فرسای مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب(ع) و حضرت خدیجه(س) و یارانی اندک و فقیر، پشتیبانی نداشت؛	فرمود: اگر اینان [بزرگان شهر مکه که به ایشان، وعدۀ ثروت و قدرت و ریاست بر این شهر می دادند]، خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی دارم و تسلیم نمی شوم.												
امام حسین(ع)	زمانی که یزیدیان با بیش از سی هزار جنگجو، ایشان را محاصره کردند و از او خواستند که زیر بار بیعت با یزید برود؛	فرمود: «مرگ با عزت از زندگی با ذلت، بهتر است.»												
حضرت زینب(س)	در حالی که انبوه مصائب و سختی را تحمل کرده بود، در پاسخ به جمله تحقیر آمیز عبید... بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟	[حضرت زینب(س)] با قدرت فرمود: «در این واقعه، جز زیبایی ندیدم.»												
۲۱	انسان در برابر تمایلات چگونه می تواند ایستادگی کند؟ توضیح دهید. پاسخ: با «تمرین»؛ هر انسانی در درون خود، گاه و بی گاه با تمایلات و خواسته هایی روبه رو می شود که پاسخ مثبت دادن به آن ها، عزت نفس را «ضعیف» می کند و انسان را به سوی خواری و ذلت سوق می دهد. حال اگر این پاسخگویی ادامه یابد، خواری و ذلت، انسان را احاطه می کند به طوری که در برابر هر خواست نامشروع درونی و بیرونی مقاومت نمی کند و به سرعت تسلیم می شود.	۱۶۱												
۲۲	بهترین زمان برای پاسخ منفی دادن به تمایلات گاه و بی گاه، کدام است؟ توضیح دهید. پاسخ: «نوجوانی» و «جوانی»؛ انسانی که در این دوره سنی به سَر می برد، هنوز به گناه عادت نکرده و خواسته های نامشروع در وجود او ریشه دار نشده است و به تعبیر پیامبر اکرم(ص)، چنین کسی به آسمان نزدیک تر است. یعنی، «گرایش به خوبی ها در وی قوی تر است.» بنابراین؛ نوجوان و جوان، بهتر از هر آدمی می تواند ایستادگی در برابر تمایلات منفی را تمرین کند و عزت نفس خود را تقویت کند.	۱۶۱												

۲۳	پاسخ به کدام سؤال، می‌تواند راهگشای مناسب ما برای رسیدن به عزّت و دوری از ذلّت باشد؟ پاسخ: «ریشه تمایلات [گاه و بی‌گاه] در وجود انسان چیست؟»	۱۶۱								
۲۴	انسان دارای چند دسته تمایلات است؟ بنویسید. پاسخ: دو دسته؛ (۱) عالی (۲) دانی	۱۶۱								
۲۵	«تمایلات عالی» انسان را توضیح دهید. پاسخ: تمایلات عالی و برتر مانند تمایل به دانایی، عدالت، شجاعت، حیا، ایثار و حُسن خُلق، که مربوط به بُعد «معنوی و الهی» انسان هستند. ما با رسیدن به این تمایلات، احساس موفقیت و کمال می‌کنیم و از آن‌ها لذّت می‌بریم.	۱۶۱								
۲۶	«تمایلات دانی» انسان را توضیح دهید. پاسخ: تمایلات مادی، مانند تمایل به ثروت، غذاهای لذیذ، زیورآلات و رفاه مادی، که مربوط به بُعد «حیوانی و دنیایی» انسان است و وقتی به این تمایلات دست می‌یابیم، از آن‌ها لذّت می‌بریم و خوشحال می‌شویم. انسان‌ها به طور طبیعی، به این قبیل امور میل دارند و علاقه نشان می‌دهند؛ زیرا این‌ها لازمه زندگی در دنیا هستند و بدون آن‌ها یا نمی‌توان زندگی کرد یا زندگی، سخت و مشکل می‌شود.	۱۶۱								
۲۷	آیا تمایلات بُعد «حیوانی و دنیایی» در ذات خود «بد» هستند؟ خیر، اما نسبت به تمایلات بُعد «معنوی و الهی»، بسیار ناچیز و پایین‌ترند و قابل مقایسه با آن تمایلات نیستند.	۱۶۱								
۲۸	تمایلات بُعد «حیوانی و دنیایی» چه زمانی «بد» می‌شوند؟ پاسخ: زمانی که انسان، این تمایلات را «اصل و اساس زندگی خود» قرار دهد و فقط در فکر رسیدن به آن‌ها باشد و از تمایلات «معنوی و الهی»، غافل بماند.	۱۶۱								
۲۹	حدّ و مرز توجّه به تمایلات بُعد «حیوانی و دنیایی» را چه کسی می‌داند؟ توضیح دهید. پاسخ: «خداوند»؛ و اوست که با احکام خود، چگونگی بهره‌مندی از این تمایلات را مشخص کرده تا انسان بتواند در عین بهره‌مندی از آن‌ها، به «رشد و کمال واقعی خود» برسد.	۱۶۱								
۳۰	هر انسانی در درون خود با چند دعوت روبرو است؟ بنویسید. پاسخ: «دو دعوت»؛ <table><tr><td>۱</td><td>دعوت عقل و وجدان</td><td>نفسِ لَوّامه</td><td>از ما می‌خواهد در حدّ نیاز به تمایلات فروتر پاسخ دهیم و فرصتی فراهم کنیم تا تمایلات معنوی و الهی در ما پرورش پیدا کند و آن زیبایی‌ها، وجودمان را فرا بگیرد.</td></tr><tr><td>۲</td><td>دعوت هوی و هوس</td><td>نفسِ اماره</td><td>از ما می‌خواهد فقط به تمایلات بُعد حیوانی سرگرم و مشغول باشیم و از تمایلات عالی و برتر غافل بمانیم.</td></tr></table>	۱	دعوت عقل و وجدان	نفسِ لَوّامه	از ما می‌خواهد در حدّ نیاز به تمایلات فروتر پاسخ دهیم و فرصتی فراهم کنیم تا تمایلات معنوی و الهی در ما پرورش پیدا کند و آن زیبایی‌ها، وجودمان را فرا بگیرد.	۲	دعوت هوی و هوس	نفسِ اماره	از ما می‌خواهد فقط به تمایلات بُعد حیوانی سرگرم و مشغول باشیم و از تمایلات عالی و برتر غافل بمانیم.	۱۶۱ و ۱۶۲
۱	دعوت عقل و وجدان	نفسِ لَوّامه	از ما می‌خواهد در حدّ نیاز به تمایلات فروتر پاسخ دهیم و فرصتی فراهم کنیم تا تمایلات معنوی و الهی در ما پرورش پیدا کند و آن زیبایی‌ها، وجودمان را فرا بگیرد.							
۲	دعوت هوی و هوس	نفسِ اماره	از ما می‌خواهد فقط به تمایلات بُعد حیوانی سرگرم و مشغول باشیم و از تمایلات عالی و برتر غافل بمانیم.							
۳۱	انسانی که به هوی و هوس پاسخ مثبت می‌دهد و تسلیم آن می‌شود، چه نتایجی برای وی دارد؟ توضیح دهید. پاسخ: قدم در «وادی ذلّت» گذاشته و از مسیر رشد باز می‌ماند. پس از این مرحله است که، وقتی در برابر ستمگران و قدرتمندان قرار گرفت، زیر بار ذلّت می‌رود و تسلیم خواسته‌های آن‌ها هم می‌شود. بنابراین، کسی که در مقابل دیگران تن به ذلّت می‌دهد، ابتدا در «درون خود» شکست خورده و تسلیم شده و سپس مغلوب «زورگویان» و «قدرتمندان» گردیده و تابع خواسته‌های آنان شده است.	۱۶۲								

۱۶۲	تحقیقات نشان می‌دهد که اکثر «مجرمان و گناهکاران» و «انسان‌های مفید و نیکوکار جامعه»؛ چه کسانی هستند؟ پاسخ: اکثر مجرمان و گناهکاران افرادی «فاقد عزّت نفس» هستند یا «عزّت نفس بسیار پایینی» دارند، در حالی که اکثر انسان‌های مفید و نیکوکار جامعه، «دارای عزّت نفس بالایی» می‌باشند و «کم‌تر مرتکب گناه» می‌شوند.	۳۲
-----	--	----

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس دوازدهم: «پیوند مقدس»	صفحه
۱	طبق فرمایش نبی مکرم اسلام حضرت محمد(ص)، «هیچ بنایی نزد خدا، محبوب‌تر از نیست.» پاسخ: «از دواج»	۱۶۸
۲	مقدس‌ترین نهاد و بنای اجتماعی نزد خدا، کدام است؟ توضیح دهید. پاسخ: «خانواده»؛ این نهاد، با ازدواج زن و مرد به وجود می‌آید و با آمدن فرزندان کامل می‌شود. با تولد فرزندان، زن و مرد، مادر و پدر بودن را تجربه می‌کنند و فرزندان را در دامن خود پرورش می‌دهند.	۱۶۸
۳	آیا کلمات «انسی»، «انسان»، «بنی آدم» و «ناس» در قرآن کریم؛ اختصاص به جنس خاص [زن یا مرد] دارد؟ چرا؟ پاسخ: خیر، [به زن و مرد، هر دو مربوط می‌شود]؛ زیرا حقیقت انسان را «روح» او تشکیل می‌دهد و روح انسان، نه مذکر است و نه مؤنث.	۱۷۰
۴	زنان و مردان، چگونه می‌توانند به «قرب الهی» و «بهشت جاوید» برسند؟ پاسخ: آن‌ها به عنوان افراد «نوع بشر»، استعدادها و ویژگی‌های فطری یکسان و هدف مشترکی دارند که با بهره‌گیری از آن ویژگی‌ها می‌توانند به هدف مشترک، یعنی «قرب الهی» و «بهشت جاوید» برسند.	۱۷۰
۵	خداوند، زن و مرد را به گونه‌ای آفریده که «زوج» یکدیگر باشند، یعنی چه؟ پاسخ: «یعنی در کنار هم قرارگیرند و یکدیگر را کامل کنند.»	۱۷۱
۶	«خصوصیت مشترک» و «خصوصیت متفاوت» زن و مرد را بنویسید. پاسخ: در «ویژگی‌های انسانی» با هم مشترک هستند و خداوند برای هر دو هدف واحدی معین کرده است، اما از جهت «خصوصیات جسمی» با هم متفاوتند. البته، این تفاوت‌ها به گونه‌ای است که هر دو را به هم نیازمند کرده است.	۱۷۱
۷	آیا تفاوت میان زن و مرد، به معنی برتری یکی بر دیگری است؟ چرا؟ پاسخ: خیر؛ زیرا برتری هر کس نزد خدا، به «تقواست» و هر انسانی می‌تواند آن را در وجود خود «پرورش» دهد.	۱۷۱
۸	تفاوت‌های میان زن و مرد، به چه جهت است؟ توضیح دهید. پاسخ: به جهت وظایف مختلفی است که خالق حکیم بر عهده هر یک از زن و شوهر نهاده است تا هر کدام از آن‌ها بتوانند در زندگی مشترک و خانوادگی نقش‌های خاصی را بر عهده بگیرند و یک «خانواده متعادل» را پدید آورند.	۱۷۱
۹	خداوند، «توانمندی عاطفی بالای زنان» و «قدرت جسمی بیش‌تر مردان» را برای چه چیزی در آن‌ها قرار داده است؟ پاسخ: تا؛ «زن با محبت مادری، فرزندان را رشد دهد» و «مرد با کارکردن، نان آور خانواده باشد.»	۱۷۱
۱۰	انسان، چه زمانی وارد مرحله «مسئولیت‌پذیری» می‌شود؟ توضیح دهید. پاسخ: زمانی که به سن بلوغ و دوره جوانی برسد؛ وی در این دوره، این شایستگی را به دست می‌آورد که مخاطب خداوند قرار بگیرد و از هم اکنون برای سعادت خود و خانواده‌ای که در آینده نزدیک تشکیل خواهد داد، برنامه‌ریزی نماید.	۱۷۳

۱۱	مهم‌ترین برنامه‌هایی که در مورد «تشکیل خانواده» وجود دارند را بنویسید. پاسخ: (۱) تقویت عفاف و پاکدامنی در خود از آغاز بلوغ (۲) مشخص کردن هدف‌های خود از تشکیل خانواده (۳) شناخت معیارها و شاخص‌های همسر مناسب (۴) شناخت ویژگی‌های روحی زن و مرد	۱۷۳
۱۲	از میان مهم‌ترین برنامه‌های تشکیل خانواده، «تقویت عفاف و پاکدامنی» را توضیح دهید. پاسخ: دوره بلوغ تا ازدواج، یکی از حساس‌ترین و ارزشمندترین دوره‌های عمر انسان است و دوره گذر از کودکی و ورود به بزرگسالی و پذیرش مسئولیت‌های زندگی است. اگر نوجوان و جوان، این دوره را با پاکی و پاکدامنی بگذارند و در حالی به زندگی مشترک با همسرش وارد شود که آلوده به فحشا و گناه نشده باشد، راه رسیدن به «بهشت» را برای خود و فرزندانش بسیار هموار کرده است.	۱۷۳
۱۳	چرا قرآن کریم از دختران و پسران می‌خواهد قبل از ازدواج، حتماً «عفاف» پیشه کنند؟ پاسخ: «تا خداوند به بهترین صورت، زندگی آنان را سامان دهد.»	۱۷۳
۱۴	چرا قرآن کریم از دختران و پسران می‌خواهد که به هیچ وجه در پی رابطه غیر شرعی [چه پنهان، چه آشکار] با جنس مخالف نباشند؟ پاسخ: زیرا که؛ (۱) ضرر و زیان آن تا قیامت، دامن گیر آنان خواهد شد. (۲) در نسل‌های آنان تأثیر بدی خواهد گذاشت.	۱۷۴
۱۵	هر جوان به طور فطری خواستار ازدواج با چه کسی است؟ پاسخ: کسی که؛ (۱) قبل از ازدواج پاکدامنی خود را حفظ کرده باشد. (۲) رابطه غیر شرعی با جنس مخالف نداشته است.	۱۷۴
۱۶	چرا هر کس خواستار آن است تا دیگران به اعضای خانواده او نظر سوء نداشته باشند، خودش هم باید چنین باشد؟ پاسخ: زیرا نظام هستی بر «عدالت» استوار است. عمل هر کس، عکس‌العملی دارد که «قسمتی» از آن در این جهان، ظاهر می‌شود و «تمام آن» در جهان آخرت.	۱۷۴
۱۷	شایسته است که به تدریج درباره هدف خود از ازدواج فکر کنیم و هوشمندانه وارد این مرحله از زندگی شویم. ☒ درست ☐ نادرست	۱۷۴
۱۸	چهار مورد از اهدافی که برای تشکیل خانواده در متون دینی ذکر شده است را بنویسید. پاسخ: (۱) پاسخ به نیاز جنسی (۲) انس با همسر (۳) رشد و پرورش فرزندان (۴) رشد اخلاقی و معنوی	۱۷۵
۱۹	از اهدافی که برای تشکیل خانواده در متون دینی ذکر شده «پاسخ به نیاز جنسی است»، آن را توضیح دهید. پاسخ: «ابتدایی‌ترین» زمینه ازدواج، نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر است. این نیاز که احساس آن از دوران بلوغ آغاز می‌شود، اولین کشش و جاذبه را میان مرد و زن ایجاد می‌کند و آنان را به سوی تشکیل خانواده سوق می‌دهد. بر اثر ازدواج و پاسخ صحیح به این نیاز، هر کدام از مرد و زن، به یک «آرامش روانی» می‌رسند.	۱۷۵
۲۰	از اهدافی که برای تشکیل خانواده در متون دینی ذکر شده «انس با همسر است»، آن را توضیح دهید. پاسخ: هر یک از زن و مرد، علاوه بر نیاز جنسی، نیازمند به زندگی با دیگری هستند و این نیاز نیز، پس از بلوغ آشکار می‌شود. این نیاز، به گونه‌ای است که اگر فردی از راه‌های نامشروع آن را برطرف کند اما بدون همسر زندگی کند، باز هم یک بی‌قراری و ناآرامی او را آزار می‌دهد که فقط با بودن در کنار همسر برطرف می‌شود.	۱۷۵

۲۱	از اهداف ازدواج و تشکیل خانواده، «رشد و پرورش فرزندان» را شرح دهید. پاسخ: خانواده، بستر رشد و بالندگی فرزندان است و هیچ نهادی نمی‌تواند جایگزین آن شود. فرزند، ثمره پیوند مرد و زن و تحکیم بخش وحدت روحی آن‌هاست. آنان دوام وجود خود را در فرزند می‌بینند و از رشد و بالندگی او لذت می‌برند. کدام افتخار بالاتر از آن که خداوند، تربیت و پرورش چند تن از بندگان خود را به پدر و مادر سپرده است و احترام و اطاعت از والدین را هم ردیف «طاعت و عبودیت خود» قرار داده است.	۱۷۵
۲۲	از اهداف ازدواج و تشکیل خانواده، «رشد اخلاقی و معنوی» را شرح دهید. پاسخ: پسر و دختر جوان با تشکیل خانواده، از همان ابتدا زمینه‌های فساد را از خود دور می‌کنند، مسئولیت‌پذیری را تجربه می‌نمایند، مهر و عشق به همسر و فرزندان را در خود پرورش می‌دهند، با گذشت و مدارا و تحمل سختی‌ها و ناگواری‌های زندگی، به درجات معنوی بالاتری نایل می‌شوند.	۱۷۵
۲۳	اولین کشش و جاذبه میان مرد و زن، که آنان را به سوی تشکیل خانواده سوق می‌دهد؛ کدام است؟ (۱) پاسخ به نیاز جنسی ☒ (۲) انس با همسر ☐ (۳) رشد و پرورش فرزندان ☐ (۴) رشد اخلاقی و معنوی ☐	۱۷۵
۲۴	پس از تعیین هدف ازدواج، چه چیزی مطرح می‌شود؟ پاسخ: «انتخاب همسر مناسب».	۱۷۵
۲۵	طبق مقررات اسلامی، رضایت کامل چه کسانی برای ازدواج «ضروری» است و اگر عقدی به زور، انجام بگیرد؛ چه حکمی دارد؟ پاسخ: «پسر و دختر» - «باطل» است و «مشروعیت» ندارد.	۱۷۵
۲۶	رابطه «انتخاب همسر» و «مسئولیت آینده» را توضیح دهید. پاسخ: داشتن قدرت انتخاب، ارزشمند و در عین حال، مسئولیت‌آور است. برای موفق شدن در این مسئولیت، باید بر شور و احساس جوانی تسلط کامل داشت و با چشم باز عمل کرد. همواره دیده‌ایم که علاقه و محبت به یک شخص، چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند. این سخن امام علی (ع) مربوط به مواردی از همین قبیل است: «حُبُّ الشَّيْءِ يَعْمي و يُصِمُّ؛ علاقه [شدید] به چیزی، آدم را کور و کر می‌کند.»	۱۷۵ و ۱۷۶
۲۷	چرا پیشوایان دین از ما خواسته‌اند که در مورد انتخاب همسر آینده، با پدر و مادر خود «مشورت» کنیم؟ پاسخ: «تا به انتخابی درست برسیم»؛ پدر و مادر به علت محبت به فرزند، معمولاً مصلحت و خوشبختی او را در نظر می‌گیرند و به علت تجربه و پختگی‌شان، بهتر می‌توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش‌بینی کنند.	۱۷۶
۲۸	پدران و مادران، نباید نظر خود را بر فرزندان‌شان تحمیل کنند و آن‌ها را به ازدواجی ناخواسته بکشانند. ☒ درست ☐ نادرست	۱۷۶
۲۹	شایسته است خانواده، چگونه محیطی باشد؟ چرا؟ پاسخ: «محیط هم‌دلی، اعتماد به بزرگ‌ترها و شنیدن نظرات یکدیگر» - «تا بهترین تصمیم‌ها گرفته شود و کم‌تر به حسرت و پشیمانی منجر شود.»	۱۷۶
۳۰	از نظر قرآن کریم؛ مهم‌ترین معیار همسر شایسته چیست؟ پاسخ: «با ایمان بودن اوست.»	۱۷۶
۳۱	هر قدر «ایمان» یک فرد، «قوی‌تر» باشد، شایستگی وی برای همسری «.....» خواهد بود. پاسخ: «بیش‌تر»	۱۷۶

۱۷۶	علاوه بر «با ایمان بودن همسر»، چهار معیار دیگر مؤثر در انتخاب وی را به عنوان «زوج» بنویسید. پاسخ: (۱) اصالت خانوادگی (۲) عدم ارتباط قبلی با جنس مخالف (۳) انجام عبادات، به خصوص نماز (۴) پوشش مناسب اسلامی و ...	۳۲
۱۷۷	تحقیق درباره همسر آینده را نباید با کدام معاشرت‌ها، اشتباه گرفت؟ پاسخ: معاشرت‌هایی که منشأ آن، تنها «هوس‌های زودگذر» است.	۳۳
۱۷۷	چرا خداوند به ما اجازه معاشرت‌هایی که منشأ آن تنها هوس‌های زودگذر است، نداده است؟ پاسخ: زیرا این گونه معاشرت‌ها، هر چند با عنوان‌هایی مانند شناخت روحیه همسر و یا پی بردن به نقاط تفاهم یکدیگر باشد، نتیجه‌بخش نیست و آثار زیان‌بار دیگری دارد که به خاطر همان آثار، خداوند، اجازه این گونه معاشرت‌ها را به ما نداده است. در این نوع معاشرت‌ها، معمولاً احساسات بر هر دو نفر حاکم می‌شود و پسر و دختر شخصیت واقعی خود را پنهان می‌کنند و هر طرف اصرار دارد خود را بهتر از آن چه هست نشان دهد تا محبوب دیگری واقع شود. معمولاً، بیش‌تر این معاشرت‌ها به «سستی رابطه» و «جدایی» می‌انجامد.	۳۴
۱۷۸	آمادگی برای ازدواج، نیازمند چند بلوغ است؟ بنویسید. پاسخ: «دو بلوغ»؛ (۱) جنسی (۲) عقلی و فکری	۳۵
۱۷۸	بلوغ جنسی، مدتی پس از بلوغ عقلی و فکری فرا می‌رسد. درست ☐ نادرست ☒	۳۶
۱۷۸	با رسیدن جوان به کدام بلوغ، در می‌یابد که باید زندگی خود را بسیار جدی بگیرد و برای آینده‌اش برنامه‌ریزی کند؟ پاسخ: «بلوغ عقلی و فکری»	۳۷
۱۷۸	چهار مورد از نشانه‌های بلوغ عقلی و فکری در انسان را نام ببرید. پاسخ: (۱) توجه به داشتن شغل و پیدا کردن کار (۲) فکر کردن درباره ویژگی‌های همسر (۳) تنظیم خرج و هزینه خود (۴) دوری از بی برنامه بودن	۳۸
۱۷۸	نباید فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی [فکری] با زمان ازدواج، زیاد شود و تشکیل خانواده به تأخیر افتد. درست ☒ نادرست ☐	۳۹
۱۷۸	پیشوایان ما، از پدران و مادران خواسته‌اند که چگونه شرایط لازم را برای ازدواج فرزندان خود فراهم کنند؟ توضیح دهید. پاسخ: «با کنار گذاشتن رسوم غلط»؛ همچنین، از آن‌ها خواسته، به خاطر پندارهای باطل همچون فراهم شدن همه امکانات زندگی، فرزندان خود را به «گناه» نکشانند و جامعه را گرفتار «آسیب» نسازند.	۴۰
۱۷۸	پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «کسی که ازدواج کند، نصف دین خود را حفظ کرده است؛ پس باید برای حفظ نصف دیگر، از خدا پروا داشته باشد.»؛ این جمله کوتاه، اهمیت چه چیزی را به خوبی می‌رساند؟ پاسخ: «ازدواج»؛ نشان می‌دهد که چگونه نیمی از دینداری انسان با ازدواج، حفظ و نگهداری می‌شود.	۴۱
۱۷۹	چرا پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: برای دختران و پسران خود، امکان ازدواج فراهم کنید؟ پاسخ: تا خداوند؛ (۱) اخلاقشان را نیکو کند. (۲) در رزق و روزی آن‌ها توسعه دهد. (۳) عفاف و غیرت آن‌ها را زیاد گرداند.	۴۲

۴۳	طبق فرمایش امام صادق (ع): «.....» رکعت شخص متأهل، برتر از «.....» رکعت نمازی است که شخص مجرد می خواند. پاسخ: «دو» - «هفتاد».	۱۷۹
۴۴	ازدواج، برای چه چیزی انجام می شود؟ پاسخ: «برای رفع نیازهای طبیعی و پاسخ گویی به خلقت است.»	۱۷۹
۴۵	شایسته است در پاسخ گویی به نیازهای طبیعی ازدواج، به کدام ویژگی ها دقت کنیم؟ پاسخ: (۱) زمان مناسب (۲) شیوه صحیح	۱۷۹
۴۶	فواید ازدواج، در زمان مناسب را بنویسید. پاسخ: (۱) شادابی (۲) سلامت جسمی و روحی (۳) رشد طبیعی (۴) احساس رضایت درونی (۵) کاهش فشار جنسی (۶) سلامت اخلاقی جامعه	۱۷۹
۴۷	تأخیر در ازدواج سبب چه نتایجی می شود؟ پاسخ: ۱- افزایش فشارهای روحی و روانی ۲- روابط نامشروع و آسیب های اجتماعی	۱۷۹
۴۸	اگر فردی بخواهد به شیوه ای غیر از ازدواج به عبارت دیگر، به شیوه ناصحیح، به نیاز جنسی خود پاسخ دهد؛ چه نتایجی دارد؟ پاسخ: در آن صورت لذت آنی و زودگذر برخاسته از گناه، پس از چندی روح و روان فرد را پژمرده می کند و شخصیت او را می شکند. این گونه اشخاص، به جای بازگشت به مسیر درست، برای فرار از این پژمردگی به افراط در گناه کشیده می شوند؛ اما نمی دانند که روحشان مانند تشنه ای است که هر چه بیش تر از آب شور دریا می نوشد، بر تشنگی اش افزوده می شود و بی قراری اش شدت می یابد.	۱۷۹

طراح: «قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان»

چند نکته:

۱- استفاده از جزوه کاملاً رایگان است.

۲- لطفاً از تغییر مشخصات طراح جزوه، خودداری نمایید.

۳- برای استفاده مناسب داوطلبان از اضافه کردن لینک به جزوه خودداری بفرمایید.

(بنده نیز برای دسترسی این عزیزان، وبلاگ را در پایان همین صفحه آورده ام و لینک را در متن استفاده نکردم!)

<http://www.dinida۵۹.blogfa.com>